SENTENTIAE

VETERVM POETARVM *per locos communes digestæ, Georgio Maiore collectore, multo quam antehac auctiores ac locupletiores.*

SENTENTIAE SINGVLIS VERsibus contentæ, ex diuersis Poetis, pietatis studiosæ iuuentuti accommodæ.

De poëtica virtute, Libellus planè aureus, Antonio Mancinello authore.

LVGDVNI,
APVD IOAN. TORNESIVM
Typographum Regium,
M. D. LXVI.

POËTAE EX QVORUM LIBRIS EXCERPTÆ SUNT SENTENTIÆ.

POËTAE EX QVOrum libris excerptæ ſunt ſententiæ.

Ennius.
Plautus.
Terentius.
Afranius.
Lucretius.
Publ.Mi.
Catullus.
Virgilius.
Horatius.
Tibullus.
Cornel.Gal.
Manilius.
Seneca.

Boëtius.
Propertius.
Ouidius.
Perſius.
Lucanus.
Statius.
Silius Italicus.
Valerius Flaccus.
Iuuenalis.
Martialis.
Claudianus.
Auſonius.
Prudentius.

SENTENTIÆ VETERVM POËTARVM

per locos communes digestæ.

*

VIRTVS.

VIRTVS est vitium fugere: Hora. li.
& sapientia prima, 1. Epist.
Stultitia caruisse.
Virtus est medium vitiorum, Idē ibidē.
& vtrinque redactum.
Vilius argētum est auro, virtutibus aurum. Idē eo. li.
Iudice te mercede caret, per seq; petēda est, Oui. li. 2.
Externis virtus incomitata bonis. de Ponto.
Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima Sil. It. li. 13
merces.
Virtus præmium est optimum, virtus omni-
bus Plaut. in
Rebus anteit profectò: libertas, salus, vita, Amphit.
Res, parentes, patria, & prognati tutantur,
seruantur.
Virtus omnia in se habet, omnia adsunt bo-
na quem penes est virtus.
Quis enim virtutem amplectitur ipsam, Iuuenal.
Præmia si tollas? Saty. 10.
Difficile est, fateor, sed tēdit in ardua virtus. Ouid. li. 2
Inuia virtuti nulla est via. de Ponto.
Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaq; latè Idē Met.
Fortunæ secura nitet, nec fascibus vllis 14. Clau.
in consu-
lat. Māli;
Theod.

Erigitur,plausúve petit clarescere vulgi:
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis.
Diuitiis animosa suis,immotaq; cunctis
Casibus, ex alta mortalia despicit arce:
Hanc tamen inuitã blandè vestigat,& vltro
Ambit honor: docuit totiens à rure profectus
Lictor, & in mediis consul quæsitus aratris.
Ouid. 1. de Ponto. Sed probitas magnos,ingeniumq; facit.

VIRGILIVS, aut quisquis est autor, DE LITERA Pytag. Y.

Littera Pythagoræ discrimine secta bicorni
Humanæ vitæ speciem præferre videtur.
Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemq; aditum primùm spectantibus offert:
Sed requiẽ præbet fessis in vertice summo.
Molle ostendit iter via lata, sed vltima meta
Præcipitat captos,voluitq;per ardua saxa.
Quisquis enim duros casus virtutis amore
Vicerit,ille sibi laudemq; decusq; parabit:
At qui desidiam,luxumq; sequetur inertem,
Dum fugit oppositos incauta mẽte labores,
Turpis, inopsq; simul, miserabile tran siget æuum.
Sil.lib. 4. Explorans aduersa viros, perq; aspera duro
Nititur ad laudem virtus interrita cliuo.

Paul.

Paulum sepultæ distat inertiæ
 Celata virtus. Horat. Carm.
 Nunquam Stygias fertur ad vmbras
 Inclyta virtus. Senec. Her. O.
 Virtutis est domare quæ cuncti pauent. Id. in H. Fu. Idē i
 Non est, vt putas, virtus, pater, Thebai
 Timere vitam, sed malis ingentibus
 Obstare, nec se vertere, ac retro dare.
 Nunquam potest non esse virtuti locus. Idem i
 Tendit in ardua virtus. Me. O.
 Insani sapiens nomen feret, æquus iniqui, de Po
 Vltra quàm satis est, virtutem si petat ipsam. Hor. epi 6. lib. 1.
 Tota licet veteres exornent vndique ceræ
 Atria, nobilitas, sola est, atque vnica virtus. Idē Sat. 8
 Semita certè Idē Sat. 1
 Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ.
 Creuit in aduersis virtus.
 Facilè sibi facunditatem virtus arguta inuenit. Lucan. li 3. Plau. i Tru.
 Virtus futile nomen, Sil. lib. 9
 Ni decoris adsint patiendo tempora lethi.
 Virtute decet, non sanguine niti. Clau i Eu.
 Magnanima, inuidia, virtus caret. Sil. li 15.
 Qui per virtutem peritat, non pol interit. Plau. in Ca.
 Probitas laudatur, & alget. Iuu. Sa 1.
 Virtus repulsæ nescia sordidæ
 Intaminatis fulget honoribus, Hora. li 3. Carm.
 Nec sumit, aut ponit secures,
 Arbitrio popularis auræ.

Virtus recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter via:
Cœtusq; vulgares, & vdam
Spernit humum, fugiente penna.

Idem lib. Car. Dos est magna parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas.
Et peccare nefas, aut pretium est mori.

Luca. li. 9. Serpens, sitis, ardor, arenæ,
Dulcia virtuti, gaudet patientia duris.
Lætius est, quoties magno sibi constat hone
stum.

DESCRIPTIO VOLVPTATIS

& Virtutis ex Xenophonte sumpta, per Silium Italicum ab Hercule in Scipionem translata,

LIB. XV.

HAs lauri residens iuuenis viridante sub vmbra,
Aedibus extremis voluebat pectore curas,
Quũ subitò asſiſtũt dextra, leuaq; per auras
Allapsæ (haud paulũ mortali maior imago)
Hinc Virtus, illinc Virtuti inimica Voluptas
Altera Achemeniũ spirabat vertice odorẽ.
Voluptas Ambrosias diffusa comas, & veste refulgẽs,
Ostrum qua fuluo Tyrium suffuderat auro,
Frõte decor quęsitus acu, lasciuaq; crebras
Ancipiti motu iaciebant lumina flammas.

Alter

Alterius diſpar habitus, frons hirta, nec vnquam Virtus.
Cõpoſita mutata coma, ſtans vultus, & ore
Inceſſuq; viro proprior, lætiq; pudoris,
Celſa humeros, niueæ fulgebat ſtamine pallæ.
Occupat inde prior ꝓmiſsis fiſa Voluptas,
Quis furor hic non dignè puer conſulere bello
Florẽ æui? Cannæne tibi grauiorq; palude
Mæonius Stygia lacus exceſſere? Paduſq;?
Quẽ tandem ad finem bellãdo fata laceſſes?
Túne etiam tentare paras Athlantia regna?
Sidoniaſq; domos? moneo, certare periclis
Deſine, & armiſonę caput obiectare ꝓcellę.
Ni fugis hos ritus, virtus te ſæua iubebit
Per medias volitare acies, medioſq; ꝑ ignes.
Hæc patrẽ patruũq; tuos, hæc ꝓdiga Paulũ,
Hæc Decios Stygias Herebi detruſit ad vndas,
Dũ cineri titulum memorandaq; noĩa buſtis
Prætendit, nec ſenſuræ quid geſſerit vmbrę.
At ſi me comitere puer, non limite duro
Iam tibi decurret conceſsi temporis ætas,
Haud vnquam trepidos abrumpet buccina ſomnos,
Non glaciẽ Arctoã, non experiere furentis
Ardorem Cancri, nec menſas ſæpe cruẽto
Gramine compoſitas, aberunt ſitis aſpera,

& hauſtus
Sub galea puluis, partiq́; timore labores.
Sed current, albuſq́; dies, horæq́, ſerenæ,
Et molli dabitur victu ſperare ſenectam.
Quantas ipſe Deus lætos generauit in vſus
Res homini, plenáque dedit bona gaudia dextra,
Atq; idem exemplar lenis mortalibus æui
Imperturbata placidus tenet otia mente.
Illa ego ſum, Anchiſæ Venerem Simoëntis ad vndas
Quæ iũxi, generis vobis vnde æditus autor.
Illa ego ſum, verti ſuper ûm q̃ ſæpe parentẽ,
Nunc auis in formam, nunc torua in cornua tauri.
Tempus volatile.
Huc aduerte aures, currit mortalibus æuũ,
Nec naſci bis poſſe datur, fugit hora, rapitq́;
Tartareus torrẽs, ac ſecũ ferre ſub vmbras,
Siqua animo placuere, negat: quis luce ſuprema
Dimiſiſſe meas ſerò non ingemit horas?
Poſtquam conticuit, finiſq́; eſt addita dictis,
Tunc virtus, Quaſnam iuuenem florentibus, inquit,
Pellicis in fraudes annis, vitæq́; tenebras?
Cui ratio & magnæ cæleſtia ſemina mentis
Genus humanum quale ſit.
Munere ſunt cõceſſa deûm: mortalibus alti
Quantũ cælicolæ, tantundẽ animalibus iſti
Pręcellũt cũctis: tribuit namq; ipſa minores

Hos

Hos terris natura deos:sed fœdere certo,
Degeneres tenebris aīas dãnauit Auernis.
At queis ætherei seruatur seminis ortus,
Cæli porta patet:referam quid cuncta domantem
Amphitryonidem? quid, cui post Seras & Indos
Captiuo Liber quũ signa referret ab Euro,
Caucasceę currũ duxere per oppida Tigres?
Quid suspiratos magno ī discrimine nautis
Ledæos referã fratres?vestrumq́; Quirinũ?
Nónne vides hominum vt celsos ad sydera vultus
Sustulerit Deus?ac sublimia finxerit ora?
Quum pecudes,volucrũq́; genus,formasq́; ferarum
Segnem atque obscœnam passim strauisset in aluum.
Ad laudes genitũ,capiat si munera diuûm,
Felix ad laudes hominum genus, hoc age paulum
Aspice, ne longè repetam modo Roma minanti
Impar Fidenæ contentaq́; crescere Asylo,
Quo sese extulerit dextris, idem aspice latè,
Florẽtes quondã luxus quas verterit vrbes.
Quippe nec ira deûm tantum, nec tela, nec hostes,
Quantũ sola noces animis illapsa Voluptas.

Humanæ naturę excellentia.

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
Circa te ſemper volitans infamia pennis.
Mecũ honor & laudes, & læto gloria vultu,
Et decus, & niueis victoria concolor alis.
Me cinctus lauro perducit ad aſtra triumphus.
Caſta mihi domus, & celſo ſtant colle Penates.
Ardua ſaxoſo perducit ſemita cliuo
Aſpera principio (nec enim mihi fallere mos eſt)
Proſequitur labor, adnitendum intrare volenti.
Nec bona conſcendunt quæ ſors infida dediſſet,
Atque eadem rapuiſſe valet : mox celſus ab alto
Infra te cernes hominũ genus: omnia cõtrà
Experienda manent, quàm ſpondet blanda Voluptas.
Stramine proiectus duro patiere ſub aſtris
Inſomnes noctes, friguſq; famemq; domabis.
Idem iuſtitiæ cultor, quæcunque capeſſes,
Teſtes factorum ſtare arbitrabere diuos.
Tũc quoties patriæ rerũq; pericula poſcẽt,
Arma feres primus, primus te in mœnia tolles
Hoſtica, nec ferro mente vincire, nec auro.

Hinc

Hinc tibi non Tyrio viriatas murice vestes,
Nec donũ deforme viro fragrantis amomi,
Sed dabo, qui vestrum sæuo nunc Marte fatigat
Imperiũ, superare manu, laurumq́; superbã
In gremio Iouis excisis deponere Pœnis.
Blandoq́; veneno — Sil. lib. 3.
Desidiæ Virtus paulatim euicta senescit.

BONVM.

Fortiter malum qui patitur, idem pòst patitur bonum. — Plaut. in Aulul.
Tum deniq; oẽs nostra intelligimus bona, — Idẽ in ca.
Quum quæ in potestate habuimus, ea amisimus.
Proximum quod sit bono, quodq́; à malo longissimè, — Et paulò pòst.
Id volo.
Nulli est homini perpetuum bonum: — Idem in Cur.
Iam huic voluptati hoc adiumentũ odiũ est.
Quid reliqui est, quin habeat quæ quidem in homine dicuntur bona? — Terent. in Heaut.
Parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias.
Atq; hæc perinde sunt, vt illius animus qui ea possidet,
Qui vti scit, ei bona: illi qui non vtitur rectè, mala.
Prima mihi debes animi bona, sanctus haberi, — Iuuenal.

Iustit

Saty. 8. Iuſtitiæq́; tenax, factis dictisq́; mereris.

Seneca tragœd.9 Sola perpetuò manent
Subiecta nulli, mentis atque animi bona.

VITIVM.

Nemo ſine vitiis.

Horat.li. 1 Serm. Nam vitiis nemo ſine naſcitur: optimus ille eſt
Qui minimis vrgetur.

Per. Sat. 1. Auriculas aſini quis non habet?

Pro li. 2. Vnicuique dedit vitium natura creato.

Horat. Nemo ex omni
Parte beatus.

Clau. lib. 2. in Eutro. Sed quia cæcus ineſt vitiis amor, omne futurum
Deſpicitur, ſuadentque breuem præſentia fructum,
Et ruit inuetitum damni ſecura libido.

Horat.li. 1. Car. Od.3. Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.

ALIORVM VITIA FACILE *cerni, noſtra non item.*

Catullus. Suus cuique attributus eſt error,
Sed non videmus mãticæ quid in tergo eſt.

Per. Sat.4 Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo,
At præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Hora.li.1 Ser.Sat.3. Mæuius abſentem Neuium quum carperet, heus tu
Quidam ait, ignoras te: an vt ignotum dare nobis.

Verb

Verba putas? egomet mi ignoſco, Mæuius inquit.

Stultus & improbus hic amor eſt, dignusq; notari: Philautia

Quum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutùm,
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius? at tibi contrà
Euenit, inquirant vitia vt tua rurſus & illi.

Denique teipſum
Concute, nũ quà tibi vitiorũ inſeuerit olim
Natura: aut etiam conſuetudo mala: nanque
Neglectis vrenda filix innaſcitur agris. Conſuetudo.

Ignoſcas aliis multum, nihil tibi. Pitt. Mit.

Itáne cõparatã eſſe hominũ naturã omniũ,
Aliena melius vt videant & iudicent quàm ſua? Terent in Heaut.

Loripedẽ rectus derideat, Aethiopẽ albus. Iuue. Sa. 2.

VITIA PRO VIRTVTIBVS

Fallit enim vitium ſpecie virtutis & vmbra,
Cũ ſit triſte habitu, vultuq; & veſte ſeuerũ. Iuuenal. ſaty. 14.

Et mala ſunt vicina bonis, errore ſub illo,
Pro vitio virtus crimina ſæpe tulit. Ouid. li. 1 de reme.

Decipimur ſpecie recti. Horat. in art. poeti.

AD VITIA FACILIS ADItus, *reditus difficilis.*

Facilis deſcenſus Auerni. Virg. li 6.
Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.

Sed

Sed reuocare gradum, superásque euadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est: pauci quos æquus amauit
Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera virtus.

DESCRIPTIO INFERORVM.

Virg. lib. 6. Aenei.

Vestibulum ante ipsum, primísque in faucibus Orci
Luctus, & vltrices posuere cubilia curæ,
Pallētésq; habitāt morbi, tristísque senectus,
Et metus, & malesuada fames, & turpis egestas,
(Terribiles visu formę) lethúmque labórq;,
Tum consanguineus lethi sopor, & mala mentis
Gaudia, mortiferúmque aduerso in limine bellum,
Ferreíque Eumenidum thalami, & discordią demens,
Vipereum crinem vittis innexa cruentis.
In medio ramos annosáque brachia pandit
Vlmus opaca, ingens, quam sedem somnia vulgò
Vana tenere ferunt, foliísque sub omnibus hærent:

Quę mōstra sint apud inferos.

Multáque pręterea variarũ monstra ferarũ.
Centauri in foribus stabulant, Scyllæque biformes,

Et

Et centũgeminus Briareus, ac bellua Lernę
Horrẽdum stridẽs, flammísque armata Chimæra,
Gorgones, Harpyiæq́ue, & forma tricorporis vmbræ.
Hinc via tartarei quæ fert Acherontis ad vndas,
Turbid⁹ hîc cęno, vastáq; voragine gurges
Æstuat, atque omnẽ Cocyto eructat arenã.
Portitor has horrendus aquas, & flumina seruat
Terribili squalore Charon, cui plurima mento
Canicies inculta iacet, stant lumina flamma,
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus:
Ipse ratem conto subigit, velísque ministrat,
Et ferruginea subuectat corpora cymba
Iam senior, sed cruda Deo, viridisq́; senect⁹.
Huc omnis turba ad ripas effusa ruebat,
Matres atque viri, defũctáque corpora vita
Magnanimûm heroum, pueri, innuptæque puellæ,
Impositíque rogis iuuenes ante ora parẽtũ:
Quã multa in siluis autumni frigore primo
Lapsa cadunt folia, aut ad terram gurgite ab alto
Quàm multæ glomerantur aues, vbi frigidus annus

Charõtis descriptio & officium.

Trans

Trans Pontum fugat, & terris immittit apricis.
Stabant orãtes, primi transmittere cursum,
Tendebantq; manus ripæ vlterioris amore,
Nauita sed tristis nunc hos, nunc accipit illos,
Ast alios longè summotos arcet arena.

Cerberus

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Personat, aduerso recubans immanis in antro.
Cui vates horrere vidẽs iam colla colubris,
Melle soporatam, & medicatis frugibus offam
Obiicit: ille fame rabida tria guttura pandens,
Corripit obiectam, atque immania terga resoluit
Fusus humi, totoq; ingens extenditur antro.
Occupat Aeneas aditum, custode sepulto,
Euaditq; celer ripam irremeabilis vndæ.

Manium apud inferos varium sitũ & locum describit.

Continuò auditæ voces, vagitus & ingens,
Infantumq; animæ flentes in limine primo:
Quos dulcis vitæ exortes, & ab vbere raptos
Abstulit atra dies, & funere mersit acerbo:
Hos iuxta falsò damnati crimine mortis.

Minos & eius munus.

Nec verò hæ sine sorte datæ, sine iudice sedes:
Quæsitor Minos vrnam mouet, ille silentũ

Conc

Conciliumq́; vocat, vitasq́; & crimina discit.
Proxima deinde tenent mœsti loca, qui sibi lethum
Insontes peperere manu, lucemq́; perosi,
Proiecere animas: quàm vellent æthere in alto
Nūc & pauperiē, & duros perferre labores!
Fata obstant, tristiq́; palus inamabilis vnda
Alligat, & nouies Styx interfusa coërcet.
Nec procul hinc partem fusi monstrantur in omnem
Lugentes campi: sic illos nomine dicunt.
Hic quos durus amor crudeli tabe peredit
Secreti celant calles, & myrtea circum
Silua tegit: curæ non ipsa in morte relinquunt:
His Phædram, Procrimq́; locis, mœstamq́; Eriphilen
Crudelis nati monstrantem vulnera cernit,
Euadnenq́; & Pasiphaën: his Laodamia
It comes: & iuuenis quondam, nunc fœmina, Cæneus,
Rursus & in veterem fato reuoluta figurā:
Respicit Aeneas subitò, & sub rupe sinistra
Mœnia lata videt, triplici circundata muro,
Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis
Tartareus Phlegethón, torquetq́; sonantia saxa.

Porta aduersa ingens, solidoque adamante columnæ:
Vis vt nulla virûm, non ipsi excindere ferro
Cælicolæ valeant: stat ferrea turris ad auras
Tisiphoneq; sedens palla succincta cruēta,
Vestibulū insomnis seruat noctésq; diésq;.
Hinc exaudiri gemitus, & sæua sonare
Verbera, tum stridor ferri, tractæq; catenæ.
Rhadamāthus. Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna:
Castigatq;, auditq; dolos, subigitque fateri
Quæ quis apud superos, furto lætatus inani,
Distulit in seram cōmissa piacula mortem.
Continuò sonteis vltrix accincta flagello
Tisiphone. Tisiphone quatit insultans, toruosq; sinistra
Intentans angues, vocat agmina sæua sororum.
Tum demum horrisono stridentes cardine sacræ
Panduntur portæ: cernis custodia qualis
Vestibulo sedeat, facies quæ limina seruet?
Impietas erga deos Quinquaginta atris immanis hiatib⁹ hydra
Sæuior intus habet sedem: tū Tartarus ipse
Bis patet in præceps tantum, tenditque sub vmbras,
Quātus ad ætheriū cæli suspectus olympū.
Hic genus antiquum terræ: Titania pubes,
Fulmine deiecti fundo voluuntur in imo:
Hic & Aloidas geminos, immania vidi

Corpora, qui manibus magnum reſcindere cælum
Aggreſsi, ſuperíſq; Iouẽ detrudere regnis:
Vidi& crudeleis dantem Salmonea pœnas,
Dum flammas Iouis & ſonitus imitatur olympi:
Quatuor hic inuectus equis, & lampada quaſſans,
Per Graiûm populos, mediæq́; per Elidis vrbem
Ibat ouãs, diuûmque ſibi poſcebat honorẽ,
Demens, qui nimbos & non imitabile fulmen
Aëre,& cornipedum curſu ſimularat equorum.
At pater omnipotens denſa inter nubila telum
Contorſit(non ille faces nec fumea tædis
Lumina)pręcipitẽq; immani turbine adegit.
Necnon & Tityon terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur:roſtroq́; immanis vultur adunco
Immortale iecur tundẽs, fœcundáq; pœnis
Viſcera,rimatúrque epulis,habitátq;ſub alto
Pectore,nec fibris requies datur vlla renatis.
Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoúmque?

Quos super atra silex iam iam lapsura, cadentiq;
Imminet assimilis: lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæque ante ora paratæ
Regifico luxu: furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere mensas,
Exurgitq; facem attollēs, atque intonat ore.
Impietas erga parentes. Hîc, quibus inuisi fratres, dum vita manebat,
Pulsatûsve parens, & fraus innexa clienti:
Auaritia. Aut qui diuitiis soli incubuere repertis,
Adulterium. Nec partem posuere sitis, quæ maxima turba est:
Seditio. Quiq; ob adulteriū cæsi, quiq; arma sequuti
Periuriū. Impia, nec veriti dominorū fallere dextras,
Inclusi pœnā expectāt; neque quære doceri
Quam pœnam, aut quæ forma viros, fortunáve mersit:
Causis supplicia subiūgit. Saxum ingens voluūt alij, radiisq; rotarum
Districti pendent: sedet, æternumq; sedebit
Infœlix Theseus, Phlegiasque miserrimus omneis
Admonet, & magna testatur voce per vmbras,
Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos.
Proditio. Fraus. Vendidit hic auro patriam, dominumque potentem:

Imp

Imposuit, fixit leges pretio, atque refixit.
Hic thalamum inuasit natæ, vetitosque hymenæos,
Ausi omnes immane nephas, ausoq; potiti.
Non mihi si linguæ centũ sint, oraq; centũ,
Ferrea vox, omneis scelerum comprendere formas.

ELYSII CAMPI DE-
scriptio.

His demum exactis, perfecto munere diuæ
Deuenere locos lætos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum, sedésque beatas:
Largior hic campos æther & lumine vestit
Purpureo, solémque suũ sua sydera norunt.
Pars in gramineis exercent mẽbra palæstris,
Contendunt ludo, & fulua luctantur arena:
Pars pedibus plaudunt, choreas, & carmina dicunt.
Necnõ Threïcius longa cũ veste sacerdos,
Obloquitur numeris, septẽ discrimina vocũ.
Iamque eadem digitis, iam pectine pulsat eburno.
Hîc genus antiquum Teucri, pulcherrima proles,
Magnanimi heroës, nati melioribus annis,
Ilusque, Assaracusque, & Troiæ Dardanus author.
Arma procul currusq; virũ miratur inanes,
Stant terræ defixæ hastæ, passimq; soluti

Per campos pascuntur equi, quæ gratia cur-
ruum
Armorúmque fuit viuis, quæ cura nitentes
Pascere equos, eadẽ seqtur tellure repostos.
Cóspicit ecce alios dextra, lęuáq; per herbã
Vescẽtes, lætúmque choro Pæana canentes,
Inter odoratum lauri nemus, vnde supernè
Plurimus Eridani per siluã voluitur amnis.
Elysiorũ incolæ qui. Hîc manus ob patriam pugnando vulnera
passi,
Quíque sacerdotes casti, dum vita manebat,
Quíque pij vates, & Phœbo digna locuti:
Inuentas aut qui vitam excoluere per arteis,
Quíque sui memores alios fecere merẽdo:
Omnibus his niuea cinguntur tẽpora vitta.
Ouid. li. 4. Meta. Est via decliuis funesta nubila taxo,
Cuius ad infernas per muta silentia sedes
Styx nebulas exhalat iners: vmbręq; recẽtes
Descendunt illac, simulacráque functa se-
pulcris.
Pallor, hyémsque tenent latè loca senta, no-
uíque
Qua sit iter manes Stygiam quod ducat ad
vrbem.
Ignorant vbi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas vndiq; portas
Vrbs habet, vtq; fretũ de tota flumina terra,
Sic omneis animas locus accipit ille: nec vlli
Exiguus populo est, turbã've accedere sẽtit:
Errant

Errant exangues ſine corpore & oſsibus
vmbræ,
Parsq́; forū celebrāt, pars imi tecta tyranni,
Pars aliquas arteis antiquæ imitamina vitæ
Exercent, aliam partem ſua pœna coërcet.
Viſcera præbebat Tityus laniāda, nouemq́; Idem in
Iugeribus diſtractus erat. Tibi Tātale nullę Ibin.
Deprenduntur aquæ : quæq́; imminet, effugit arbor.
Aut petis, aut vrges ruiturū Siſyphe ſaxum.
Voluitur Ixion, & ſe ſequiturq́;, fugítque.
Molirique ſuis lethum patruëlibus auſæ
Aſsiduè repetunt, quas perdant, Belides vndas.
--hîc tenebras agitāt, volitántq; per vmbras Silius Italic. li. 13.
Innumeri quondam populi, domus omnibus vna,
In medio vaſtum latè ſe tendit inane,
Huc quicquid terræ, quicquid freta, & igneus æther
Nutriuit primo mundi genitalis ab æuo.
Mors cōmunis agit, deſcēdūt cūcta, capitq́;
Cāpus iners quantū interijt, reſtatq́; futurū.
Cingunt regna decem portæ, quarum vna receptat Decē inferorum portæ.
Belligeros dura gradiui ſorte creatos.
Altera, qui leges poſuere, atque inclyta iura 1
Gentibus, & primas fundarunt mœnibus vrbes. 2

3 Tertia ruricolas, Cereris iuſtiſsima turba,
Quæ venit ad manes, & fraudum illæſa veneno.
4 Exin qui lætas artes, vitæq; colendæ
Inuenere viam, nec dedignanda parenti
Carmina fuderũt Phœbo, ſua limina ſeruãt.
5 Proxima quos venti, ſæuæque hauſere procellæ,
Naufraga porta rapit: ſic illã nomine dicũt.
6 Finitima huic noxa grauido, & peccaſſe fatenti
Vaſta patet populo: pœnas Rhadamanthus in ipſo
Expetit introitu, mortemq; exercet inanem.
7 Septima fœmineis reſeratur porta cateruis,
Liuentes vbi caſta fouet Proſerpina lucos.
8 Infantum hinc gregibus, verſas ad funera tædas
Paſsim virginibus, turbæq; in limine lucis
Eſt iter extinctæ, & vagitu ianua nota.
9 Tum ſeducta loco, & laxata lucida nocte
Clauſtra nitẽt, quæ ſecreti per limitis vmbrã
Elyſios ducunt campos. hîc turba piorum,
Nec Stygio in regno cæli, nec toſta ſub axe,
Verũ vltra Oceanũ ſacro certamina fonti,
Lethæos potat latices obliuia mentis.
10 Extrema hinc auro fulgens, iam lucis honorem
Sentit, & admoto ſplendet ceu ſydere lunæ:
Hac

Hac animæ cælũ repetunt, ac mille peractis
Oblitæ Ditem redeunt in corpora lustris.
Has passim nigrum pandẽs mors lurida rictum,
Itq; reditq; vias, & portis omnibus errat.
Tum iacet in spatium sine corpore pigra vorago,
Limosiq; lacus latè exundantibus vrit
Ripas sæuus aquis Phlegethon, & turbine anhelo Fluuij infernales.
Flammarũ resonans saxosa incẽdia torquet.
Parte alia torrens Cocytus sanguinis atri
Vorticibus furit,& spumanti gurgite fertur.
At magnis semper diuis, regiq; deorum
Iurari dignata palus, picis horrida riuo
Fumiferũ voluit Styx inter sulfura limum.
Tristior his Acheron sanie,crassoq; veneno
Aestuat, & gelidam eructãs cum murmure arenam.
Descendit nigra lentus per stagna palude.
Hanc optat saniem non vno Cerberus ore,
Hæc & Thesiphones sunt pocula, & atra Megæra
Hîc sitit,ac nullo rabies extinguitur haustu.
Vltimus erũpit lacrymarum fontibus amnis
Ante aulam, atque aditus, & inexorabile limen,
Quarta cohors omni stabulante per auia monstro

Excubat, & manes pmixto murmure terret
Luctus edax, maciésque malis comes addita morbis.
Et mœror pastus fletu, & sine sanguine pallor,
Curæq;, insidiæq;, atque hinc queribũda senectus,
Liuor. Hinc angens vtraque manu sua guttura Liuor,
Egestas. Et deforme malum, ac sceleri procliuis Egestas,
Discordia. Errórq; infido gressu, & discordia gaudens
Permiscere fretum cælo: sed & hostia Ditis
Centenis suetus Briareus recludere palmis,
Et Sphynx virgineos rictus infecta cruore,
Scyllaq;, Centauríq; truces, vmbræque Gigantum.
Cerberus hîc ruptis peragrat quũ Tartara vinclis,
Non ipsa Alecto, nec fœta furore Megæra
Audet adire ferum, dum fractis mille catenis
Viperea latrans circumligat ilia cauda.
Dextera vasta comas, nemorosaq; brachia fundit
Taxus, Cocyti rigua frondosior vnda,
Hîc diræ volucres, pastúsq; cadauere vultur,
Et multis bubo, ac sparsis Stryx sanguine pennis
Harpyiæq; fouẽt nidos, atq; omnib⁹ hærẽt
Cond

Condensæ folijs. nutat ſtridoribus arbor.
Has inter formas coniunx Iunonis Auernę
Suggeſtu reſidens cognoſcit crimina regū.
Stant vincti,ſeróque piget ſub iudice culpæ,
Circūerrant furię, pœnarūq; omnis imago. Tyrānis.
Quàm vellent nunquam ſceptris fulſiſſe ſuperbis!
Inſultant duro imperio, nō digna nec ęqua
Ad ſuperos paſsi manes,quæq; antè profari
Non licitū viuis, tandē permiſſa quærūtur.
Tunc alius ſæuis religatur rupe catenis. Prometheus.
Aſt alius ſubigit ſaxum, pérque ardua mōtis
Vipereo domat hunc æterna Megæra flagello. Siſyphus
Talia lethiferis reſtant patienda tyrannis.
At ſcelerata iacet ſedes in nocte profunda Tibul.li.
Abdita,quam circū flumina nigra ſonant.
Tiſiphonéq; impexa,feros ꝑ crinib.angues
Sæuit, & huc illuc impia turba fugit.
Tum niger in turba ſerpentū Cerberus ore
Stridet, & æratas excubat ante fores.
Illic Iunonem tentare Ixionis auſi
Verſantur celeri noxia membra rota:
Porrectuſq; nouem Tityꝰ per iugera terræ,
Aſsiduas in atro viſcere paſcit aues.
Tantalus eſt illic,& circum ſtagna,ſed acrē
Iam iam poturi deſerit vnda ſitim.
Et Danai ꝓles, Veneris quòd numina lęſit,
In caua lethæas dolia portat aquas.

Eſt

Clau.li.2. in Ruf.

Est locus infaustis quo conciliatur in vnum
Coçytus Phlegethonque vadis, inamœnus vterque
Alueus, hic voluit lacrymas, hic igne redundat:
Turris per geminos flũmis vicinior amnes
Porrigitur, solidoq; rigens adamãte, sinistro
Proluit igne latus. dextra Cocytia fundit
Aequora, triste gemens, & flexu concita plangit.
Huc post emeritam mortalia sæcula vitam
Deueniũt, vbi nulla manent discrimina fati,
Nullus honor, vanoq; exutum nomine regẽ
Perturbat plebeius egens: quæsitor in alto
Conspicuus solio pertẽtat crimina Minos:
Et iustis dirimit sontes, quos nolle fateri
Viderit, ad mala mox transmittit verbera fratris.
Nam iuxta Rhadamanthus agit congesta superni
Curriculi, totosq; diu prospexerit actus,
Exęquat damnum meritis, & muta ferarum
Cogit vincla pati, truculentos ingerit vrsis,
Prædonesq; lupis, fallaces vulpibus addit,
At qui desidia semper vinoq; grauatus,
Indulgens Veneri voluit torpescere luxu,
Hunc suis immundæ pingues detrudit in artus.
Qui iusto plus esse loquax, arcanaq; sueuit

Prod

Prodere, piscosas fertur victurus in vndas,
Vt nimiam pensent æterna silentia vocem.
Quod vbi per varios annos, per mille figuras
Egit, lethæo purgatos flumine, tandem
Rursus ad humanæ reuocat primordia formæ.

BONI VIRI EXEMPLVM.

Hi mores, hæc duri immota Catonis — Lucanus libr. 2. de Catone.
Secta fuit, seruare modum, finemq; tenere,
Naturamq; sequi, patriçq; impendere vitam,
Nec sibi, sed toti genitum se credere mũdo.
Huic epulæ vicisse famem, magniq; penates,
Summouisse hyemẽ tecto, pretiosaq; vestis,
Hirtã membra supra Romani more Quiritis
Induxisse togam, Venerisq; huic maximus vsus,
Progenies, vrbi pater est, vrbiq; maritus,
Iustitiæ cultor, rigidi seruator honesti.
In cõmune bonus, nullosq; Catonis in act⁹
Subrepsit, partemq; tulit sibi nata voluptas.
Magnum Dardaniæ Læli decus, omnia fœlix — Silius lib. 15. de Lęlio.
Cui natura dedit, nullo renuente deorum.
Ille foro auditus, quum dulcia solueret ora,
Aequabit Peliæ Neleia verba senectæ.
Ille vbi suspensi patres, & curia vocem
Posceret, vt cantu ducebat corda senatus.

Idem

Idem cùm subitũ cãpo perstrinxerat aures
Murmur triste tubæ, tanto feruore ruebat
In pugnam, atque acies, vt natum ad sola liqueret
Bella, nihil vitæ peragi sine laude placebat.
Ouid. li. 1. de Ponto. Non ita vixerunt Strophio atque Agamemnone nati:
Non hæc Ægidæ Pirithoiq́ue fides.

VIRGILIVS, AVT *quisquis est author.*

DE VIRO BONO.

Vir bonus & prudens (qualem vix repperit vnum
Millibus è multis hominũ cõsultus Apollo)
Iudex ipse sui, totũ se explorat ad vnguem.
Quid proceres, vaníque ferat quid opinio vulgi
Securus, mundi instar habens, teres atque rotundus,
Externæ ne quid labis per leuia sidat.
Ille dies quàm lõgus erit sub sydere Cancri,
Quantáque nox tropico se porrigit in Capricorno
Cogitat, & iusto trutinæ se examine pensat,
Ne quid hiet, ne quid protubet: angulus æquis
Partibus vt coëat, nil vt deliret amussis.
Sit solidũ quodcũq; subest, nec inania subt'

Iudicet

Indicet admotus digitis pellentibus ictus.
Non prius in dulcē declinat lumina somnū,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei,
Quæ prætergressus; quid gestum in tempore; quid non.
Cur isti facto decus abfuit, aut ratio illi?
Quid mihi præteritum? cur hæc sententia sedit,
Quā melius mutare fuit, miseratus egentem?
Cur aliquē fracta persensi mente dolorem?
Quid volui, quod nolle bonum foret? vtile honesto
Cur malus antetuli? num dicto, aut denique vultu
Perstrictus quisquam? cur me natura magis quàm
Disciplina trahit? sic dicta & facta per oīa
Ingrediēs, ortóq; à vespere cūcta reuoluens,
Offensus prauis, dat palmam & præmia rectis.

Integer vitæ, scelerísque purus
Non eget Mauri iaculis, nec arcu, Horat. li. 1. Carm. Ode 22.
Nec venenatis grauida sagittis,
Fusce pharetra:
Siue per Syrtes iter æstuosas,
Siue facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Nanque me silua lupus in Sabina,

Dum

Dum meam canto Lalagen, & vltra
Terminum curis vagor expeditus,
Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit æſculetis:
Nec Iubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris vbi nulla campis
Arbor æſtiua recreatur aura:
Quod latus mundi nebulæ, malusq;
Iuppiter vrget.
Pone ſub currus nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata,
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

Plaut. in Rudente.

Supplicij facilius pius à diis ſupplicans
Quàm qui ſceleſtus eſt, inuenit veniam ſibi.

QVAE VITAM BEATIOREM *efficiant.*

Martialis lib. 9.

Vitam quæ faciunt beatiorem,
Iucundiſsime Martialis, hæc ſunt,
Res non parta labore, ſed relicta,
Non ingratus ager, focus perennis,
Lis nunquam, toga rara, mens quieta,
Vires ingenuæ, ſalubre corpus,
Prudens ſimplicitas, pares amici,
Conuictus facilis, ſine arte menſa,
Nox non ebria, ſed ſoluta curis,

Non

Non triſtis thorus, attamen pudicus,
Somnus qui faciat breues tenebras.
Quod ſis, eſſe velis, nihilq́; malis.
Summum nec metuas diem, nec optes.
Dico tunc vitam beatam, fata quum peracta ſunt. Solon Athen. per Auſon ū.
Beatus ille qui procul negotiis,
Vt priſca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fœnore. Horat. epod. Ode 2.

SCELVS.

Nam ſcelus intra ſe tacitū qui cogitat vllū,
Facti crimen habet. Iuuenal. Sat. 13.
Proſperum ac fœlix ſcelus
Virtus vocatur. Seneca trag. 1
Sæpe in magiſtrum ſcelera redeunt ſua. Idem in Thyeſte.
Quot metuit, auget, ſcelere ſcelus obruit. Idē in Agamemn.
Sed ſcilicet vltima ſemper
Expectanda dies homini eſt, diciq́; beatus
Ante obitū nemo ſupremaq́; funera debet. Ouid. li. 3. Meta.

IMPROBVS, SCELESTVS.

Sunt qui in fortunæ iā caſib⁹ omnia ponūt, Iuuenalis Sat. 5.
Et nullo credūt mundum rectore moueri,
Natura voluente vices, & lucis & anni,
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.
Eſt alius metuēs ne crimen pœna ſequatur:
Hic putat eſſe deos, & peierat, atq; ita ſecū

Decernat quodcunque volet de corpore nostro
Isis, & irato feriat mea lumina sistro,
Dum modò vel cæcus teneam quos abnego numos.

Ouid. Metamor. 1
Viuitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero: fratrum quoque gratia rara est:
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti.
Lurida terribiles miscent aconita nouercæ.
Filius ante diem patris inquirit in annos.
Victa iacet pietas.

Idē ibidē.
Mobilis & varia est ferme natura malorū,
Quum scelus admittunt, superest constantia, quid fas
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus, tamē ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa & mutari nescia: nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Eiectum semel attrita de fronte ruborem.
Quísnam hominum est quem tu contentū videris vno
Flagitio?

Hora. li. 1 Ser. sat. 4
Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, solutos
Qui captat risus hominū, famamq; dicacis,
Fingere qui non visa potest, cōmissa tacere

Qui

Qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane caueto.

COERCENDI IMPROBI.

Bonis nocet quisquis pepercerit malis. Pub. Mi.
Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam.
Qui non vetat peccare quum possit, iubet. Se. i Tro.
Tu ne cede malis, sed cōtra audentior ito,
Quàm tua te fortuna sinet. Virgil. 6 Aeneid.

PECCANTI NON PRAE-*standum obsequium.*

Bis peccas quum peccanti obsequium accommodas. Pub. Mi.
Bonus animus nunquam erranti obsequiū accommodat.

MENS, ANIMVS.

Iam molire animum qui duret, & astrue Formam: Ouid. li. 2 de Art. amandi.
Solus ad extremos permanet ille rogos.
Si quadringentis sex septem millia desunt,
Est animus tibi, sunt mores & lingua, fidésque, Ho rat. li. 1. Epist. 1
Plebs eris.

Æquam memento rebus in arduis
Seruare mentem. Hora. li. 2 car. ode. 3.
Verùm vbi animus semel se cupiditate deuinxit mala,
Necesse est Clitipho consilia cōsequi consimilia. Terent. in Heaut.

MENS SIBI CONSCIA RECTI.

Ouid. li. 1. Fast. Conſcia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in vitium credula turba ſumus.

Idē ibidē. Eſt aliquid, magnis crimen abeſſe malis.

Idē ibidē. Cōſcia mēs vt cuiq; ſua eſt, ita cōcipit intra
Pectora pro facto ſpemq; metumq; ſuo.

Val. Flac. lib. 2. Stabilem quando optima facta
Dant animum, maiorq; piis audacia cœptis.

Horat. li. 1. Epiſt. Hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

Plaut. in Amphi. Qui non deliquit, decet
Audacem eſſe, & confidenter pro ſe & proterue loqui.

Plaut. in Ruden. Semper cauere, hoc dictū ſapientiſsimū eſt,
Ne conſcij ſint ipſi maleficij ſui.

Bia: Priene. per Auſonium. Quænam ſumma boni? Mens quæ ſibi conſcia recti.

MENS SIBI CONSCIA MALI.

Statius li. 2. Theba. O cæca nocentum
Conſilia! ô ſemper timidum ſcelus!

Idem lib. 3. Theba. Inuigilant animo, ſceleriſq; patrati
Suppliciū exercēt curæ, tūc plurima verſat
Peſsimus in dubiis augur timor.

Plaut. in Moſtell. Nihil eſt miſerius quàm animus hominis conſcius.

Iuuenalis Saty. 13. Exemplo quodcunq; malo cōmittitur, ipſi

Diſpli

Displicet autori: prima est hæc vltio, quod se
Iudice nemo nocens absoluitur, improba quanuis
Gratia fallacis prætoris vicerit vrnam.

Cur tamen hoc tu
Euasisse putes, quos diri conscia facti
Mēs habet attonitos, & surdo verbere cędit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autē vehemens, ac multo sæuior illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit, aut Rhadamanthus,
Nocte dieq; suum gestare in pectore testē. — Idem eodem lib.

Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitū qui cogitat vllū,
Facti crimē habet, cedo si conata peregit?
Perpetua anxietas, nec mensæ tēpore cessat,
Faucibus vt morbo siccis, interq; molares
Difficili crescente cibo, &c. — Et infrà.

Multa miser timeo, quia feci multa proterue,
Exemplíq; metu torqueor ipse mei. — Ouid. li. 2 Amor.

VITIA, AFFECTVS, ET
naturam celari non posse.

Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu! — Ouid. 2. Meta.

Rubet auditor cui frigida mens est
Criminibus, tacita sudant præcordia culpa,
Inde iræ & lacrymæ. — Iuuenalis Saty. 1

Cornel. Gall. Certè difficile est abscódere pectoris æstus,
Panditur & clauso sæpius ore furor.

Seneca in Thyeste. Multa, sed trepidus solet
Detegere vultus: magna nolentem quoque
Consilia produnt.

Tibul. li. 3 Hei mihi difficile est imitari gaudia falsa,
Difficile est tristi fingere mente iocum.
Nec bene mendaci risus componitur ore:
Nec bene sollicitis ebria verba sonant.

Ouid. Epist. 15 Quà licet & possum luctor celare furorem,
Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Horat. li. 1. Epist. Naturã expellas furca, tamen vsq; recurret.

PERVERSA ET CORRVPTA hominum natura.

Ouid. li. 2 Amo. Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius vrit:
Quod sequit, fugio: quod fugit, ipse sequor.

Idẽ lib. 3 Amo. Nitimur in vetitum semper, cupimúsque negata,
Sic interdictis imminet æger aquis.

Idẽ ibidẽ Quicquid seruatur, cupimus magis, ipsáque furem
Præda vocat.

Catullus. Odi & amo, quare id faciã fortasse requiris,
Nescio, sed fieri sentio, & excrucior.

Oui. li. 7 Meta. Aliúdque Cupido,
Mens aliud suadet: video meliora, proboq;
Deteriora sequor.

Horat. lib. 2. Epi. Discit enim citius, meminitq; libentius illud

Quod

Quod quis deridet quàm quod probat & veneratur.

Nil nisi turpe iuuat, curæ est sua cuique voluptas, Ouid. lib. 1. de Art.
Hęc quoq; de alterius grata dolore venit.

VARIA HOMInum ingenia.

Pectoribus mores tot sunt quot in orbe figuræ: Ouid. li. 1. de Arte.
Qui sapit, innumeris moribus aptus erit.

Deniq; nō omneis eadem mirātur amantq;. Horat. li. 2. epist.
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
Ille Bioneis sermonibus & sale nigro.

Tres mihi cōuiuæ prope dissentire vidētur,
Poscenteis vario multum diuersa palato.

Castor gaudet equis, ouo prognatus eodē Horat. li. 2. Ser.
Pugnis. quot capitum viuunt, totidem studiorum
Millia.

Mille hominū species, & rerū discolor vsus. Persius Saty. 5
Velle suum cuiq; est, nec voto viuitur vno.
Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cumini:
Hic satur irriguo mauult turgescere somno
Hic cāpo indulget, hunc alea decoquit, ille
In Venerem putris.

Hic satus ad pacē, hic castrēsib⁹ vtilis armis, Proper. lib. 2.
Naturæ sequitur semina quisque suæ.

Trahit sua quenque voluptas. Virgilius Eclo. 2

Terent. in Phormi. Quot homines, tot ſententiæ: ſuus cuiq; mos.

VARIA DONA HOMINVM, *nec omnia vni conceſſa.*

Claudia. Paneg. in laudes Stilic.

Etenim mortalibus ex quo
Tellus cœpta coli, nunquã ſincera bonorũ
Sors vlli conceſſa viro: quẽ vultus honeſtat,
Dedecorant mores: animus quẽ pulchrior ornat,
Corpus deſtituit. Bellis inſignior ille,
Sed pacem fœdat vitiis: hic publica felix
Sed priuata domus: partitũ ſingula quenque
Nobilitant, hunc forma decens, hunc robur in armis,
Hunc rigor, hunc pietas, illũ ſolertia iuris,
Hunc ſoboles, caſtíque thori.

Senec. in Hippoly.

Propria deſcribit Deus
Officia, & æuum per ſuos ducit gradus.

GENVS HVMANVM QVAle, *& vnde, eiusq; excellentia.*

Manilius lib. 4.

An dubium eſt habitare Deum ſub pectore noſtro?
In cælumq; redire animas, cæloq; venire?
Vtq; ſit ex omni cõſtructus corpore mũdus
Ætheris, atq; ignis ſummi, terræq;, mariſq;,
Spiritum & in toto rapidum qui iuſſa gubernat,
Sic eſſe in nobis terrenæ corpora ſortis,

Ex elemẽtis cõſtare mundum.

Sang

Sanguineásque animas animi, qui cuncta gubernat
Dispensátque, hominem quid mirum noscere mundum,
Si possunt homines, quibus est & mundus in ipsis, μικρόκοσμος.
Exemplúmque Dei quisque est, in imagine parua. Homo, Dei imago.
An quoquam genitos nisi cælo credere fas est
Esse hoíes? proiecta iacent animalia cuncta Hominũ
In terra, vel mersa vadis, vel in aëre pendẽt. & bestiarũ discrimen.
Omnibus vna quies, venter sensúsque per artus.
Et quia consiliũ non est, & linqua remissa,
Vnus & inspectus rerum, viresq; loquendi,
Ingeniúmq; capax, varias educit in arteis.
Hic partus qui cũcta regit, secessit in orbẽ,
Et domuit terrã ad fruges, animalia cœpit,
Imposuitq; viam ponto, stetit vnus in arce
Erectus capitis, victorq; ad sydera mittit
Sydereos oculos, propiusq; aspectat olympum,
Inquiritq; Iouem, nec sola fronte deorum
Contentus manet, & cælũ scrutatur in alto,
Cognatúmque sequens corpus se quærit in astris,
Quid genus & proauos strepitis? Boëtius de cõsol. lib. 3.
Si primordia vestra,

Authorémque Deum ſpectes,
Nullus degener extat,
Ni vitiis peiora fouens
Proprium deſerat ortum.
Seneca trag. I. Nouit paucos
Secura quies, qui velocis
Memores æui, tempora nunquam
Reditura tenet: dum fata ſinunt
Viuite læti: properat curſu
Vita citato, volucríque die
Rota præcipitis vertitur anni.
Duræ peragunt penſa ſorores,
Nec ſua retro fila reuoluunt.
At gens hominum fertur rapidis
Obuia fatis, incerta ſui:
Stygias vltro quærimus vndas.
Certo veniunt ordine parcæ:
Nulli iuſſo ceſſare licet:
Nulli ſcriptum proferre diem:
Recipit populos bona citatos.
Idem in Oedipo. Labimur ſæuo rapiente fato:
Ducitur ſemper noua pompa morti.

MISERA HOMINVM VITA,
& omnia caduca ac fragilia.

Ouid li. 6 Meta. Prô ſuperi, quantũ mortalia pectora cæcæ
Noctis habent!
Cornel. Gall. O quàm dura premit miſeros cõditio vitæ,
Nec mors humano ſubiacet arbitrio!

Dulce

Dulce mori miseris, sed mors optata recedit.
At quum tristis erit, præcipitata venit.
Mors sola fatetur — Iuuenalis
Quantula sint hominum corpuscula. — S.1.10.
Nescis quid optes, aut quid fugias, ita ludit dies. — Pub. Mi.
Quid quisque vitet, nunquam homini satis — Hor. lib. 2.
Cautum est in horas. Sed improuisa lethi — Carm.
Vis rapuit, rapiétque gentes.
Omnia sunt homini tenui pendentia filo, — Oui. li. 4.
Et subito casu quæ valuere ruunt. — de Ponto
Sic omnia fatis — Virg. li. 1.
In peius ruere, ac retro sublapsa referri. — Georg.
Optima quæq; dies miseris mortalibus æui
Prima fugit, subeunt morbi, tristisque senectus, — Idem li. 3
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.
Optima prima ferè manibus rapiuntur auaris, — Oui. li. 2. Amo.
Implentur numeris deteriora suis.
Nulli est hominum perpetuum bonum. — Plautus.
Vt sunt humana, nihil est perpetuũ datum. — Idẽ in Cistella.
Omnia mortali mutantur lege creata, — Manilius
Nec se cognoscunt terræ veteribus annis — li. 1. Astr.
Exutas variam faciem per sæcula gentes.
Diffugere niues, redeũt iam gramina cãpis, — Omnia
Arboribusq; comæ. — mutari.
Mutat terra vices, & decrescentia ripas — Hor. lib.
Flumina prætereunt. — 4. Carminũ, Ode 7

Gratia cum nymphis geminísque sororibu
audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres monet annus, & al
mum
Quæ rapit hora diem.
Quatuor anni tempestates. Frigora mitescunt Zephyris: Ver proteri
æstas
Interitura, simul
Pomifer Autũnus fruges effuderit: & mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamẽ celeres reparãt cælestia lunæ:
Nos vbi decidimus,
Quò pius Æneas, quò Tullus diues, &
Ancus?
Puluis & vmbra sumus.
Quis scit an adiiciant hodiernæ crastina
summæ
Tempora dij superi?
Cũcta manus auidas fugiẽt hæredis, amico
Quæ dederis animo.
Mors. Cũ semel occideris, & de te splẽdida Minos
Fecerit arbitria,
Non, Torquate, genus, nõ te facũdia, non te
Restituet pietas,
Infernis neq; enim tenebris Diana pudicũ
Liberat Hippolytum:
Nec lethæa valet Theseus abrũpere charo
Vincula Pirithoo.

Venit

Venit enim ꝑperata malis inopina senect⁹: Boet. li. 1. de conso.
Et dolor ætatem iussit inesse suam.
Intempestiui funduntur vertice cani:
Et tremit effœto corpore laxa cutis.
Mors hominum felix, quæ se nec dulcibus annis
Inserit, & mœstis sæpe vocata venit.
Heu heu quã surda miseros auertitur aure,
Et flentes oculos claudere sæua negat!
Dũ lenib⁹ malefida bonis fortuna faueret,
Penè caput tristis merserat ora meum.
Nunc quia fallacẽ mutauit nubila vultum,
Protrahit ingratus impia vita moras.
Quid me felicem toties iactastis amici?
Qui cecidit, stabili non erat ille gradu.
Heu quàm præcipiti mersa profundo
Mens hebet, & propria luce relicta
Tendit in externas ire tenebras:
Terrenis quoties flatibus acta
Crescit in immensum noxia cura.
Sic quod præcipiti via
Certum deserit ordinem,
Lætos non habet exitus.
Frange thoros, pete vina, rosas cape, tingere nardo, Mart. li. 2.
Ipse iubet mortis te meminisse Deus.
O miseras hominum mẽtes, ô pectora cęca! Lucr. li. 2.
Qualibus in tenebris vitę, quãtisq; periclis
Degitur hoc æui quodcunque est!

Tum

Lucr.li.5. Tú porrò puer, vt sæuis proiectus ab vndis
Nauita, nudus humi iacet, infans, indigus omni
Vitali auxilio.quum primũ in luminis oras
Nixibus ex aluo matris natura profudit,
Vagitúque locum lugubri complet, vt æquum est,
Cui tantum in vita restet transire malorum.
At variæ crescunt pecudes,armenta, feraq;
Nec crepitacillis opus est, nec cuiquam adhibenda est
Almæ nutricis blanda atque infracta loquela.
Nec varias quærũt vestes pro tempore cæli.
Deniq; nõ armis opus est, nõ mœnib⁹ altis
Queis sua tutentur, quãdo omnibus omnia largè
Tellus ipsa parit naturáque dædala rerum.

Persius Sat.5. Discitéque ô miseri, & causas cognoscite rerum,
Quid sumus,aut quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut metæ quàm mollis flexus,& vnde.
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Vtile numus habet, patriæ charísque propinquis
Quantum elargiri deceat,quem teDeus esse
Iussit,

Iuſsit, & humana qua parte locatus es in re
Diſce.

AVSONII *ecloga de uita humana.*

QVod vitæ ſectabor iter, ſi plena tumultu
Sunt fora? Si curis domus anxia? Si peregrinos
Cura domus ſequitur? Mercantem ſi noua ſemper
Damna manent? Ceſſare vetat ſi turpis egeſtas?
Si vexat labor agricolam? mare naufragus horror
Infamat, pœnæque graues in cælibe vita,
Et grauior cautis cuſtodia vana maritis?
Sanguineum ſi Martis opus? Si turpia lucra
Fœnoris, & velox inopes vſura trucidat?
Omne æuũ curæ, cunctis ſua diſplicet ætas.
Senſus abeſt paruis lactentibus, & puerorũ
Dura rudimenta, & iuuenum temeraria pubes. Pueritia. Iuuētus.
Afflictat fortuna viros ꝑ bella, per æquor, Aetas virilis.
Iras, inſidiáſque, catenatóſque labores,
Mutandos ſemꝑ grauioribus: ipſa ſenectus Senectus.
Expectata diu, votíſque optata malignis,
Obiicit innumeris corpꝰ lacerabile morbis.
Spernimus in commune omnes præſentia: Quoſdam Pręſentia faſtidiũ.
Conſtat nolle deos fieri, Iuturna reclamat,

Quo

Quo vitam dedit æternam ? Cur mortis
adempta est
Cōditio?Sic Caucasea sub rupe Prometheus
Testatur Saturnigenam, nec nomine cessat
Incusare Iouem,data sit quòd vita perennis.
Respice & ad cultus animi. Sic nēpe pudicū
Perdidit Hippolytū nō felix cura pudoris.
At contrà illecebris maculosam ducere viti
Quem iuuat, aspice & ad pœnas & crimina
regum,
Tereos incesti,vel mollis Sardanapali.
Perfidiam vitare mouent tria Punica bella:
Sed prohibet seruare fidē deleta Sagūthos.
Viue,& amicitias semp cole, crimē ob istud
Pythagoreorū periit schola docta sophorū.
Hoc metuens igitur nullas cole,crimen ob
istud
Timon Palladiis olim lapidatus Athenis.
Dissidet ambiguis semp mens obuia votis.
Nec voluisse homini satis est, optata recu-
sant.
Esse in honore placet, mox pœnitet, & do-
minari
Vt possint seruire volūt, idē auctus honore
Inuidiæ obiicitur. Pernox est cura disertis:
Sed rudis ornatu vitæ caret. Esto patronus,
Et defende reos, sed gratia rara clientis.
Esto cliens,grauis imperij persona patroni.
Exterrēt hunc vota patrū, mox aspera curis
Sollic

Sollicitudo ſubit, cōtēnitur orba ſenectus.
Et captatoris præda eſt hæredis egenus.
Vitam parcus agas, auidi lacerabere fama.
Et largitorem grauius cenſura notabit.
Cuncta tibi aduerſis cōtraria caſibus. Ergo
Optima Graiorum ſententia, quippe homini aiunt
Non naſci eſſe bonum; natum aut citò morte potiri.

NATVRA ET INGENIVM *hominum, & quanta ſit ipſorum inter ſe atrocitas.*

Molliſsima corda
Humano generi dare ſe natura fatetur: Iuuenal. Sat. 15.
Quæ lacrymas dedit, hæc noſtri pars optima ſenſus.
Plorare ergo iubet cauſam lugentis amici, Miſericordia.
Squaloréque rei, pupillū ad iura vocantē
Circunſcriptorem, cuius manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli,
Naturæ imperio gemimus cū funus adultæ
Virginis, occurrit, vel terra clauditur infans,
Et minor igne rogi: quis enim bonus, aut face dignus
Arcana, qualem Cereris vult eſſe ſacerdos,
Vlla aliena ſibi credat mala? ſeparat hęc nos
A grege mutorū, atque ideo venerabile ſoli Hominū & beſtiarum diſcrimen.
Sortiti ingenium, diuinorúmque capaces,
Atque exercendis, capiēdíſque artibus apti,

Senſum à cæleſti demiſſum traximus arce,
Cuius egent prona, & terrã ſpectãtia, mũdi
Principio indulſit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus vt nos
Affectus petere auxiliũ, & præſtare iuberet.
Diſperſos trahere in populum, & migrare vetuſto
De nemore, & proauis habitatas linquere ſiluas,
Ædificare domos, laribus cõiũgere noſtris
Tectũ aliud, tutos vicino limine ſomnos
Vt collata daret fiducia, protegere armis
Lapſum, aut ingenti nutantem vulnere ciuẽ,
Cõmuni dare ſigna tuba, defendier iiſdem
Turribus, atque vna portarũ claue teneri.
Sed iam ſerpentum maior concordia: parcit
Cognatis maculis ſimilis fera. quãdo leoni
Fortior eripuit vitã leo? quo nemore vnquã
Expirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacẽ
Perpetuam: ſæuis inter ſe conuenit vrſis.
Aſt homini ferrum lethale incude neſanda
Produxiſſe parum eſt, cum raſtra & ſarcula tantum
Aſſueti coquere, & marris, ac vomere laſſi,
Neſcierint primi gladios excudere fabri.
Aſpicimus populos, quorum nõ ſufficit ira
Occidiſſe aliquẽ, ſed pectora, brachia, vultũ

Humanę naturę excellentia.

Cred

Crediderint gen⁹ esse sibi. qd diceret ergo,
Vel quò non fugeret si nunc hæc nostra videret
Pythagoras? cunctis animalibus abstinuit qui
Tanquam homine, & ventri indulsit non omne legumen.

INGENIVM.

Sæpe summa ingenia in occulto latent. Plaut. in Capt.
Ingenium mala sæpe mouent, quis crederet vnquam Oui.2. de Arte am.
Aërias hominem carpere posse vias?
Ingenium res
Aduersæ nudare solent, celare secundæ. Hor.Sa.
Aurum & opes, & rura frequens donauit amicus. Martiali lib.8.
Qui velit ingenio cedere rarus erit.

ARTES, LITERAE.

Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est, Oui.li. de Pōt
Pectora mollescunt, asperitásque fugit.
Adde quòd ingenuas didicisse fideliter artes Idem li. de Pōt
Emollit mores, nec sinit esse feros.
Scilicet ingenii placida mollitur ab arte, Idem de Art
Et studio mores conuenienter eunt.
Non datur ad musas currere lata via. Propert

ARTIVM ET PHILOSOPHIAE *uis & usus.*

Feruet auaritia, miseraq; cupidine pectus? Hor. 1.Epist

Sũt verba & voces, qbus hũc lenire dolorẽ
Posſis, & magnam morbi deponere partẽ.
Laudis amore tumes? ſunt certa piacula quæ te
Ter purè lecto poterunt recreare libello.
Inuidus, iracundus, iners, vinoſus, amator?
Nemo adeò fer⁹ eſt vt nõ miteſcere poſsit,
Si modò culturæ patientẽ cõmodet aurem.
Oui. li.2. de Pont. Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis,
Infelix perij dotibus ipſe meis.
Ho.4 Ca. Od.5. Doctrina ſed vim promouet inſitam:
Rectíque cultus pectora roborant.
Per. Sa.5. Petite hinc iuuenéſque ſenéſque
Finẽ animo certum, miſeríſque viatica canis.

LECTIO.

Ho.lib.1. epiſto. Inter cuncta leges, & percontabere doctos
Qua ratione queas traducere leniter æuũ,
Ne te ſemer inops agitet, vexétque Cupido,
Ne pauor, & rerũ mediocriter vtilium ſpes.
Virtutem doctrina paret, naturáne donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddet amicum,
Quid purè tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An ſecretum iter, & fallentis ſemita vitæ.

AVSONII AD NEPOTEM
protrepticon, de ſtudio puerili

SVnt etiam Muſis ſua ludicra, mixta camœnis

Ctia

Otia sunt, mellite nepos, nec semper acerbi
Exercet pueros vox imperiosa magistri.
Sed requies, studiique vices rara tempora seruant,
Et satis est puero memori legisse libenter.
Et cessare licet, Græco schola nomine dicta est,
Iusta laboriferis tribuantur vt otia Musis.
Quò magis alternū certus succedere ludum
Disce libens, longum delinitura laborem
Interualla damus: studium puerile fatiscit,
Læta nisi austeris varientur festa profestis.
Disce libēs, tetrici nec pręceptoris habenas
Detestere nepos, nunquam horrida forma magistri.
Ille licet tristis senio, nec voce serenus
Aspera contractæ minitetur iurgia frontis,
Nunquam immanis erit, placet assuetudine vultus.
Qui semel imbuerit, rugas nutricis amabit:
Qui refugit matrem, pappos auiásque trementes,
Anteferūt patribus seri noua cura nepotes.
Sic neq; Peliden terrebat Achillea Chiron,
Thessalico pmixtus equo, nec Pinifer Atlas
Amphitryoniadem puerum, sed blandus vterque
Mitib⁹ alloquiis teneros mulcebat alūnos.
Tu quoque ne metuas, quanuis schola ver-

bere multo
Increpet, & truculenta senex gerat ora magister.
Degeneres animos timor arguit, at tibi consta
Intrepidus, nec te clamor plagæq́; sonantes,
Nec matutinis agitet formido sub horis,
Quòd sceptrum vibrat ferulæ, quòd multa supellex
Virgea, quòd mollis scuticã prætexit aluta,
Quòd feruent trepido subsellia vestra tumultu.
Pompa loci & vani fugiatur scæna timoris.
Hæc olim genitórq; tuus genitrixq́; secuti
Securã placido mihi permisere senectam,
Tu seniũ quodcunq;, super labẽtibus annis
Fata dabunt, qui nomen aui geris indole prima
Prime nepos, vel re, vel spe mihi porge fruendum.
Nũc ego te puerũ, mox in iuuenilib⁹ annis,
Iámque virũ cernam, si sors ita iusserit, aut si
Inuidia est, sperabo tamẽ, nec vota fatiscẽt,
Vt patris, vtq́ue mei non immemor, ardua semper
Præmia musarum cupias facundus, & olim
Hac gradiare via qua nos præcessimus, & cui
Procõsul genitor p̃fectus auunculus instãt.
Per

Perlege quodcunque eſt memorabile, prima monebo,
Perlege quodcunque eſt memorabile. Et vt tibi proſit,
Cõditor Iliados,& amabilis orſa Menandri
Euoluenda tibi. tu flexu & acumine vocis
Innumeros numeros doctis accẽtibꝰ effer.
Affectúſq; impone legẽs, diſtinctio ſenſum
Auget, & ignauis dant interualla vigorem.
Ecquãdo iſta meæ cõtingent dona ſenectæ?
Quando oblita mihi tot carmina, totq́; per æuum
Connexa hiſtoriæ, ſoccos aulæáque regum,
Et melicos lyricóſq; modos præfando nouabis?
Obductóſque ſeni facies puerаſcere ſenſus?
Te præeunte nepos modulata poëmata Flacci,
Altiſonúmque iterum fas eſt didiciſſe Maronem:
Tu quoq; qui Latiũ lecto ſermone, Terẽti,
Comis, & aſtricto percurris pulpita ſocco,
Ad noua vix memorem diuerbia coge ſenectam.
Iam facinus Catilina tuũ, Lepidíq; tumultũ.
Ab Lepido & Catulo iam res & tempora Romæ
Orſus, bis ſenos ſeriem cõnecto per annos.
Iam lego ciuili mixtum mauorte duellum;

Mouit quod socio Sertorius exul Ibero.
Nec rudis hoc auus admoneo, sed mille docendo
Ingenia expertus, multos lactantibus annis
Ipse alui, gremióque fouens, & murmura soluens,
Eripui tenerum blandis nutricibus æuum.
Mox pueros molli monitu, & formidine leni
Pellexi, vt mites peterēt per acerba ꝓfectus,
Capturi dulcem fructum radicis amaræ.
Idem vesticipes motu iam puberis æui,
Ad mores artésq; bonas, fandique vigorem
Produxi, quanquā imperiū ceruice negarēt
Ferre, nec insertis præberent ora lupatis.
Ardua temperies, dura experientia, rarus
Euentus, longo rerum spectatus ab vsu,
Vt regat indocilem mitis censura iuuentā.
Quæ tolerata mihi donec iam ærumna iuuaret,
Lenirétq; vsum bona consuetudo laborum,
Donec ad Augustæ pia munera disciplinæ
Accirer, varióq; accingerer auctus honore,
Aurea quum parere mihi palatia iussum.
Absistat Nemesis, ferat & fortuna iocantē.
Præsedi imperio, dum prætextatus in ostro
Et sceptro & solio sibi p̄fert iura magistri,
Maiorésq; putat nostros August⁹ honores,
Quos mox sublimi maturus ꝓtulit auctu,

Quæst

Quæſtor vt Auguſtus patri natóq; crearer,
Vt præfectură duplicē, cellámque curulem,
Vt trabeă,pictámq; togă, mea præmia, cóſul
Induerer, Faſtiſque meis prælatus haberer.
His ego quæſiui meritum q̄ grande nepoti
Conſul auus, luménque tuæ præluceo vitæ.
Quăuis & patrio iamdudū nomine clarus,
Poſſes ornatus, poſſes oneratus haberi.
Acceſsit tamen ex nobis honor inclytus, hunc tu
Effice ne ſit onus,per te vt connixus in altū
Conſcendas, ſperéſq; tuos te cóſule faſces.

VIA.

Viam qui neſcit qua deueniat ad mare, Plaut. in Pœ.
Eum oportet amnem quærere comitē ſibi.
Certiſsima eſt regnare cupienti via, Senec in Oedipo.
Laudare modica.
Nemo ire quenquam prohibet publica via. Pl.in Cur.
Capienda rebus in malis præceps via eſt. Se.in Ag.

AEMVLATIO.

Tunc bene fortis equus reſerato carcere currit, Oui. li. 3. Amorū.
Quū quos p̄tereat,quóſq; ſequatur,habet.

STYLVS.

Sæpe ſtylū vertas,iterū quæ digna legi ſint, Hor. li.1. Epiſt.
Scriptur⁹, neq; te vt miretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus.

EXPERIENTIA.

Per varios vſus artem experientia fecit Manilius lib.1.
Exemplo monſtrante viam.

Pub. Mi. Discipulus est prioris posterior dies.

ELOQVENTIA ET *eius vis.*

Virg.li.1. Aeneid. Ac velut ĩ magno populo cũ sępe coorta est
Seditio, sæuitq; animis ignobile vulgus,
Iamq́, faces, & saxa volant, furor arma ministrat:
Tum pietate grauem, ac meritis si fortè virum quem
Conspexere, silent, arrectisq; auribus astant.
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.

Tib.li.4. Nam seu diuersi fremat inconstantia vulgi,
Non alius sedare queat, seu iudicis ira
Sit placanda, tuis poterit mitescere verbis.

Oui.2.de Trist. Discitur, innocuas vt agat facũdia caussas:
Protegit hæc sontes, immeritosq́; premit.

Pub. Mi. Comes facundus in via pro vehiculo est.

CARMINA ET INGENII *monumenta, immortalia.*

Tibu. li.1 Heu, malè nunc artes miseras hæc sæcula tractant,
Iam tener assueuit munera velle puer.
Pieridas pueri, doctos & amate poëtas,
Aurea nec superent munera Pieridas.
Carmine purpurea est Nisi coma, carmina ni sint
Et humero Pelopis non nituisset ebur.
Quẽ referẽt Musæ, viuet, dũ robora tellus,
Dũ cælũ stellas, dum vehet amnis aquas.

Dignum

Dignum laude virum musa vetat mori. Ho.4 car.
Carmine fit viuax virtus, expérsq; sepulchri, Ouid. li. 4. de Pôt.
Notitiam seræ posteritatis habet.
Nam neque Pyramidum sumptus ad syde-ra ducti: Propert. lib.3.
Nec Iouis Elei cælum imitata domus,
Nec Mausolei diues fortuna sepulchri
Mortis ab extremę conditione vacat.
Aut illis flammæ, aut imber subducet honores,
Annorum aut ictu pondera victa ruent.
At non ingenio quæsitum nomen ab æuo
Excidet, ingenio stat sine morte decus.
Carmine dij superi placantur, carmine manes. Ho.2.ep.
Singula qd referã? nil nõ mortale tenemus, Ouid. 3. Tri.
Pectoris exceptis, ingeniíque bonis.
Scindũtur vestes, gẽmæ frangũtur & aurũ, Idẽ 1. Amo, el. 10
Carmina quã tribuẽt fama perennis erit.
Viuet Mæonides Tenedos dum stabit, & Idæ, Idẽ eodẽ li. ele. 15.
Dũ rapidas Simois in mare voluet aquas.
Viuet & Ascræus dum mustis vua tumebit,
Dum cadet incurua falce resecta Ceres.
Battiades toto semper cantabitur orbe,
Quanuis ingenio non valet, arte valet.
Nulla Sophocleo veniet iactura cothurno.
Cum Sole & Luna semper Aratus erit.
Dũ fallax seruus, durus pater, improba lena

Viuet,dum meretrix blanda, Menandr
erit.
Ennius arte carens, animosiq; Accius ori
Casurum nullo tempore nomen haber
Varronẽ, primámq; ratẽ quæ nesciet ætas
Aureáque Ausonio terga petita duci?
Carmina sublimis tunc sunt peritura Lu
creti,
Exitio terras quum dabit vna dies.
Tityrus, & segetes, Æneiáq; arma legẽtur,
Roma triumphanti dum caput orbis erit.
Donec erũt ignes, arcúsq; Cupidinis arma,
Discentur numeri culte Tibulle tui.
Gallus & Hesperiis, & Gallus notus Eois,
Et sua cum Gallo nota Lycoris erit.
Ergo quum silices, quũ dens patientis aratri
Depereant æuo, carmina morte carent.
Cedant carminibus reges, regúmq; triũphi,
Cedat & auriferi ripa beata Tagi.
Vilia meretur vulgus, mihi flauus Apollo
Pocula Castalia plena ministret aqua.
Sustineámque coma metuentem frigora
myrtum,
Atque ita sollicito multus amante legar.
Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit:
Tũ suus ex merito quẽque tuetur honor.
Ergo etiam, quum me supremus adusserit
ignis,
Viuam, pársq; mei magna superstes erit.

POST

POETAE.

Quid petitur ſacris niſi tantùm fama poëtis, Oui. li.2. Artis.
Hoc votum noſtri ſumma laboris habet.
Cura ducum fuerant olim, regúmq; poëtæ,
Præmiáque antiqui magna tulere chori:
Sanctáq; maieſtas, & erat venerabile nomẽ
Vatibus,& largæ ſæpe dabantur opes.
Ennius emeruit Calabris in mõtib⁹ hortos,
Contiguus poni Scipio magne tibi.
Nunc hederæ ſine honore iacent,operatáq; doctis
Cura vigil Muſis, nomen inertis habet.
Sed famam vigilare iuuat: quis noſſet Homerum,
Ilias æternum ſi latuiſſet opus?
At ſacri vates,& diuûm cura vocamur: Idem 3. Amo.
Sunt etiã qui nos numen habere putent.
Eſt Deus in nobis,agitante caleſcimus illo, Idẽ 6. Faſtorum.
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.
Eſt Deus in nobis, ſunt & commercia cæli, Idẽ lib.3. de Arte.
Sedibus æthereis ſpiritus ille venit.
Adde quòd inſidiæ ſacris à vatibus abſunt, Idẽ eodẽ libro de Arte.
Et facit ad mores ars quoq; noſtra bonos.
Nec nos ambitio, nec nos amor vrget habendi,
Contempto colitur lectus & vmbra foro.
Sunt tamen inter ſe cõmunia ſacra poëtis, Idẽ lib.2. de Pont.
Diuerſum quamuis quiſque ſequamur iter.
Scribimus indocti,doctiq; poëmata paſſim: Horat. li. 2. Epiſt.

Hic

Hic error tamen,& leuis hęc inſania quãtas
Virtutes habeat, ſic collige : vatis auarus
Non temere eſt animus, verſus amat, hoc
ſtudet vnum:
Detrimenta,fugas ſeruorũ,incendia ridet:
Non fraudẽ ſocio, puero non cogitat vllam
Pupillo: viuit ſiliquis, & pane ſecundo:
Militiæ quanquam piger,& malus, vtilis vrbi.
Si das hoc, paruis quoque rebus magna iuuari,
Os tenerum pueri,balbumq́; poëta figurat
Torquet ab obſcœnis iam nunc ſermonibus aurem,
Mox etiam pectus præceptis format amicis
Rectè facta refert, orientia tempora notis
Inſtruit exemplis, inopem ſolatur & ægri
Idem ibidem. At qui legitimum cupiet feciſſe poëma,
Cum tabulis animũ cẽſoris ſumet honeſti:
Audebit, quæcunque parum ſplendoris habebunt,
Et ſine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba mouere loco., quãuis inuita recedãt.
Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ.
Obſcurata diu populo,bonus eruet, atque
Proferet in lucẽ ſpecioſa vocabula rerum.
Quæ priſcis memorata Catonibus atque
Cethegis,

Nunc

Nunc ſitus informis premit, & deſerta vetuſtas:
Adſciſcet noua, quæ genitor produxerit vſus
Vehemens & liquidus, puróque ſimillimus amni:
Fundet opes, Latiumq́; beabit diuite lingua.
Luxuriantia compeſcet, nimis aſpera ſano
Leuabit cultu, virtute carentia tollet,
Ludẽtis ſpeciem dabit, & torquebitur, vt qui
Nũc Satyrũ, nũc agreſtẽ Cyclopa mouetur.

PRAECEPTA QVALIA *eſſe debeant.*

Quicquid præcipies, eſto breuis: vt citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantq́; fideles.

Horat. de Arte poëtica.

LIBERI QVOMODO EDVcandi, *& exempla aliorum quam vim habeant.*

Nil dictu fœdum, viſuq́; hæc limina tangat,
Intra quæ puer eſt, procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reuerentia, ſiquid
Turpe paras, nec tu pueri cõtẽpſeris annos,
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.
Ergo miſer trepidas, ne ſtercore fœda canino
Atria diſpliceant oculis venientis amici,

Iuuenalis Satyr. 14.

Et paulò infrà.

Ne

Ne perfuſa luto ſit porticus, & tamen vno
Semodio ſcobis hæc emẽdat ſeruulus vnus
Illud non agitas vt ſanctam filius omni
Aſpiciat ſine labe domũ, vitioq́ue carentem
Gratum eſt quòd patriæ ciuem, populoq́ue dediſti,
Si facis vt patriæ ſit idoneus, vtilis agris,
Vtilis & bellorũ, & pacis rebus agendis.
Educationis vis. Plurimum enim intererit quibus artibus, & quibus hunc tu
Moribus inſtituas: ſerpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta,
Illi eadem ſumptis quærũt animalia pẽnis.
Idem eadẽ Satyra Parcendum eſt teneris, nondum impleuerit medullas
Natiuæ mala nequitiæ: quũ pectere barbam
Cœperit, & lõgi mucronẽ admittere cultri,
Falſus erit teſtis, vendet periuria ſumma
Exigua, Cereris tangẽs arámq; pedémque.
Elatam iam crede nurum, ſi limina veſtra
Mortifera cum dote ſubit. quibus illa premetur
Per ſomnũ digitis? nam quæ terraq; mariq;
Acquirenda putes, breuior via conferet illi.
Nullus enim magni ſceleris labor. hæc ego nunquam
Mandaui dices olim, nec talia ſuaſi,
Mentis cauſa malæ tamen eſt, & origo penes te.

Nam

Nã quiſquis magni cẽſus præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros,
Et qui per fraudes patrimonia cõduplicare
Dat libertatem,& totas effudit habenas
Curriculo,quẽ ſi reuoces,ſubſiſtere neſcit,
Et te contempto rapitur,metiſq; relictis.
Nemo ſatis credit tantũ delinquere quãtum
Permittas, adeò indulgent ſibi latius ipſi. Licentia.

PHILTO, *ſenex.* LYSITELES, *adoleſcens.*

QVò illic homo ſe penetrauit ex ædib⁹? LY. Pater adſum. Plaut. in Trinum. act.2
Impera quid vis,neq; tibi ero in mora, neq; latebroſè me abs tuo
Conſpectu occultabo. PH. Feceris par tuis cæteris factis,patrem
Tuum ſi percoles: per pietatem nolo ègo cum improbis te viris,
Gnate mi,neq; in via,neq; in foro vllum ſermonem exequi.
Noui ego hoc ſæculum moribus quibus ſit: malus bonum malum
Eſſe vult,vt ſit ſui ſimilis:turbant,miſcẽt mores mali,rapax:
Auarus,inuidus,ſacrum,prophanum,publicum,priuatum habent:
Hiulca gens, hæc ego doleo, hæc ſunt quæ excruciant:

Hęc dies noctésq; tibi cāto vt caueas: quod manu non queunt
Tangere, tantum fas habēt, quò manus abstineant,
Cætera rape, trahe, fuge, late. lacrymas hæc mihi, quom video,
Eliciunt, quia ego ad hoc genus hominum duraui, quin prius
Me ad plureis penetraui: nam ij mores maiorum laudant,
Eosdem latitant, hisce ego te artibus gratiā facio, neu colas
Neu imbuas ingenium, meo modo & moribus viuito antiquis,
Quæ ego tibi præcipio, hoc facito, nihil ego istos moror fatuos
Mores, & turbidos, quibus boni dedecorāt se, hæc tibi, si mea
Imperia capesses, multa bona in pectore cōsident.
LYS. Semper ego vsque ad hanc ætatem ab ineunte adolescentia
Tuis seruiui seruitutem imperiis, & præceptis pater.
Proin ego me liberū esse ratus sum, pro imperio tuo
Meum animum tibi seruitutem seruire æquom censui.
PH. Qui homo cum animo inde ab ineunt

eunte depugnat ſuo,
Vtrum id itane eſſe mauelit, vt eum animus æquum cenſeat,
An ita potius vt parentes eum eſſe & cognati velint?
Si animus hominem perpulit, actum eſt, animo ſeruiuit, non ſibi.
Si ipſe animum perpulit, dum viuit, victor victorum cluet.
Tu ſi animũ viciſti potius quàm animus te, eſt quod gaudeas,
Nimio ſatius tui opu'ſt te ita eſſe quàm vt animo lubet.
Qui animum vincunt, quàm quos animus, ſemper probiores
Cluent. LYS. Iſthæc ego mihi ſemper habui ætati tegumentum
Meæ, ne penetrarem me vſquam vbi eſſet damni conciliabulum,
Ne noctu irem obambulatum, neu ſuum adimerem alteri.
Neu tibi ægritudinem pater parerem, parſi ſedulò.
Sarta tecta tua præcepta vſque habui mea modeſtia.
PH. Quid exprobras, bene quod feciſti? tibi feciſti, non mihi.
Mihi quidem ætas acta eſt, tua iſtuc refert maximè.

Is probus est quem non pœnitet quàm probus sit & frugi bonæ:

Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant.

Qui ipsus se contemnit, in eo est indoles industriæ:

Plautus in Trinum. Semper tu hoc facitò cogites,

Id optimum esse; tute vt sis optimus: si id nequiueris, saltem vt

Optimis sis proximus.

Terent. in Adelphi. Hoc patriũ est potius, consuefacere filium

Sua sponte rectè facere, quàm alieno metu.

Hoc pater ac domin⁹ interest. hoc q nequit,

Fateatur se nescire imperare liberis.

Idé ibidé. Vt quisque filium suum vult esse, ita est.

Hora. lib. 1. Sermo. Exemplo sum vit. Insueuit pater optimus hoc mi

Vt fugerem, exemplis vitiorũ quęq; notãdo,

Quum me hortaretur, parcè, frugaliter, atq;

Viuerem vti contentus eo quod mî ipse parasset:

Nónne vides Albi vt malè viuat filius? vtq;

Barrus inops? magnum documentum ne patriam rem

Perdere quis velit: à turpi meretricis amore

Quum deterrerer, Sectani dissimilis sis:

Ne sequerer mœchas, concessa quum Venere vti

Possẽ: depr̃esi non bella est forma Treboni,

Aiebat: sapiẽs vitatu, quidq; petitu

Sit melius, causas reddet tibi: mî satis est si
Traditum ab antiquis morẽ seruare, tuamq́;
Dum custodis eges, vitam famamq́; tueri
Incolumem possim: simulac durauerit ætas
Membra, animumq́; tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis, &, siue iubebat,
Vt facerem quid, habes autorem quo facias hoc:
Vnum ex iudicibus selectis obiiciebat:
Siue vetabat, an hoc inhonestum & inutile factum,
Nécne sit, addubites? flagret rumore malo cum
Hic atq; ille? auidos vicinum funus vt ægros
Exanimat, mortisq; metu sibi parcere cogit.
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis.
Sic natura iubet, velocius & citius nos
Corrũpũt vitiorũ exẽpla domestica, magnis
Cũ subeant animos autoribus: vnus & alter
Forsitan hæc spernant iuuenes: quibus arte benigna
Et meliore luto finxit præcordia Titan.
Sed reliquos fugienda patrũ vestigia ducũt,
Et mõstrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abstineas igitur damnis huiusce: etenim vel
Vna potens ratio est, ne crimina nostra sequantur

Iuuenalis Satyr. 14.

Natura hominū corrupta.

Ex nobis geniti, quoniam dociles imitandis
Turpibus ac prauis oēs sumus: & Catilinā
Quocunque in populo videas, quocunque sub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec auunculus vsquam.

PHILOLACHES *adolescens.*

Plautus Most. Act. 1 Scena 2

Recordatus multum, & diu cogitaui, argumentaq; multa
In pectus institui ego, atque in corde meo: si quod est mihi
Cor: eam rem volutaui, & diu disputaui: hominem quoius rei,
Quando natus est, similem esse arbitrarer, simulacrumq; habere: iam
Id repperi exemplum: nouarum esse ædium arbitror similem
Ego hominem, quando hic natus est. ei argumenta rei dicam.
Atq; hoc videtur haud verisimile vobis: at ego faciam
Id esse ita vt credatis: & profectò ita esse vt prædico,
Vero vincā: atq; hoc vosmetipsi (scio) perinde vt nunc ego
Esse autumo, quando dicta audietis mea, haud vos aliter id
Dicetis. auscultate, donec argumēta dixero:
Simul autem gnauos esse ad hanc rem mecum

cum vos omnes volo.
Ædes quom exemplò paratæ, expolitæ,factæ probè,examussim:
Laudant fabrũ,atq; ædes probãt: sibi quisq; inde exemplum expetunt:
Sibi quisq; simile sumit,sumptu suo operam poscunt suam.
Atq; vbi illò immigrat nequam homo,indiligens cum pigra familia,
Immundus,instrenuus:hic iam ædibus vitiũ additur,bonæ
Quom curantur malè.atq; illud fit sępe:tem pestas venit,
Confringit tegulas,imbricesq; ibi dominus indiligens
Reddere alias ne volt.venit imber,lauat parietes,perpluunt
Tigna, putrefacitq; operam fabri.nequior iam factus est
Vsus ædium,atq; haud fabri culpa:sed MAGNA PARS moram hanc sibi
Induxerunt,quod numo potest sarciri, vsq; mantant,neque id faciunt.
Domicum parietes ruunt,ædificantur ædes totæ denuo.
Hæc argumenta ego ædificiis dixi: nunc etiam volo
Dicere, vt vos,homines ædium esse similes arbitremini.

Primùm, dum parentes fabri liberûm sunt, & fundamentum
Liberorum substruunt:extollunt,parant sedulò infirmitatem:& vt
In vsum boni,& in speciem populo sint, sibiq;,& materiem
Reparant:nec sumptus sibi sumptui esse ducunt:expoliunt,docent
Literas,iura & leges:sumptu suo, & labore nituntur,
Vt alij sibi esse illorum similes expetant.ad legionem
Quom itur,adminiculum eis danunt tum iã aliquem cognatum suum:
Eatenus abeunt à fabris, vnum vbi emeritũ est stipendium.
Igitur tum specimen cernitur, quo eueniat ædificatio.
Nam ego ad id frugi vsq;,& probus fui,in fabrorum potestate dum fui.
Postea quam immigraui in ingenium meũ, perdidi operam fabrorum
Illico:oppidoq; venit ignauia, ea mihi tempestas fuit:
Ea mihi aduentu suo quamprimum grandinem,imbremq; attulit.
Hæc verecundiam mihi, & virtutis modum deturbauit:texit,
Detexitq; me illico.post illa obtexere eam, negleg

neglegens fui.

Continuò pro imbre amor aduenit.is vſq; in pectus permanauit,

Permadefecit cor meum.nunc ſimul res, fides,fama,decusq́;,& virtus

Deſeruerunt.ego ſum in vſu factus nimio nequior:

Atq; ędepol ita hæc tigna humida putrent, non video mihi

Sarcire poſſe ædeis meas,quin totæ perpetuæ ruant,

Quin cum fundamento perierint, nec quiſquam eſſe auxilio queat.

Cor dolet mihi,quom ſcio nunc vt ſum, atque vt fui olim, quo neq;

Induſtrior de iuuentute erat arte gymnaſtica,diſco,haſtis,pila,

Curſu,armis,equo:victitabam volupe parſimonia.& duritia

Diſciplinæ aliis eram:optumi quique expetebant eam ſibi.

Nunc poſtquàm nihili ſum.id verò meopte ingenio repperi.

INSTITVTIO PRINCIPIS, ex Claudiano de quarto Honorij Auguſti conſulatu.

Si tibi Parthorum ſolium fortuna dediſſet,
Chare puer,terriſq́; procul venerãdus Eois
Barbarus Arſacio cõſurgeret ore Thiaras,

Sufficeret sublime genus, luxuq; fluentem
Quæ vera nobilitas — Deside, nobilitas posset te sola tueri.
Altera Romanæ longæ rectoribus aulæ
Conditio, Virtute decet non sanguine niti.
Maior & vtilior facto coniuncta potenti.
Vile latẽs virt⁹: q̃d enim submersa tenebris
Proderit? obscuro veluti sine remige puppis
Virtus. — Vel lyra quæ reticet, vel qui nõ tẽditur arc⁹.
Hãc tñ haud quisquã qui nõ agnouerit ante
Semet, & incertos animi placauerit æstus,
Inueniet, longis illuc ambagibus itur.
Disce orbis. ꝙ quisq; sibi quũ cõderet artus
Nostros, æthereis miscens terrena Prome-
Sincerã patri mẽtẽ furatus Olympo, (the⁹,
Cõtinuat claustris, indignantemq; reuinxit.
Et quum non aliter possent mortalia fingi,
Adiunxit geminas. illæ cum corpore lapsæ
Intereunt, hęc sola manet, bustoq; superstes
Euolat, hanc alta capitis fundauit in arce
Ratio. — Mandatricẽ operũ, prospecturamq; labori.
Illas inferius collo, præceptaq; summæ
Passuras dominæ, digna statione locauit.
Quippe opifex verit⁹ cõfundere sacra ꝓpha
Distribuit ꝑtes animę, sedesq; remouit (nis,
Iram sanguinei regio sub pectore cordis
Protegit imbutã flãmis, auidamq; nocendi,
Irę sedes. — Præcipitemq; sui rabie succensa tumescit,
Cõtrahitur tepefacta metu: quũq; oĩa secum
Duceret, & requiẽ mẽbris vesana negaret,
Iuuen-

Inuenit pulmonis opem:madidumq́;fluenti
Præbuit,vt tumidæ ruerent in mollia fibræ.
At sibi cuncta petens, nil collatura cupido,
In iecur, & tractus imos compulsa recessit.
Quæ velut immanes reserat dũ bellua rict⁹,
Expleri pasciq́; nequit:nunc verbere curas
Torquet auaritiæ, stimulis nunc flagrat amorum:
Nũc gaudet,nũc mœsta dolet,satiataq́; rurs⁹
Exoritur, cæsaq́; redit pollentius hydra.
Hos igitur potuit siquis sedare tumultus,
Inconcussa dabit puræ sacraria menti.
Tu licet extremos latè dominêre p Indos,
Te Med⁹,te mollis Arabs,te Seres adorent:
Si metuis, si praua cupis, si duceris ira,
Seruitij patiere iugum, tolerabis iniquas
Interius leges. Tunc omnia iure tenebis,
Quum poteris rex esse tui. procliuior vsus
In peiora datur, suadétq; licentia luxum,
Illecebrisq́; effrena fauet: tunc viuere castè
Asperius,quũ própta Venus:tum durius irę
Cõsulimus,cũ pœna patet.sed cõprime mot⁹
Nec tibi qd liceat, sed quid fecisse decebit
Occurrat,mentẽq́; domet respectus honesti,
Hoc te pręterea crebro sermone monebo.
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoscas:cunctis tua gentibus esse
Facta palã, nec posse dari regalibus vsquam
Secretum vitiis:nam lux altissima fati

Auaritię sedes.

Quislibet

Licentia.

Occul

Principũ vitia conſpicua. Occultum nil eſſe ſinit, latebrasq́; ꝑ omnes
Intrat,& obtruſos explorat fama receſſus.
Sis pius in primis:nã quũ vincamur in omni
Munere,ſola deos æquat clementia nobis.
Neu dubiè ſuſpect⁹ agas, neu falſus amicis,
Rumorúm ve auidus: qui talia curat, inanes
Horrebit ſtrepitus, nulla non anxius hora.
Non ſic excubiæ,nec circunſtantia pila,
Quã tutatur amor, non extorquebis amari
Hoc alterna fides,hoc ſimplex gratia donat
Nónne vides operũ qui ſe pulcherrim⁹ ipſe
Mũdus amore ligat? nec vi cõnexa per ęuũ
Conſpirãt elemẽta ſibi?qui limite Phœbus
Contentus medio,contentus littore põtus,
Et qui perpetuò terras ambitq́; vehitq́;.
Tyrãnus. Nec premat incũbẽs oneri,nec ceſſerit aër.
Qui terret,plus ipſe timet:ſors iſta tyrãnis
Cõuenit,inuideant claris,forteſq́; trucidẽt,
Muniti gladiis viuant,ſeptiq́; venenis
Ancipites habeant arces, trepidiq́; minẽtur.
Tu ciuẽ patremq́; geras,tu conſule cunctis.
Nec tibi,nec tua te moueãt,ſed publica vota
In cõmune iubes ſiquid , cenſeſq́; tenendũ,
Primus iuſſa ſubi,tunc obſeruantior æqui
Fit popul⁹,nec ferre vetat quũ viderit ipſum
Qualis princeps, talis populus. Authorem parêre ſibi.Componitur orbis
Regis ad exẽplum,nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent quàm vita regentis.
Mobile mutatur ſemper cũ principe vulg⁹.

His

His tamen effectis, nec fastidire minores:
Neu pete præscriptos homini transcendere
fines.
Inquinat egregios adiũcta superbia mores.
Nó tibi tradidim⁹ dociles seruire Sabæos,
Armeniæ dominũ nec te præfecimus oræ,
Nec damus Assyriam, tenuit quam fæmina,
gentem.
Romani qui cuncta diu rexere, regendi,
Qui nec Tarquinij fastus, nec iura tulêre
Cæsaris, annales veterũ delicta loquuntur;
Hærebunt maculæ. quis nó per sęcula dãnat
Cæsareæ portẽta domus? quẽ dira Neronis
Funera? quẽ rupes caprearum tetra latebit
Incesto possessa seni? victura feretur
Gloria Traiani, non tam qui Tigride victo
Nostra triũphati fuerat prouincia Parthi,
Alta quòd inuectus stratis capitolia Dacis,
Quàm patriæ quòd mitis erat. nec desine
tales
Nate sequi: si bella tonent, prius agmina
duris
Exerce studiis, & sæuo præstrue marti.
Nó brumæ requies, nó hybernacula segnes
Eneruent torpore manus: ponenda salubri
Castra loco, præbenda vigil custodia vallo.
Disce vbi densari cuneus, vbi cornua tendi
Æquius, aut iterum flecti, quæ montibus
aptæ,

Quæ

Quæ campis acies, fraudi quæ accommoda vallis,
Quæ via difficilis, fidit ſi mœnibus hoſtis:
Tum tibi murali libretur machina pulſu.
Saxa rotet præceps aries, prætectaq; portas
Teſtudo feriat, ruat emerſura iuuentus
Effoſsi per operta ſoli. ſi longa moretur
Obſidio, tum vota caue ſecura remittas,
Incluſum've putes: multis damnoſa fuere
Gaudia, diſperſi pereunt, ſomnóque ſoluti.
Sæpius incautę nocuit victoria turbæ.
Neu tibi regificis tentoria larga redundent
Deliciis, néue imbelles ad ſigna miniſtros
Luxuries armata trahat; neu flantibus Auſtris,
Neu pluuiis cedas: neu defenſura calorem
Aurea ſummoueāt rapidos vmbracula ſoles
Inuentis vtare cibis, ſolabere partes
Æquali ſudore tuas. ſi collis iniquus,
Primus ini, ſiluam ſi cædere prouocat vſus,
Ne pudeat ſumpta quercū ſtrauiſſe bipēni.
Calcatur ſi pigra palus, tuus ante profundū
Prætentet ſonipes: fluuios tu protere curru
Hærentes glacie, liquidos tu ſcinde natatu.
Nunc eques in medias equitum te conſere turmas,
Nunc pedes aſsiſtas pediti, tū prōptius ibūt
Te ſocio, tum conſpicuus gratuſq; feretur
Sub te teſte labor.

Interea

Interea Musis animus dum melior instet,
Et quæ mox imitere legas, nec desinat vnquam
Tecũ Graia loqui, tecũ Romana vetustas;
Antiquos euolue duces, assuesce futuræ
Militiæ, Latium retro te confer in æuum.
Libertas quæsita placet. mirabere Brutum:
Perfidiam damnas, Metij satiabere pœnis:
Triste rigor nimi?, Torquati despue mores
Mors impensa bonum, Decios venerare ruentes:
Vel solus quid fortis agat, te ponte soluto
Oppositus Cocles, Mutij te flãma docebit.
Quid mora perfringat, Fabius: quid rebus in arctis
Dux gerat, ostendet Gallorum strage Camillus.
Discitur hinc nullos meritis obsistere casus,
Prorogat æternam feritas tibi Punica famã,
Regule, successus supant aduersa Catonis.
Discitur inquantũ paupertas sobria posit.
Pauper erat Curius reges quum vinceret armis.
Pauper Fabricius, Pyrrhi quum sperneret aurum.
Sordida Serranus flexit dictator aratra.
Lustratæ lictore casæ, fascesq; salignis
Postibus affixi, collectæ consule messes,
Et sulcata diu trabeato rura colono,

Artes humanæ & liberales. Historiarum vsus.

ALIE

ALIENO PERICVLO SAPERE.

Pub. Mi. Bonũ eſt, fugienda aſpicere alieno in malo.
Teren. in Heautõ. Ex aliis periculũ facito, tibi quod ex vſu ſiet.
Plautus. Feliciter ſapit qui alieno periculo ſapit.
Publ. Mi. Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum.
Tibul. li. 3. Eglo. 8. Vos ego nũc moneo, felix quicũq; dolore
Alterius diſcet poſſe carere tuo.

OFFICIVM DISCIPVLORVM.

Ouid. lib. 1. Artis. Phyllirides puerum citharæ præfecit Achillem,
Atque animos molli contudit arte feros.
Qui toties ſocios, toties exterruit hoſtes,
Creditur annoſum pertimuiſſe ſenem.
Quas Hector ſenſur⁹ erat, poſcẽte magiſtro
Verberibus iuſſas præbuit ille manus.
Iu. Sa. 7. Dij maiorum vmbris tenuem, & ſine pondere terram,
Spirãteſq; Crocos, & in vrna perpetuũ ver,
Qui præceptorem ſancti voluere parentis
Eſſe loco, metuens virgæ iam grandis Achilles,
Cantabat patriis in montibus.

OBLIVIO.

Plaut. in Capti. Mos obliuiſci hominibus
Neq; nouiſſe, cuius nihil ſit faciunda gratia.
Plaut. in Pœnulo Nihili eſt autem ſuum qui officium facere eſt immemor.

Niſi

Nisi adeò monitus.

Iniuriarum remedium est obliuio. Pub. Mi.

MEMORIA.

Memorem immemorem facit qui monet, quod memor Plaut. in Pseud.

Meminit.

Prima languescit senum Senca in Oedipo.

Memoria, longo lassa sublabens situ.

ADHORTATIO.

Quæ tu quum præstes, remo tamen vtar & aura, Oui. 2. de Ponto.

Nihil nocet admisso subdere calcar equo.

Acer & ad palmæ per se cursurus honores, Idē, eodē li. de Pōto.

Si tamen horreris, fortius ibit equus.

Qui monet vt facias, quod iam facis, ille monendo Idē 5. Tri.

Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte, Oui. 1. de Rem. am.

Respuit, atque odio verba monentis habet.

NIHIL SVPRA VIRES *& naturam tentandum.*

Turpe est quod nequeas capiti committere pondus, Prop. li. 3.

Et pressū inflexo mox dare terga genu.

Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,

Fama nec ex æquo ducitur vlla iugo.

Tu nihil inuita dices faciésve Minerua. Hora. de

arte poetica. Sumite materiã vestris qui scribitis æquam
Idé. ibi é. Viribus, & versate diu quid ferre recusent,
Cor. Cali. Quid valeant humeri.
Martial. Quod natura negat, reddere nemo potest.
Qui sua metitur pondera, ferre potest.

NOSCE TEIPSVM.

Et cælo descendit γνῶθι σεαυτὸν,
Iu. Sat. 11. Figendũ, & memori tractandũ pectore,
Coniugiũ quæras, vel sacri in parte senatus
Esse velis.
Plaut. in Pœnulo. Ecquem in angiporto hoc hominem tu nouisti, te rogo?
B. Egomet me.
S. Pauci isthuc faciũt homines quod tu prædicas:
Nam in foro vix decumus quisque qui ipsus sese nouerit.
Hor. li. 1. Epist. Metiri se quenque suo modulo ac pede, verum est.
Per. Sa. 4. Tecum habita, vt noris quàm sit tibi curta supellex.

LABOR, OPERA, ASSIDVITAS.

Virg. li. 1. Georg. Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egestas.
Teren. in Heautõ. Nihil tam difficile est quin quærendo inuestigari possit.
Horat. de arte Poe. Qui studet optatã cursu cõtingere metam,
Multa tulit fecitq́; puer, sudauit & alsit,
Abstinuit Venere & vino.

Nil

Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. Hor. li.1. Ser.
Confiteor facere hoc annos, sed & altera causa est, Oui. li.1. de Pōto. eleg.5.
Anxietas animi continuusq; labor,
Cernis vt in duris (& quid boue firmius?) armis, Idē 4 Fa.
Fortia taurorum corpora frangat opus?
Non sentitur sedulitate labor. Oui. li.2. de arr a-man.
Ardua mollimur: sed nulla nisi ardua vincūt
Difficilis nostra poscitur arte labor.
Pingue solum lassat, sed iuuat ipse labor. Mart. li.1. Epig.
Nec te pœniteat duros subiisse labores, Tibullus
Aut operi insuetas attenuasse manus.

CLAVDIVS IN NVPTIIS HOnorij *Augusti & Mariæ.*

Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hiblæos latebris nec spoliat fauos,
Si fronti caueat, si timeat rubos.
Armat spina rosas, mella tegunt apes.

SVAE QVISQVE FOR*tunæ faber.*

Sibi quisque profecto
Est deus, ignauis precibus fortuna repugnat. Ouid 8. Metam.
Heu patior telis vulnera facta meis. O i.E . .

OTIVM, ANIMI RELAXATIO.

Otia corpus alunt, animus quoq; pascitur illis, Oui.li. 1. de Pōto

Immodicus contra carpit vtrunq; labor.

Oui. Epi stol. 4. Quod caret alterna requie, durabile nō est,
Hęc reparat vires, fessáq; membra nouat.

OTIVM.

Oui. li. 5. Tristium, elegia 12. Adde quòd ingeniū longa rubigine læsum
Torpet, & est multo quàm fuit antè minus.
Fertilis assiduo si non renouetur aratro,
Nil nisi cū spinis gramen habebit ager.
Tempore qui longo steterit, malè curret, & inter
Carceribus missos vltimus ibit equus.
Vertitur in teneram cariē, rimisq; dehiscit,
Siqua diu solitis cymba vacabit aquis.

Oui. li. 1. de Pōto. Cernis vt ignauum corrūpāt otia corpus?
Vt capiant vitium ni moueantur aquæ?

Idem, li. 1 de reme. Otia si tollas, periere Cupidinis arcus,
Contemptæq; iacent, & sine luce faces.
Quàm platanus riuo gaudet, quàm populus vnda,
Et quàm limosa canna palustris humo:
Tam Venus otia amat.

Hor. li. 1. Epist. Nos numerus sumus, & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoiq;,
In cute curāda plus æquo operata iuuētus,
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &
Ad strepitū citharæ cessatū ducere curam.

Otium

Otium Catulle tibi moleſtum eſt, Catullus.
Otio exultas, nimiúmq; gaudes,
Otium reges prius, & beatas
Perdidit vrbes.

Variam ſemper dant otia mentem.

Nimis homo Luc. li. 4.
Nihili eſt qui piger eſt, nimíſq; id genus odi malè: vigilare Plaut. in Rud.
Decet hominem qui vult ſua tempori conficere officia.
Non illum expectare oportet dum herus ſe adſuſcitet officium.
Nam qui dormiunt libenter, ſine lucro & cum malo requieſcunt.

Quæritur Ægyſthus quare ſit factus adulter, Oui. li. 1. de Reme. amoris.
In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.

Ita vt ingenium eſt omnium Teren. in Andr.
Hominum à labore procliue ad libidinem.

Arcum intenſio frangit, animum remiſsio. Publ. Mi.

Otio qui neſcit vti plus negotij habet Ennius, vt citatur à Gellio.
Quàm quum eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat, inſtitutum eſt, nullo negotio
Id agit, ſtudet, ibi mentem atque animum delectat ſuum.
Otioſo initio animus neſcit quid velit.

CVRA.

Attenuant vigiles corpus miſerabile curæ. Oui. li. 3. Metam.

Oui. li.1 de re am. Me duce damnoſas homines compeſcite curas.

Oui. 2. de arte am. Lenteſcunt tempore curæ.

Perſius Satyr.1 O curas hominum!

Cura quoq; interdū nulla medicabilis arte:

Oui. . de Ponto. Aut ſi ſit, longa eſt attenuanda mora.

1 li; Faſt. Sollicitæ mentes ſpeq; metuq; pauent.

VOLVPTAS.

Plautus in Me c. Voluptas eſt malorum eſca.

Idem in Amphitr. Ita quoq; comparatum
Eſt in ætate hominum, ita dijs placitum, voluptati vt mæror
Comes conſequatur, quin incommodi plus maliq; ilicò
Aſit, boni ſi obtigit quippiam.

Hora. li.2 Epiſt. Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.

Sene. in Thyeſte. Dolor ac voluptas
Inuicem cedunt, breuior voluptas.

Ouid. li. 7. Meta. Vſq; adeò nulla eſt ſincera voluptas.
Sollicitumq; aliquid lætis interuenit.

Idem li.6 Faſtorum Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis.

Iuuenalis Satyra 11. Voluptates commendat rarior vſus.

CONTINENTIA.

Ouid li. Epiſt. 15. Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bonis.

VINVM, EBRIETAS.

Hor. lib. 1. Epiſt. Quid non ebrietas deſignat, operta recludit?

Spes iubet esse ratas, in prælia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit, addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere disertũ?
Contracta quẽ non in paupertate solutum?
Vina parant animos Veneri. Ouid.li.1. de Reme.
Nox & amor, vinumque nihil memorabile suadent: Idẽ lib. 1 Amor.
Illa pudore vacat, Liber amorq; metu.
Ebrietas vt vera nocet, sic ficta iuuabit. Oui.lib.1 de Arte amand.
Aut nulla ebrietas, aut tanta sit vt tibi curas
Eripiat, si qua est inter vtrunque, nocet. Oui.2. de Rem.am.
Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos. Oui lib.1 de Arte amandi.
Cura fugit, multo diluiturq; mero.
Tunc veniunt risus, tum pauper cornua sumit,
Tunc dolor & curæ, rugaq; frontis abit.
Tunc aperit mentes æuo rarissima nostro
Simplicitas, artes excutiente Deo.
Bacchus & agricolæ magno cõfecta labore Tibullus lib.1.
Pectora tristitiæ dissoluenda dedit.
Bacchus & afflictis requiẽ mortalib⁹ affert,
Cura licet dura compede pulsa sonent.
Nimis vinum vile, atque amor,
Si ebrio atque amanti impune facere quod lubeat, licet. Plaut.in Aul.
Magnum hoc vitium vino est, pedes captat primùm: Idem in Pseudo lo.

Luctator dolosus est.

Idē ī Truculento. Mihiq; ignoscas,
Quòd animi impos,vini vitio fecerim:
Et paulò post. Nam vinum si
Fabulare posſit, se defenderet: non vinum moderari,
Sed vino solent, qui quidem probi sunt.

Prop.li.2. Vino forma perit.vino corrumpitur ætas.

Virgilius, siue quisquis est autor,
De venere & vino.

Nec Veneris,nec tu vini tenearis amore,
Vno nanq; modo vina Venusq; nocent.
Vt Venus eneruat vires,sic copia Bacchi
Attenuat gressus, debilitatq; pedes.
Multos cæcus amor cogit secreta fateri,
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum sæpe parit ferus exitiale Cupido.
Sępe manus itidē Bacchus ad arma vocat.
Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello,
Et Lapithas bello perdis Iacche graui.
Denique quum menteis hominum furiarit vterque,
Et pudor, & probitas, & metus omnis abest.
Cōpedibus Venerē,vinclis cōstringe Lyęū,
Ne te muneribus lædat vterque suis.
Vina sitim sedent,natis Venus alma creandis
Seruiat, hos fines transiliisse nocet.

SOBRIETAS.

Accipe nunc, victus tenuis quæ, quantaque secum Horat.li. 2.Sermo.
Afferat, in primis valeas bene: nã variæ res
Vt noceãt homini credas, memor illius escę,
Quæ simplex olim tibi sederit: at simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoq; tumultum
Lenta feret pituita. vides vt pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? Quin corp⁹ onustũ
Hesternis vitijs, animum quoque prægrauat vnà,
Atq; affigit humo diuinæ particulam auræ:
Alter vbi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.

Coquos equidem nimis
Demiror qui tot vtuntur condimentis, eos eo Plaut. in Curcul.
Condimento non vtier quod pręstat omnibus.

Discite quàm paruo liceat producere vitã, Luca.li.4
Et quantum natura petat, non erigit ægros
Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus:
Nõ auro myrrhaq; bibũt, sed gurgite puro
Vita redit: satis é populis fluuiusq; Ceresq;,
Quæ virtus, & quanta bonis sit, viuere paruo, Horat.li. 2.Sermo.

Nec meus hic ſermo eſt, ſed quem præcepit Ofellus.

Idē ibidē. Ieiunus rarò ſtomachus vulgaria temnit.

FAMES.

Deſcriptio famis apud Ouidium.

Libro 8. Metam. Eſt locus extremis Scythię glacialis in oris,
Triſte ſolum, ſterilis, ſine fruge, ſine arbore tellus,
Frigus iners, illic habitant pallórque tremórque,
Et ieiuna fames, &c.

Et infrà. Quæſitamq; famen lapidoſo vidit in antro,
Vnguibus & raris vellentē dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, caua lumina, pallor in ore.
Labra incana ſitu, ſcabri rubigine dentes,
Dura cutis, per qua ſpectari viſcera poſſent.
Oſſa ſub incuruis extabant arida lumbis.
Ventris erat pro vētre locus, pēdere putares
Pectus, & à ſpinæ tantūmodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuúmque tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.

LVXVS.

Luc lib. 3. O prodiga rerum
Luxuries, nunquam paruo cōtenta paratu:
Et quæſitorum terra, pelagóque ciborum
Ambitioſa fames, & lautæ gloria menſæ,
Diſcite quàm paruo liceat producere vitā,

Et

Et quantum natura petat.

Dum quis secundis rebus exultat nimis, Seneca in Hippol.
Fluitque luxu semper insolita appetens:
Tunc illum magnæ dira fortunæ comes
Subit libido: non placent suetæ dapes,
Non tecta sani moris, aut vilis cibus.

AMOR.

Quicunq; ille fuit puerũ qui pinxit amorẽ, Propert. lib. 2.
Nónne putas miras hũc habuisse manus?
Hic primũ vidit sine sensu viuere amantes,
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non frustra ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde volare deum.
Scilicet alterna quoniã iactamur in vnda,
Nostráq; non vllis permanet aura locis.
Et meritò hamatis manus est armata sagittis,
Et pharetra ex humero Gnosia vtroque iacet.
Antè ferit quoniã, tuti quã cernimus hostẽ,
Nec quisquam ex illo vulnere sanus abit.

Errat & in nulla sede moratur amor. Ou. 3. am.

Amor odit inertes. Idẽ 2. am.

Centũ fronte oculos, centũ ceruice gerebat Idẽ 3. am. eleg. 4.
Argus, & hos vnus sæpe fefellit amor.

Venit amor grauius, quò serius: vrimur int⁹. Idẽ epi. 4

Vrimur, & cæcum pectora vulnus habẽt. Idẽ epi. 3

Fortius ille potest multo qui pugnat amore. Plaut. in Cistell.

Credo ego amorẽ apud homines carnuficinam

cinam commentum:

Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat, non dat, eludit.
Modò quod ſuaſit, diſſuadet, quod diſſuaſit, id oſtentat.

Vir. Egl. 8 Sæuus amor docuit natorũ ſanguine matrẽ
Commaculare manus.

Idẽ Aen. 4 Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?

Se. trag. 1 Odit verus amor, nec patitur moras.

Idẽ tra. 9. Amor perennis coniugis caſtæ manet.

Ma t. li. 5. Epigr. Quid non cogit amor?

Oui. 1. de Re. Vtile ꝓpoſitũ eſt, ſæuas extinguere flãmas,
Nec ſeruum vitijs pectus habere ſuum.

Idẽ. 2 Am. Nox, & amor, vinúmque, nihil moderabile ſuadent.
Illa pudore vacat, Liber, Amorq́; metu.

Idem de Re. Dum furor in curſu eſt, currẽti cede furori,
Difficiles aditus impetus omnis habet.

Propert. lib. 2. Omnes humanos ſanat medicina dolores,
Solus amor morbi non amat artificem.

Ouid. li. 1. Metam. Heu mihi, quòd nullis amor eſt medicabilis herbis!

Propert. lib. 11. Nõ ita Carpathiæ variãt Aquilonibꝰ vndæ,
Nec dubio nubes vertitur atra Noto:
Quàm facilè irati verbo mutantur amantes,
Dum licet iniuſto ſubtrahe colla iugo.

Diffic

Difficile est lõgum subirò deponere amorẽ. atullus.
Errat qui finem væsani quærit amoris. Prop.li.2.
Verus amor nullũ nouit habere modum.
Libertas quoniam nulli iam restat amanti, Idẽ ibidẽ
Nullus liber erit, siquis amare volet.
Scilicet insano nemo in amore videt. Idẽ ibidẽ
Turpis amor surdis auribus esse solet. Idem.
Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur
Maiestas & amor. Ouid. li. 2.Meta.
Finem qui quæris amori,
Cedit amor rebus: res age, tutus eris. Idẽ li.r. d Reme. amoris.
Desidiam puer ille sequi solet, odit agentes,
Dat vacuę menti quo teneatur opus.
Quæritur Ægysthus quare sit factus adulter:
In promptu causa est, desidiosus erat.
Diuitijs agitur luxuriosus amor.
Res est solliciti plena timoris amor. Id.2de re.
Quę res in se neq; consi iũ neq; modũ Idẽ epi.1.
Habet vllum, eam consilio regere nõ potes. Terent.in
In amore hæc omnia insunt vitia, iniuriæ, Eunuch.
Suspiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellũ, pax rursum: incerta hæc si tu postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas
Quàm si des operã vt cum ratione insanias.
Sine Cerere & Libero friget Venus. Idẽ ibidẽ
Nam vbi amor condimentũ inerit, quoiuis
placiturum credo: Plaut. in
Neque saluum prorsus, neq; suaue esse potest Casina.

test quidquam, vbi amor
Non admiſcetur, fel quod eſt amarum, id
mel faciet,
Hominem ex triſti lepidum, & leuem.

Plaut. in Ciſtella.

Nanque caſtor amor & melle & felle eſt fœcundiſsimus.

Idem, in Merca.

Guſtum dat dulce, amare ad ſatietatem vſq; aggerit:
Nam amorem hæc cuncta vitia ſectari ſolét:
Cura, ægritudo, dolor, nimiaq; elegantia.
Hæc nô illum modò qui amat, ſed quenque attigit.
Magno atque ſolido mulctat infortunio.
Nec pol profectò quiſquã ſine grandi malo,
Præterquam res patitur, ſtudet elegantiæ.
Sed amori accedunt etiam vltra hæc quæ dximus,
Inſomnia, ærumna, error, & terror, & fuga,
Ineptia, ſtultitiáque adeò & temeritas,
Incogitantia excors, immodeſtia,
Petulantia, cupiditas, & maleuolentia.
Inhæret etiam auiditas, deſidia, iniuria,
Inopia, contumelia, & diſpendium.

LYSITELES *adoleſcens.*

Plaut. in Trinum. Act. 2.

Nunquam amor quenquam niſi cupidum hominem poſtulat ſe in plagas
Coniicere, eos cupit eos conſectatur, ſubdolè blanditur, ab re
Conſulit, blandiloquentulus, harpago mendax,

dax;cupes,auarus.
Elegans,despoliator, latebricolarum hominum corruptor;
Blandus,inops,celati indagator.nam quàm ad quod clamat:
Quàm extemplò sæuis sagittis percussus est, ilicò res foras
Labitur,liquitur, da mihi hoc mel meum,si me amas,si audis.
Ibi ille cucullus;ocelle mi,fiat & isthuc,& si amplius vis dari,
Dabitur: ibi illa pendentem ferit, iam amplius orat. non sat
Id est mali,ni amplius etiã,quod bibit, quod comest,
Quod facit sumpti uox datur,ducitur familia tota,
Vestispici, vnctor, auri custos, flabelliferæ, sandaligerulæ,
Cantrices,cistellatrices,nuntij, renuntij,raptores panis & peni.
Fit ipse dum illis comis est inops amator. hæc ego quom ago,cum
Meo animo & recolo, vbi qui eget, quàm pretij sit parui,apage te
Amor non places. nihil te vtor: quanquam illud est du ce esse & bibere.
Amor amara dat ubi satis,quod ægrè fit.fugit forum,

Fugat,

Fugat vos cognatos, fugat ipse se à suo contuitu.

Neque enim eum sibi amicum volunt dici: mille modis amor

Ignorandu'st, procul abigēdus est, atq; abstinendum.

Nam qui in amore præcipitauit, peius perit quàm si saxo saliat.

Apage sis amor, tuas res tibi habe, amor mihi amicus ne fuas vnquam.

Sunt tamen quos miseros, maleq́; habeas, quos tibi obnoxios.

Fecisti, certu'st ad frugem applicare animū: quanquam ibi animo

Labos grandis capitur, boni sibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem,

Gloriam, & gratiam, hoc probis pretiu'st, eo mihi magis lubet

Cum probis potiùs quàm cum improbis viuere vanidicis.

Idē ibidē. Ira est amor, balista vt iacitur, nihil sic celere est, neque volat,

Atque is, mores hominum moros, & morosos efficit,

Minus placet, magis quod suadetur, quod dissuadetur placet.

Quū inopia'st, cupias: quando eius copia'st, tum non velis.

Ille qui aspellit, is compellit: ille qui non suad

ſuadet,vetat.

Inſanũ eſt, & malum, in hoſpitium deuorti ad cupidinem.

Amor animi arbitrio ſumitur, nõ ponitur. Pub. Mi.

Amare & ſapere vix Deo conceditur. Idem.

Durius in terris nihil eſt quod viuat amãte, Prop.li. 2 Eleg. 18.

Nec,modò ſi ſapias, quod minus eſſe velis.

Quoq́ue magis tegitur, tectus magis æſtuat ignis. Oui.li. 4 Metam.

Quis enim bene celat amorem? Idẽ ĩ ep.

Eminet indicio prodita flamma ſuo.

Sed malè diſsimulo. q̃s enim celauerit ignẽ, Idem.

Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo.

Sed tamen apparet diſsimulatus amor. Idem.

MERETRIX.

ASTAPHIVM ANCILLA.

Bonis eſſe oportet dẽtibus lenã probam, Plautus ĩ Tru.Ac.2

Arridere quiſquis veniat, blandeq́; alloqui, malè corde

Conſultare, bene loqui lingua,meretricem eſſe ſimilem ſentis condecet,

Quẽquem hominem attigerit, profectò aut malum aut damnum

Dari,nunquã amatoris meretricem oportet cauſam noſcere,

Quin vbi nihil det,pro infrequente eũ mittas militia domum.

Nec vnquam quiſquam probus erit amator niſi qui rei

Inimicu'ſt ſuæ, nugæ ſunt, niſi quod modò quum dederit,
Dare iam iubeat denuò, is amatur hîc apud nos qui quod dedit,
Iocatur datum, dum habeat, tum amet, vbi nihil habeat,
Alium quæſtum capiat æquo animo ipſe, ſi nil habeat,
Aliis qui habent det locum. probus eſt amator qui
Relictis rebus rem perdit ſuam.

Pl. in Au. Eſca eſt meretrix.

Idē ī Menæhmis. Meretrix tantiſper blanditur dum illud quod rapiat videt.
Meretricem pudorem gerere magis decet quàm purpuram.

Idē in Pœnulo. Magis meretricem pudorem quàm aurum gerere condecet.

Idem in Trinumo. Nimioq́; ſibi mulier meretrix repperit odium ocyus
Sua immundicia quàm in perpetuum vt placeat mundicia ſua.

Plautus ī Trucul. Meretricem ego item eſſe reor,
Mare vt eſt: quod des deuoret, nunquam abundat.

MVLIER.

Pub. Mi. Plautus ī Stich. Aut amat aut odit mulier, nihil eſt tertium.

MVLIER BONA.

Act. 1. ſce. 2. ANTIPHO PATER. Vbi facillimè ſpectatur

ctatur mulier quæ ingenio est bono?

PANEGY. FILIA. Quoi malefaciundi est potestas, quæ ne faciat, id temperat.

ANTI. Haud malè isthuc: age tu, altera vtra sit conditio pensior,

Virginem an viduam habere? PINAC. Quanta mea sapientia est,

E malis multis, malum quod minimum est, id minimum est malum.

Qui potest mulieres vitare, vitet, vt quotidie

Pridie caueat ne faciat quod se pigeat postri die.

ANTI. Quæ tibi mulier videtur multo sapientissima?

PANEG. Quæ tum quom res secũdæ sunt, se poterit noscere,

Et quæ æquo animo patietur sibi esse peius quàm fuit.

Quæ dos matronis pulcherrima? vita pudica. Bias Prie. pei Aulo.

FOEMINA, MALA MVLIER, *& inconstantia fœminarum.*

Malè quod mulier incœpit, nisi efficere id perpetrat, Plautus Trucul.

Id illi morbo: id illi senio est, ea illi miseræ miseria est.

Si bene facere incœpit, eius eam citò odiũ percipit.

Nimisq; paucæ sunt defessæ, malè quæ facere occœperint.
Nimisq; paucæ efficiunt, siquid occœperint benefacere.
Mulieri nimio malefacere melius est onus quàm bene.

Plaut. in Aulul. Nec mutam profectò repertam vllam esse
Hodie dicunt mulierem vllo in sæculo.

Idem in Mench. Pulchra mulier nuda erit quàm purpurata pulchrior,
Postea nequidquã exornata est bene, si morata est malè.

Idem in Pœnulo. Apage sis, negotij in muliere quantum vna est! si verò duæ,
Sat scio maximo vni populo quoi lubet, plus satis dare
Potes sunt, quæ noctes diesq; in omni ætate semper
Ornantur, lauantur, terguntur, poliũtur: postremò modus
Muliebris nullus est: neque vnquam lauãdo & fricando sumus saturæ.

Idem in Curcul. Peculi probam nihil habere addecet
Clam viro.

Idem in Rudente. Eò tacent, quòd tacita bona est mulier semper quàm loquens.

Teren. in Eunuch. Noui ingenium mulierum,
Nolunt vbi velis: nolis, cupiunt vltro.

Idem in Phor. Mulieres sunt ferme, vt pueri, leui sententia.

Sed

Sed quid faciundum est mulieri malæ atque malitiosæ. Plaut. in Mil. glo.

Ea sibi immortalis memoria est, meminisse & sempiterna.

Nulla fere causa est in qua nõ fœmina litem Iuuenalis
Mouerit: accusat Manilia, si rea non est. Sat 6.

Vt corpus teneris, sic mẽs infirma puellis. Oui. epi. 18

Censen'te posse reperire vllam mulierem Terẽt. in
Quæ careat culpa? Ecyra.

Nosti mores mulierum,
Dum moliuntur, dum comũtur, annus est. Idem in Heautõ.

Sic ruit ĩ celebres cultissima fœmina ludos. Oui. 1. de arte amã.

Sed neque fuluus aper media tam sæuus in ira est, Idẽ 2. de arte amã.
Fulmineo rabidos dum rotat ore canes:
Fœmina quàm socij deprensa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.

In mala vxore atque inimico siquid sumatur, sumptus est. Plaut. in Mil. glo.

Multa sunt mulierum vitia: sed hoc è multis vnum maximum est, Idem in Pœnulo.
Quum nimis placent, nimisq́; operam dant vt placeant viris.

Nil nõ permittit mulier sibi, turpe putat nil,
Quum virides gemmas collo circũdebit, & quum Iuu. Sat. 2
Auribus extẽsis magnos cõmisit elenchos.
Intolerabili' nihil est quàm fœmina diues.

Sed vobis facile est verba, & componere Proper. li. 2.

fraudes,
Hoc vnum didicit fœmina ſemper opus.
Non ſic incerto mutantur flamine Syrtes,
Nec folia hyberno tam tremefacta Noto,
Quàm citò fœminea non conſtat fœdus in ira,
Siue ea cauſſa grauis, ſiue ea cauſſa leuis.
Ouid.li.2 Verba puellarum foliis leuiora caducis,
Irritaq́; (vt viſum eſt) ventus & vnda ferunt.
Pro. li 2 Nulla diu fœmina pondus habet.
Vir. 4. Æ. Varium & mutabile ſemper fœmina.
Pl. in Ru. Tacita bona eſt mulier ſemper q̃ loquens.
Idẽ i Pœ. Negotij ſibi qui volet vim comparare, nauẽ & mulierem, hæc duo
Cõparato: nã nullæ magis res duæ plus negotij habent.
Fortè ſi occœperis exornare, neq; vnquam hæ duæ res ſatis ornantur,
Neque eius vlla ornandi ſatietas eſt.
Pub. Mi. Malo in conſilio fœminæ vincunt viros.
Oui. 2 de Rem. am. Néve puellarũ lacrymis moueare caueto,
Vt flerent oculos erudiere ſuos.

MVLIER DOTATA.

Pl. i Aſi. Argentum accepi dote, imperium vendidi.
Idẽ i Au. Quæ indotata eſt, ea in poteſtate eſt viri:
Dotatæ mactant & malo & damno viros.
Idẽ ibidẽ Dummodò morata rectè veniat, dotata eſt ſatis.

DE

DE MVNDITIA ET ELEgantia, *ciuilitateq́; morum, ex Ouidio.*

Munditiæ placeãt, fuſcentur corpora cãpo:
 Sit bene conueniens, & ſine labe toga.
Linguaq́; nec rigeat, careãt rubigine dẽtes,
 Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Quid ſi præcipiam ne fuſcet inertia dentes,
 Oraq́; ſuſcepta manè lauentur aqua?
Nec malè deformet rigidos tõſura capillos,
 Sit coma, ſit docta barba reſecta manu.
Et nihil emineãt, & ſint ſine ſordib⁹ vngues,
 Inq́; caua nullus ſtet tibi nare pilus.
Nec malè odorati ſit triſtis anhelitus oris,
 Nec lædat nares virq́; pater[illegible]egis.
Sint modici riſus, paruæq; vtrinq; lacunæ,
 Et ſummos dentes ima labella tegant.
Nec tua perpetuo contendant ilia riſu,
 Sed leue neſcio quid fœmineũq́; ſonet.
Eſt & in inceſſu pars nõ temnẽda decoris.
 Allicit ignotos illa, fugatq́; viros.
Carpe cibos digitis, eſt quidã geſt⁹ edendi.
 Ora nec immunda tota perunge manu.
Néve domi præſume dapes, ſed deſine citra
 Quàm cupias, paulo q̃ potes eſſe minus.
Nec corã miſtas ceruæ ſumpſiſſe medullas,
 Nec coram dentes perfricuiſſe probem.
Iſta dabunt faciẽ, ſed erunt deformia viſu,
 Multaq́; dum fiunt turpia, facta placent.

Certa tibi à nobis dabitur mẽſura bibendi,
Officium præſtent menſq; pedeſq; ſuum.
Iurgia præcipuè vino ſtimulata caueto,
Et nimium faciles ad fera bella manus.
ccidit Euricion ſtultè data vina bibendo,
Aptior eſt dulci menſa merumq; ioco.
Parua monere pudet, talorũ dicere iactus,
Vt ſciat, & vires teſſera miſſa tuas.
Sed minimus labor eſt, ſapiẽter iactibus vti,
Maius opus, mores compoſuiſſe ſuos.
Tũc ſum⁹ incauti, ſtudioq; operimur ĩ ipſo,
Nudaq; per luſus pectora noſtra patent.
Ira ſubit deforme malum, lucriq; cupido,
Iurgiaq; & rixæ, ſollicituſq; dolor.
Crimina dicũtur, reſonat clamoribus ęther,
Inuocat iratos & ſibi quiſque deos.
Pertinet ad faciem rabidos compeſcere mores;
Pax. Candida pax hoĩes, trux decet ira feras.
Ira. Ora tument ira, nigreſcunt ſanguine venæ,
Lumina Gorgonio ſæuius angue micãt.
Faſtus. Odimus ĩmodicos (experto credite) faſtus,
Sæpe tacens odii ſemina vultus habet.
Spectantem ſpecta, ridenti mollia ride:
Innuet, acceptas tu quoque redde notas.
Rara tamen menda facies caret, occule mendas,
Quodq; potes, vitium corporis abde tui.
Plautus ĩ Pœnu. Liberos homines per vrbem modico magis

gis par est gradu
Ire, seruile esse duco festinantem currere.
Risu inepto res ineptior nulla est. Catullus.

SAPIENTIA.

Plurima fœlix
Paulatim vitia, atque errores exuit omnes — Iuuenalis Saty. 13
Prima docens rectum sapientia.
Siquã rem accures sobriè aut frugaliter, — Plautus ĩ Persa.
Solet illa rectè sub manus succedere,
Atq; ędepol, ferme vt quisque rem accurat suam,
Sic ei procedit, post prin cipio, denique
Si malus aut nequam est, malè res vortunt quas agit:
Sin autem frugi est, eueniunt frugaliter.
Nemo solus satis sapit. Idẽ ĩ Mil.
Sapiens ipse fingit fortunam sibi. Idẽ ĩ Tri.
Isthuc est sapere, qui vbicunq; opus est, animum posſis flectere. Teren. in Ecyra.
Sapientiæ ætas condimentum est, sapiens ætati cibus est. Plautus ĩ Trinum.
Non ætate, verùm ingenio adipiscitur sapientia. Idẽ ibidẽ.
Isthuc est sapere, non quod ante pedes modò est — Teren. in Adelph.
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt prospicere.
Quod cauere posſis, stultum est admittere. Idẽ ĩ Eu.
Vsus me genuit, mater peperit Memoria, Affranius vt ci. Gel.

Σοφίαν vocant me Graij, vos sapientiam.

STVLTITIA.

Ho.4. ca. Misce stultitiam consiliis breuem.

Idẽ lib.1. Epist.14. Stultus vterque locum immeritum causatur iniquè.

Idẽ ibidẽ Stultorũ incurata pudor malus vlcera celat.

Plaut. in Pseud. Bene vbi quid discimus cõsilium accidisse, hominem cautum eum
Esse declaramus, stultum autem illum quoi vertit malè.

Ho.4.car Dulce est desipere in loco.

Idẽ 1.Ser. Dum vitant stulti vitia, in cõtraria currunt.

IVSTITIA.

Claud.de cõsu. Manilii.Th.
Tu prima hominem siluestribus antris
Elicis, & fœdo detergis sæcula victu:
Te propter colimus leges, animosq; ferarũ
Exuimus, nitidis quisquis te sensibus hausit,
Irruet intrepidus flammis, hyberna secabit
Æquora, cõfertos hostes superabit inermis.
Ille vel Æthiopum pluuiis solabitur æstus,
Illũ trans Scythiã vernus comitabitur aër.

Se.i Oct. Iustũ esse facile est cui vacat pectus metu.

RIGOR.

Ter. i he. Ius summum, summa sæpe malitia est.

VIS.

Vale.Fla. lib.4.
Nec solis viribus æquum
Credere, sępe acri potior prudentia dextra.

Hora.li.3 Carm. Vis consilij expers mole ruit sua.
Vim temperatam dij quoque prouehunt

In

In maius, iidem odere vires
Omne nefas animo mouentes.
Sed cedit viribus æquum,
Victaq; pugnaci iura sub ense iacent. Ouid. li. 5 Tristium

TYRANNIS.

Multis terribilis, caueto multos. Per. Cor.
Quem metuit timet, & quisq; perire cupit. per Auso.
Ad generum Cereris sine cæde & vulnere pauci Ouid.
Descendunt reges, & sicca morte tyranni. Iuu. sa. 10
Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. Idē Sat. 6.
Multos timere debet quem multi timent. Pub. Mi.
Malè imperando summum imperium amittitur.

REX, REGNVM.

Regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioq; nimis excelsa loco. Senec. in Agam.
Rex velit honesta, nemo non eadem velit. Idē ī Th.
Dubia pro certis solent
Timere reges. Idem in Oedip.
Qui sceptra duro sæuus imperio regit, Idē ibidē
Timet timentes: metus in authorem redit.
Est regis alti spiritum regi dare.
Præferre patriam liberis regem decet. Idē ī Tr.
Fallitur egregio q̄squis sub principe credit Cl. in laudes Stili.
Seruitium: nūquam libertas gratior extat
Quàm sub rege pio.

Sen. Tra. gœd.1. Alieno in loco
Haud ſtabile regnum eſt.
Id.in Th. Omne ſub regno grauiore regnum eſt.
Idē ibidē. Vt nemo doceat fraudis & ſceleris viam,
Regnum docebit.
Id.in The Circa regna tonat.
Idē in Me Grauis ira regum eſt ſemper.
Idem in Agam. Vt præcipites regum caſus
Fortuna rotat, metuiq́; cupiunt,
Idē ibidē. Metuiq́; timent.
Oui.epiſt Nec regna ſocium ferre, nec tedæ ſciunt.
Luca.li.1, An neſcis longas regibus eſſe manus?
Nulla fides regni ſociis, omniſq́; poteſtas
Impatiens conſortis erit.
Oui.3. de art. Nō bene cū ſociis regna Venuſq́; manent.
Stat.1.Th Sociiſq́; comes diſcordia regnis.
P.in m.g[1]. IMPERIVM.
Hor. li.3. Facile eſt imperium in bonis.
Car.O.4, Qui terram ineptam, qui mare temperat
Ventoſum, & vrbes regnaq́; triſtia,
Diuoſq́;, mortaleſq́; turbas
Imperio regit vnus æquo.
Se.in Th. Nec abnuendum ſi dat imperium Deus,
Idem in Tro. Nec appetendum.
Idem in Me. Violenta nemo imperia continuit diu.
Æquum atq; iniquū regis imperiū feras.

PRINCIPVM VITIA CONSPICVA, *& quales principes, tales ciues.*

Iuu.Sa.8. Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe
Crimen

Crimen habet, quantò maior qui peccat habetur.

Scilicet in vulgus manant exẽpla regentum. Claudia.
Vtq; ducũ lituos, sic mores castra sequuntur

PRINCEPS.

Principis est virtus maxima, nosse suos. Mar.li.8.
Parcere subiectis, & debellare superbos. Virg. li.6
Sic agitur censura, & sic exempla parantur, Oui 6.Fa
Quũ iudex alios quod monet ipse facit. Idẽ 2. de
Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis. Pon.to.
Est piger ad pœnas princeps, ad præmia velox, Idem 1.de Ponto.
Cuiq; dolet quoties cogitur esse ferox.
Principibus placuisse viris non vltima laus est. H.1.Ep.17
Mobile mutatur semper cum principe vulgus. Cl.inEut.

DE PRINCIPIS OFFICIO,

Vide supra locum de educatione liberorum, quæ ex Claudiano annotata sunt.

Iustitia vtilibus rectum præponere suadet,
Communesq; sequi leges, iniustaq; nunquã Idem in 2
Largiri sociis: durum patientia corpus Pane.in
Instruit, vt nulli cupiat cessisse labori. lau.Stilic
Temperies, vt casta petas: prudẽtia, nequid Iustitia.
Inconsultus agas: constantia, futile nequid Patiẽtia.
Infirmumq; geras, procul importuna fugantur. Temper. Prudẽtia. Cõstãtia.

Numina monstriferis quæ tartarus edidit antris.
At primùm scelerum matrem, quæ semper habendo
Plus sitiens patulis rimatur faucibus aurum,
Trudis auaritiam, cuius fidissima nutrix
Ambitio, quæ vestibulis foribusq; potentū
Excubat, & preciis cōmercia poscit honorū.

LEX.

Pers. Sat. 5 Publica lex hominum, naturáque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos inscitia debilis actus.
Iuu. Sa. 2. Dat veniam coruis, vexat censura colūbas.
Luca. li. 3. Pereunt discrimine nullo
Amissæ leges.
Iura inuenta metu iniusti.
Ho. 1. Ser.

FRAVS.

VIM VI REPELLERE LICET.

Oui. 2. Fa. Fraude perit virtus.
Idem li. 3 de Arte. Iudice me, fraus est concessa repellere fraudem.
Armaq; in armatos sumere iura sinunt.

LICENTIA.

Te in He. Deteriores omnes sumus licentia.
Oui. lib. 3 amorum Cui peccare licet, peccat min⁹, ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit.
S. in Tho. Minimum decet liberè cui multum licet.
Pub. Mi. Cui plus licet quàm par est, plus vult quàm licet.
Cleo. Lyn per Auso. Quantò plus liceat, tam libeat minus.

Quid

Quid liceat nescimus adhuc, & cuncta licere Credimus?

POENA.

Estó; pati pœnam quàm meruisse minus, Ou.9.Me Oui.1. de Ponto.

Rarò antecedentem scelestum Ho.lib.3.

Deseruit pede pœna claudo. Car.Od.2

Pœna autē vehemens ac multo sæuior illis Pers.Sa.3.

Quas & Cæditius grauis inuenit & Rhadamanthus:

Nocte diéque suum gestare in pectore testē.

Ah miser, & siquis primò periuria celat:

Sera tamen tacitis pœna venit pedibus. Tibu.li.1 Eleg.9.

Mouit & cælestia quondam

Corda dolor, lētoq; irrepūt agmine pœnę. Stat. li.5. Theba.

MORES, CONSVETVDO.

Nunc mores nihil faciunt quod licet Plaut. in

Nisi quod lubet, ambitio iam more sancta Trinum.

est, libera est à legibus.

Scuta iacere, fugeréque hosteis more habent licentiam.

Petere honorē ꝓ flagitio, more fit; mores

Leges perduxerunt iam in potestatem suam magis qui sunt

Obnoxij quā parētes liberis? eæ miseræ etiā

Ad parietem sunt fixæ clauis ferreis, vbi malos mores

Affigi nimio fuerat æquius, neque

Istis quicquam lege sanctum est, leges mori seruiunt, mores autem

Rapere

Rapere properant, quà ſacrum, quà publicum.

Plaut. in Pœnulo. Pulchrum ornatum turpes mores peius cœno collinunt.

Lepidi mores turpem ornatum facilè factis comprobant,

Oui.3. de arte amã. Sed minimus labor eſt, ſapienter iactibus vti:

Maius opus mores compoſuiſſe ſuos.

Nihil aſſuetudine maius.

Idem2.de arte amã. Quod malè fers, adſueſce, feres: bene multa vetuſtas Lenit.

Idé codé. Adeò à teneris adſueſcere multum eſt.

Vir.2.Ge. Grauiſsimum eſt imperium conſuetudinis.

Publ.Mi.

PATRIA.

Oui.1.Fa. Omne ſolũ forti patria eſt, vt piſcib⁹ ęquor,

Idem2.de Ponto. Et volucri vacuo quicquid in orbe patet.

Eſt aliquid patriis vicinum finibus eſſe.

Stat. li.8. Omne homini natale ſolum.

Ho.1.Car. Dulce & decorum eſt pro patria mori.

Se.in Tro Præferre patriam liberis regem decet.

Oui. li.1. de Pont. Eleg.4. Non dubia eſt Ithaci prudentia, ſed tamen optat

Fumum de patriis poſſe videre focis.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cũctos

Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

Quid melius Roma, Scythico quid frigore peius?

Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.

Cùm

Quum bene sint clausæ cauea Pãdione natę
Nititur in siluas quæq; redire suas.
Adsuetos tauri saltus, adsueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

NATALES.

Fortes creantur fortibus & bonis,
Est in iuuencis, est in equis patrum — Hor. li. 4. Carmi.
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam:
Doctrina sed vim promouet insitam,
Rectiq; cultus pectora roborant:
Vtcunq; defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.

QVAE VERA NOBILITAS

Stemmata quid faciunt? quid prodest, Pontice, longo — Iu. Sa. 8.
Sanguine censeri, pictosq; ostendere vultus
Maiorũ? & stantes in curribus Æmilianos?
Et Curios iam dimidios? nasumq; minorẽ
Coruini, & Galbã auriculis, nasoq; carentẽ?
Quid fructus generis tabula iactare capaci,
Fumosos equitũ cum dictatore magistros,
Si corã Lepidis malè viuitur? effigies quò
Tot bellatorum, si luditur alea pernox?
Tota licet veteres exornent vndiq; ceræ — Idẽ paulo pòst.
Atria, nobilitas sola est atq; vnica virtus.
Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis — Idẽ ibidẽ.
Æacidæ similis, Vulcaniaq; arma capessas,

Quàm te Therſitæ ſimilē pducat Achilles.

Idem ibidem. Miſerum eſt aliorum incumbere famæ.

Oui. 1. de Ponto. Si modò nō cenſus, nec clarū nomē auorū,
Sed probitas magnos ingeniumq́ue facit.

Claud. de quarto Honor. Aug. conſulatu. Virtute decet, non ſanguine, niti.
Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco.

Ou. li. 13. Metam. STVLTVM VVLGI IVDICIVM, *& quæ ſunt petenda à diis.*

Iu. Sat. 10. Omnibus in terris quæ ſunt à Gadibus vſq;
Auroram, & Gangem, pauci dignoſcere poſſunt
Verba bona, atq; illis multū diuerſa, remota
Erroris nebula: quid enim ratione timemus
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, vt te
Conatus non pœniteat, votiq́ue peracti?
Euertere domos totas optantibus ipſis
Dij faciles; nocitura toga, nocitura petuntur
Militia, & torrēs dicendi copia, multis,
Et ſua mortifera eſt facundia: viribus ille
Confiſus periit, admirandiſq́ue lacertis.
Sed plures nimia congeſta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exuperās patrimonia cenſus,
Quanto delphinis balæna Britānica maior.

Idem eadem Sat. Nihil ergo optabūt homines? ſi cōſilium vis,
Permittes ipſis expendere numinibus quid

Conu

Conueniat nobis, rebúsque sit vtile nostris.
Nã pro iucundis aptissima quæq; dabũt dij:
Charior est illis homo q̃ sibi: Nos animorũ
Impulsu, & cæca magnáque cupidine ducti
Cõiugiũ petimus, partumq; vxoris. At illis
Notum qui pueri, qualisq; futura sit vxor.
Vt tamẽ & poscas aliquid, voueasq; sacellis
Exta, & candiduli diuina tomacula porci,
Orandũ est vt sit mẽs sana in corpore sano.
Fortem posce animum, & mortis terrore carentem,
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscunq; labores,
Nesciat irasci, cupiat nihil, & potiores
Herculis ærumnas credat, sæuosq; labores,
Et Venere, & cœnis, & plumis Sardanapali,
Monstro, quod ipse tibi possis dare: semita certè
Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ.
Nullum numen abest si sit prudentia. Sed te
Nos facimus Fortuna deam, cęloq; locam⁹.

Deum c[...] ram ge[...] te mor[...] lium.

DEVS.

Expedit esse deos, & vt expedit esse putemus,
Dentur in antiquos thura merũq; focos.
Nec secura quies illos similisq; sopori
Detinet: innocui viuite, numen adest.
Reddite depositũ, pietas sua fœdera seruet:

Qui. r. arte.

Fraus absit, vacuas cædis habete manus.

Idē 13. Me Aspiciunt oculis Superi mortalia iustis.

Idē 1. Ar. Flectitur iratus voce rogante Deus.

Idē 2. Fast Dij pia facta vident.

Plaut. in Capt. Est profectò Deus qui quæ nos gerimus auditq; & videt.

Ma. 1. Ast. Deus est qui non mutatur in æuo.

Statius in Thebaid. Nulla autē effigies, nulli commissa metallo
Forma Dei, mentes habitare & pectora gaudet.

Se. in Hercu. furēte Sequitur superbos victor à tergo Deus.

Idem in Thy. Res Deus nostras celeri citatus
Turbine versat.

Mar. 2 ep. Ipse iubet mortis te meminisse Deus.

Silius Ital libr. 4. Heu primæ scelerum causæ mortalibus ægris
Naturam nescire Deum.

Quanuis est igitur meritis indebita nostris:
Magna tamen est spes in bonitate Dei.

Sen. tra. 1. Votum secundet, qui potest nostrum Deus,
Rebusq; lassis adsit.

DEORVM POTESTAS.

Oui. li. 8. Metam. Immensa est, finémq; potentia cæli
Non habet, & quicquid Superi voluere, peractum est.

Luca. li. 9. Estq; Dei sedes nisi terra & pontus & aër,
Et cælum, & virtus. Superos quid quærimus vltrà?

Iupp

Iuppiter est, quodcunque vides, quodcunq; moueris.

Nil adeò validum est, adamas licet alliget illud, Oui.li.4. Trist.

Vt maneat rapido firmius igne Iouis.

Nil ita sublime est, supraq; pericula tendit,

Non sit vt inferius suppositumq; Deo.

Et quid Ioue maius habetur?

Cedunt Iouis omnia regno. Idē 1.Me.

Plus valet humanis viribus ira Dei. Id.10.Me. Idē 5.Tri.

QVIBVS REBVS CO-
lendi superi.

Dicite Pōtifices, in sacro quid facit aurum? Per.Sa.2.

Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine puppæ?

Quin damus id Superis, de magna quod dare lance

Non posit magni Massalæ lippa propago,

Compositum ius, fásq; animi, sanctósq; recessus

Mētis, & incoctum generoso pectus honesto:

Hoc cedo, vt admoueā tēplis, & farre litabo.

Nō boue mactato cælestia numina gaudēt, Ouidius Epist. 19.

Sed quæ præstanda est, & sine teste fide.

DEVM ESSE QVI CVN-
cta regat, indicant creaturæ, &
cur bene sit impiis.

Sepæ mihi dubiā traxit sententia mentem, Clau.li.2.

Curarent Superi terras, an nullus inesset
Rector, & incerto fluerent mortalia casu.
Nã quũ dispositi quæsissem fœdera mundi,
Præscriptosq́; maris fines, anniq́; meatus,
Et lucis noctisque vices, tunc omnia rebar
Consilio firmata Dei, qui lege moueri
Sydera, qui fruges diuerso tempore nasci,
Qui variam Phœben alieno iusserit igne
Compleri, solémq; suo: porrexerit vndis
Littora, tellurem medio librauerit axe:
Sed quum res hominum tãta caligine volui
Aspicerem, lætósq; diu florere nocentes,
Vexariq́; pios, rursus labefacta cadebat
Relligio, causæq́; viã non sponte sequebar
Alterius, vacuo quæ semina currere motu
Affirmat, magnũq́; nouas per inane figuras,
Fortuna non arte regi, quæ numina sensu
Ambiguo, vel nulla putat, vel nescia nostri.
Abstulit hãc tandẽ Ruffini pœna tumultum,
Absoluitque deos, iam non ad culmina rerũ
Iniustos creuisse queror: tolluntur in altum,
Vt lapsu grauiore ruant.

LETHVM, FATVM, MORS.

Persi. Sa. 5 Viue memor lethi, fugit hora.
Lucr. li. 3. Certè equidẽ finis vitæ mortalibus adstat,
Nec deuitari lethum pote quin obeamus.
Se. in Hippolyt. Quem fata cogunt: hic quidem viuat miser.
Idem in Oed.
Luc. li. 2. Labimur sæuo rapiente fato.

Sed

Sed quò fata trahũt, virtus ſecura ſequetur.

Hunc cecinêre diem Parcæ, fatalia nentes Tibul.li.1
Stamina, non vllo diſſoluënda deo.

Nate dea, quò fata trahunt retrahuntq́; ſequamur: Vir.lib. 5. Aeneid.

Quicquid erit, ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt.

Stat ſua cuique dies, breue, & irreparabile tempus Idẽ li. 10. Aeneid.

Omnibus eſt vitæ, ſed famam extendere factis,

Hoc virtutis opus.

Neſcia mens hominum fati ſortiſq́; futuræ, Idẽ ibidẽ.
Et ſeruare modum rebus ſublata ſecundis.

Fata regunt homines, fatum eſt in partibus illis Iuuenalis Satyr. 9.

Quos ſinus abſcondit.

Inſtabilis eſt ſors rerum, pro libidine fata agunt homines. Plaut. in Bacch.

Fata regunt orbem, certa ſtant omnia lege, Mani. li. 4. Aſtro.
Longaq́; p certos ſignantur tẽpora curſus.

Naſcentes morimur, finiſq́; ab origine pendet.

Lanificas nulli tres exorare puellas
Contigit, obſeruant quem ſtatuêre diem. Mar.lib.1

Fata manent omneis, omneis expectat auarus Ouidius, ad Liui.
Portitor, & turbæ vix ſatis vna ratis.

Tendimus huc omnes, metam properamus

ad vnam.

Omnia ſub leges mors vocat atra ſuas.

Vita data eſt vtenda, data eſt ſine fœnore nobis

Mutua, nec certa perſoluënda die.

Fortuna arbitriis tempus diſpenſat vbique:

Illa rapit iuuenes, ſuſtulit illa ſenes:

Quaque ruit, furibunda ruit, totúmque per orbem

Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.

Sed rigidum ius eſt & ineuitabile fatum:

Stant rata non illa fila tenenda manu.

Hora.li. Car. Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas

Regúmque turres.

Idem li. 2 Car. Eheu fugaces, Poſthume, Poſthume,

Labuntur anni, nec pietas moram

Rugis, & inſtanti ſenectæ

Afferet indomitæq; morti.

Non ſi tricenis, quotquot eunt dies,

Amice places illacrymabilem

Plutona tauris, qui amplum

Geryonem, Tritonáque triſti

Compeſcit vnda. Scilicet omnibus

Quicunque terræ munere veſcimur,

Enauiganda, ſiue reges,

Siue inopes erimus coloni, &c.

Idem li. 3 Car. Dulce & decorum eſt pro patria mori.

Mors & fugacem perſequitur virum,

Nec

Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidóque tergo.
Mors vltima linea rerum eſt. Idé 1.epi.
Omnia debentur fato: paulúmque morati Ouid. 10.
Serius aut citius ſedẽ properamus ad vnam. Metam.
Tendimus huc oẽs, hæc eſt domus vltima.
Soles occidere & redire poſſunt: Catullus.
Nobis, quum ſemel occidit breuis lux,
Nox eſt perpetua vna dormienda.
Debemur morti nos noſtráque.
Mors ſola fatetur
Quantula ſunt hominum corpuſcula. Horat. in Arte Poë.
Magnifica verba mors ꝓpe admota excutit. Iuu. Sa. 10
Ipſáque morte peior eſt mortis locus. Seneca, trag. 1
Quis furor eſt etiã bellis accerſere mortẽ? Idem in Tro.
Imminet, & tacito clam venit illa pede.
Optima mors parca quæ venit apta die. Tibullus.
Sed tamen huc omnes, hoc primus & vltimus ordo: Mart. li. 3
Eſt mala, ſed cunctis iſta terenda via eſt. Prop. li. 3.
Exoranda canis tria ſunt latrantia colla:
Scandẽda eſt torui publica cymba ſenis.
Ille licet ferro cautus ſe condat & ære,
Mors tamẽ incluſum ꝓtrahit inde caput.
Nirea non facies, non vis exemit Achillem,
Crœſum aut Pactoli quas parit humor opes.
Omnibus eſt eadem lethi via, non tamen vnus Cor. Gal.

Eſt vitæ cunctis, exitiiq́; modus.
Hac pueri atque ſenes pariter iuueneſq́; ferentur;
Hac par diuitibus pauper egenus erit.

Ouid.3 Amo. Scilicet oẽ ſacrũ mors importuna profanat,
Omnibus obſcuras iniicit illa manus.

Hor. li.1. Car.od.4 Vitæ ſumma breuis ſpem nos vetat inchoare longam:
Iam te premet nox, fabulæq́; manes,
Et domus exilis Plutonia.

Idem li. 1 Car.Od. 28 Omnes vna manet mors,
Et calcanda ſemel via lethi.
Miſta ſenum ac iuuenum denſantur funera: nullum
Sæua caput Proſerpina fugit.

Idẽ lib. 2 Car.Od.3 Diueſne priſco natus ab Inacho,
Nil intereſt, an pauper, & infima
De gente, ſub dio moreris,
Victima nil miſerantis Orci.
Omnes eodem cogimur, omnium
Verſatur vrna, ſerius, ocyus
Sors exitura: & nos in æter--.
Num exilium impoſitura cymbæ.

Luc lib. 8 Mors vltima pœna eſt.

Plaut. in Ruden. Neque eſt melius morte in malis rebus.

Stat.lib.9 Theb. Mille modis lethi miſeros mors vna fatigat.

Idem li.2 Sylu. Omnia functa,
Aut moritura vides, obeunt noctesq́; dieſq́;
Aſtráque, nec ſolidis prodeſt ſua machina terris.

terris.

Nã populus mortale genus, plebsq; caducę

Quis fleat interitus? hos bella, hos æquora poſcunt,

His amor exitio, furor his, & ſæua cupido.

Vt ſileam morbos, hos ora rigentia brumę,

Illos implacido lethalis Syrius igni,

Hos manet imbrifero pallens Autumnus hiatu:

Quicquid habent, ortus finem timet, ibimus omnes,

Ibimus, immẽſis vrnã quatit Æacus vmbris.

Non eſt, crede mihi, ſapientis dicere viuam: Mart. li.1

Sera nimis vita eſt craſtina, viue hodie.

Omnia mors æquat. Clau.2.de rapt.prof.

Lex vniuerſi eſt, quæ iubet naſci & mori. Pub. Mi.

Mortem optare, malum: timere, peius. Per.Gori.

Viue memor lethi, fugit hora, hoc quod loquor inde eſt. per Auſo. Per.Sa. 4

FORTVNA, ET EIVS INCONSTANTIA.

Ludit in humanis diuina potentia rebus, Oui. li.4 de Ponto.

Et certam præſens vix habet hora fidem.

Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur

Dum loqueris, fieri triſtia poſſe puta.

Nempe dat & quodcunque libet fortuna, rapitq;. Idem li. 3 Triſt.

Irus

Irus & eſt ſubitò qui modo Crœſus erat.

Idē ibidē. Humanæq́; memor ſortis, quæ tollit eoſdē
Et premit, incertas ipſe verere vices.

Idē 5. Tri. Paſsibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenáxque loco.
Sed modò læta manet, vultus modò ſumit acerbos,
Et tantum conſtans in leuitate ſua eſt.

Lucan. li. 1 Fors incerta vagatur,
Fértque refértque vices, & habent mortalia caſum.

Publ. Mi. Dies quod dat, timeas: citò raptum venit.

Tibul. li. 1 Verſatur celeri fors leuis orbe rotæ.

Ouid. li. 5 Triſt. Rara quidem eſt virtus, quam non fortuna gubernat,
Quæ maneat ſtabili, quum fugit illa, pede.

Iuuenalis Satyra 7 Si fortuna volet, fies de rhetore conſul:
Si volet hæc eadem, fies de conſule rhetor.

O. 8. Met. Ignauis precibus fortuna repugnat.

T. ī Phor. Fortes fortuna adiuuat.

Idē in an. O fortuna, vt nunquam perpetuò es bona!

O. epi. Ad Liuiam. Fortuna arbitriis tempus diſpenſat vbique:
Illa rapit iuuenes, ſuſtulit illa ſenes.

Iu. Sa. 10 Turba tremens ſequitur fortunam ſemper, & odit.

Luca. li. 3. Seruat multos fortuna nocentes:

Se. ī Thy. Prohibétque Clotho
Stare fortunam: rotat omne fatum.

Mar. Epi. lib. 12 Fortuna multis nimis, ſatis nulli.

Vt

Vt consueuere homines, salus frustratur & fortuna. Plaut. in Aul.

Nec vlli præstat velox
Fortuna fidem. Idē ibidē.

Fortuna fortes metuit, ignauos premit.

Rapida fortuna ac leuis
Præcépsque regno eripit, & exilio dedit. Senec. in Me.

Pelle moras, breuis est magni fortuna fauoris. Idē ibidē.
Silius, li. 4

Fortuna sæuo læta negotio,
Ludum insolentem ludere pertinax
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna. Horat. 3 Carm.

Fortuna humana fingit, artátque vt lubet. Plaut. in Capti.

Fortuna quum blāditur, captatum aduenit.

Fortunam citius reperias quàm retineas. Pub. Mi.

Fortuna nimium quem fouet, stultum facit.

Fortuna vitrea est, quæ quum splendet, frangitur.

Leuis est fortuna, citò reposcit quæ dedit.

DE FORTVNA EX EPIGRAMmatibus quæ Virgilio ascribuntur.

O fortuna potens, quàm variabilis,
Tantum iuris atrox quæ tibi vendicas:
Euertísque bonos, erigis improbos.
Nec seruare potes muneribus fidem.
Fortuna immeritos auget honoribus.

Fort

Fortuna innocuos cladibus afficit:
Iustos illa viros pauperie grauat:
Indignos eadem diuitiis beat.
Hæc aufert iuuenes,& retinet senes,
Iniusto arbitrio tempora diuidens.
Quod dignis adimit,transit ad impios.
Nec discrimen habet,rectáque iudicat,
Inconstans,fragilis,perfida,lubrica:
Nec quos clarificat,perpetuò fouet,
Nec quos deseruit,perpetuò premit.

Plaut. in Pseudo. Centum doctûm hominum cõsilia hæc vna deuincit dea
Fortuna,atq; hoc verum est,perinde vt quisque ea vtitur,
Ita præcellet,atq; exinde sapere eum omnes dicimus.
Bene vbi quid discimus consilium accidisse, hominem cautum eum
Esse declaramus, stultum autem illum quoi vertit malè.
Stulti haud scimus,frustra vt scimus, quom quod cupienter dari
Petimus nobis, quasi quid in rem sit possimus noscere.
Certa amittimus,dum incerta petimus, atq; hoc euenit
In labore atque in dolore, vt mors obrepat interim.

Ausoni⁹, in epigra. Fortuna nunquam sistit in eodem statu.

Semper

Semper mouetur, variat & mutat vices,
Et summa in imum vertit, ac versa erigit.
Idcirco tanta est rerum discordia in æuo, Manil. li. 3. Astro.
Et subtexta malis bona sunt, lacrymæq; sequuntur
Vota, nec in cunctis seruat fortuna tenorē,
Vsqueadeò permixta fluit, nec permanet vsquam;
Amisitq; fidē variando cuncta per omnes:
Non annis anni, non mēses mensibus vsq;
Conueniunt, seq; ipse dies aliumq; relinquit,
Horaq; non vlli similis producitur horæ.

SECVNDA FORTVNA.

Mens erit apta capi tunc quum lætissima rerum
Vt seges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec sunt adstricta dolore,
Ipsa patent.
Si fortuna iuuat, caueto tolli;
Si fortuna tonat, caueto mergi. Per. Cor.
Fama est, fictilibus cœnasse Agathoclea regem, per Auso. Auson. in Epigr.
Atq; abacum Samio sæpe onerasse luto.
Fercula gēmatis quum poneret aurea vasis,
Et misceret opes, pauperiemq; simul:
Quærenti causam, respondit, Rex ego qui sum
Sicaniæ, figulo sum genitore satus.

Fort

Fortunam reuerenter habe quicunque repente
Diues ab exili progrediere loco.

Hor. li. 2 Ser. — Ingenium res
Aduersæ nudare solent, celare secundæ.

Idem lib. Epo. od. 4 — Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.

Diligitur nemo nisi cui fortuna secũda est.

Oui. li. 2. de Pont. Eleg. 3 — Secundas fortunas decent superbiæ.

Luxuriant animi rebus plerunq; secundis:
Nec facile est æquo commoda mẽte pati.

Plaut. in Stich. — Quem res plus nimio delectauêre secũdæ,
Mutatæ quatient.

Oui. 2. de Art. — Omnes quum secundæ res sunt maximè, tum maximè

Ho. 1. epi. — Meditari secum oportet quo pacto aduersam ærumnam ferant, pericula, damna, exilia.

Teren. in Adelph.

CASVS.

Seneca in Troade. — Æquior casum tulit & procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui videt.

Matt. li. 1. — O quantum est subitis casibus ingenium!

Seneca. trag. — Quem sæpe transit casus, aliquando inuenit.

Oui. li. 4 Trist. — Hectora quis nosset fælix si Troia fuisset?

INFORTVNIVM.

Propert. — Siqua venit serò, magna ruïna venit.

ADVERSA INTERdum prosunt.

Quę latet inq; bonis cessat nō cognita reb⁹ Oui.li.4. Trist.
Apparet virtus, arguiturq; malis.
Scilicet aduersis probitas exercita rebus, Idem li.5. Trist.
Tristi materiam tempore laudis habet.
Si nihil infesti durus vidisset Vlysses,
Penelope fœlix, sed sine laude foret.

AMICITIA.

Scilicet vt fuluū spectatur in ignibus aurū,
Tempore sic duro est inspicienda fides. Idem li.1 Trist.Ele. 4.
Dum iuuat, & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit, fugiunt, nec noscitur vlli
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Donec eris fœlix, multos numerabis amicos, Eodē lib. Eleg. 8.
Tempora si fuerint nubila, solus eris.
Nullus ad amissas ibit amicus opes. Idem.
Si vitare velis acerba quædam, Mat.li.12.
Et tristes animi cauere morsus,
Nulli te facias nimis sodalem.
Gaudebis minus, & minus dolebis.
Vt præstem Pyladem, aliquis mihi præstet Orestem: Idē lib.6.
Hoc non fit verbis Marce, vt ameris ama.
Idcirco nihil ex semet natura creauit Man.li.2.
Pectore amicitiæ maius, nec rarius vnquam.

Vnus erat Pylades, vnus q̃ mallet Orestes
Ipse mori, lis vna fuit per sæcula mortis:
Alter quod raperet fatum, nõ cederet alter.
Et duo qui potuere sequi vix noxia pœnis,
Optauitq; rerum sponsor nõ posse reuerti,
Sponsoréq; reus timuit ne solueret ipsum.

Oui. li. 2. de Põto.

Turpe quidem dictu, sed si modò vera fatemur,
Vulgus amicitias vtilitate probat.
Cura quid expediat prior est quàm quid sit honestum,
Et cum fortuna statq; caditq; fides.
Nec facilè inuenies multis in millibus vnũ,
Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor recti facti, si præmia desint,
Nõ mouet, & gratis pœnitet esse probũ.
Nil nisi quod prodest, carum est: en detrahe menti
Spem fructus auidæ, nemo petendus erit.
At reditus iam quisque suos amat, & sibi quid sit
Vtile, sollicitis computat articulis.
Illud amicitiæ quondam venerabile nomen
Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.
Diligitur nemo nisi cui fortuna secũda est,
Quæ simul intonuit, proxima quæque fugat.
En ego nõ paucis quondã munitus amicis
Dum flauit velis aura secunda meis:

Vt

Vt fera nimboſo tumuerunt æquora vẽto,
In mediis lacera naue relinquor aquis.
Turpe ſequi caſum, & fortunæ cedere amicum, Idẽ ele. 6.
Et niſi ſit fœlix, eſſe negare ſuum.
Plures amicos re ſecunda compares, Pitta. Mity. per Auſo.
Paucos amicos rebus aduerſis proba.
Tuta frequensq́; via eſt, per amici fallere nomen. Ouid. 1. Artis.
Tuta frequẽsq́; licet ſit via, crimen habet.
Ne fidos inter amicos
Sit qui dicta foras eliminet. Hora. li. 1. Epiſt.
Diffugiunt cadis
Cum fæce ſiccatis amici, Idẽ. 1. car. Ode. 35.
Ferre iugum pariter doloſi.
Amicus certus in re incerta cernitur. Ennius.
Decipitur nemo mea quidem ſententia, Plautus in Pœnu.
Qui ſuis amicis narrat rectè res ſuas.
Siquid amicum erga benefeci, aut conſului fideliter, Idẽ in tri.
Non videor meruiſſe laudem, culpa caruiſſe arbitror. Teren. in Phor.
Solus eſt homo amico amicus.
Quò magis in dubiis homines ſpectare periclis Lucr. li. 3.
Cõuenit, aduerſisq́; in reb⁹ noſcere qui ſint.
Nã veræ voces tum demũ pectore ab imo
Eliciuntur, & eripitur perſona, manet res.
Is amicus eſt qui in re dubia, re iuuat, vbi Plaut. in Epidico

re opus eſt,

Idem in Pſeud. Pauci ex multis amici ſunt homini qui certi ſient.

Idẽ ĩ Tri. Omnibus amicis, quod mihi eſt, cupio eſſe idem.

O. li. 3 de Põ. Ele. 2. Nomen amicitiæ barbara corda mouet.

Plautus ĩ Trin. Difficile eſt reperiri amicum, ita vt nomen Cluet, quoi tuã quum rem credideris, ſine omni cura dormias:

Vetus verbum hoc quidem eſt,

Ter. ĩ ad. Communia eſſe amicorum inter ſe omnia.

Plautus ĩ Stich. Vt cuiq; homini res parata eſt, firmi amici ſunt: ſi labant

Res laſſæ, itidem amici collabaſcunt. amicos res inuenit.

Idem in Bacc. Multi more iſto atq; exemplo viuunt, quos quum cenſeas

Tibi amicos, reperiuntur falſi teſtimoniis,

Lingua factioſi, inertes opera, ſubleſta fide.

Hora. li. 1 Epiſt. Dulcis inexpertis cultura potentis amici,

Expertus metuet:

Amici vitia ſi feras, facis tua.

Pub. Mi. Amicos res optimę parant, aduerſę probãt.

Idem. Ita amicum habeas, poſſe vt fieri inimicum putes.

Ita crede amico, ne ſit inimico locus.

Enn. in ſaty. vt citatur ã Gel. Hercle puto hoc erit tibi argumentum ſemper in promptu ſitum,

Nequid expectes amicos quod tu agere poſ-

posſis.

INIMICITIA.

Cum inimico nemo in gratiam citò redit. Pub.mi.

Opus eſt nunc tuto loco, Plaut. in Mil. glo.

Inimicus nequis noſtris ſpolia capiat conſiliis:

Atque vnde inimicus nequis ſpolia capiat auribus.

Nam bene conſultum, inconſultum ſi ſit, inimicis vſu eſſe poteſt.

Quum iam repetas inimicum, amicũ beneficio inuenis tuo. Idẽ ibidẽ

SIMILIS SIMILI GAVDET, *& quiſq; ſuo ſtudio delectatur.*

Oderunt hilarem triſtes, triſtemq; iocoſi, Hora.li.1 Epiſt.

Sedatũ celeres, agilem gnauumq; remiſsi.

Scilicet ingeniis aliqua eſt cõcordia iũctis, Oui li.2. de põto.

Et ſeruat ſtudii fœdera quiſque ſui.

Ruſticus agricolã, miles fera bella gerentẽ,

Rectorem dubiæ nauita puppis amat.

Nauita de ventis, de tauris narrat arator, Prop.li. 2

Enumerat miles vulnera, paſtor oues.

Qua pote quiſq; in ea conterat arte diem.

Scilicet eſt cupidus ſtudiorũ quiſq; ſuorum, Oui. li.1. de ponto.

Tempus & adſueta ponere in arte iuuat.

AMICI VITIA NOVERIS, *non oderis.*

At pater vt gnati, ſic nos debemus amici, Hor. li.1. Serm.

Siquod ſit, vitium, non faſtidire: ſtrabonem

Appellat petum pater, & pullum, malè paruus

Sicui filius est:vt abortiuus fuit olim

Sisyphus:hunc varum;distortis cruribus:illum

Balbutit scaurũ,prauis fultum malè talis.

Parcius hic viuit?frugi dicatur:ineptus

Et iactantior hic paulò est?cócinnus amicis

Postulat vt videatur:at est truculentior, atq;

Plus æquo liber? simplex,fortisq; habeatur.

Calidior est?acres inter numeretur opinor,

Hæc res & iungit, iũctos & seruat amicos.

FIDES.

Plaut. in Trin. Malè fidem seruando, illis quoq; abrogant etiam fidem qui nihil

Meriti:quippe ex eorum ingenio ingenium horum probant.

Terén. in Phor. Heu heu,quanta hæc mea paupertas est!tamen

Adhuc curaui vnum hoc quidem, vt mihi esset fides.

Vir. Ae. 4 Nusquam tuta fides.

O. epi. 16 Tarda solet magnis rebus inesse fides.

Idem li. 1. Tri. Ele. 4 Scilicet vt fuluũ spectatur in ignibus aurũ,

Tempore sic duro est inspicienda fides.

Luca. li. 1. Nulla fides regni sociis.

Idē lib 8. Ardua quippe fides robustos exigit annos.

Sil. Ital. lib. 11. Stat nulla diu mortalibus vsquam

Fortuna titubante fides.

Perd

Perdurat non empta fides, nec pectora mer Claud.in
Alligat. (ces Eut.lib.2.

SERVANDA FIDES, PRAE-
sertim inter amicos.

Dum trepidæ res & medicinā vulnera po- Sili.lib. 2
scunt,
Is locus officio quū cessant prospera,quūq;
Dura ad opē fortuna vocat:nam lęta fouere
Haudquaquam magni est animi decus.
Fidem qui perdit,nihil potest vltrà perdere. Pub. Mi.
Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus au- Oui. li.1.
rum: Trist.
Tempore sic duro est inspicienda fides.
Quū Deus intonuit,nō sese subdere nimbo, Idē.5.Tri
Id demum est pietas,id socialis amor. Eleg.14
Nō boue mactato cælestia numina gaudēt, Idem in
Sed quæ præstanda est,& sine teste fide. Epist.

FIDES ETIAM HO-
sti seruanda.

Multo optimus ille
Militiæ cui postremum est primumq; tueri Sil.Ita. li.
Inter bella fidem. 14.
Turpe referre pedē,nec passu stare tenaci:
Turpe laborantem deseruisse ratem. Oui.li.2.
Turpe seq casum,& fortunæ cedere amicū, de ponto.
Et,nisi sit fœlix,esse negare suum.
Tarda solet magnis rebus inesse fides.
Fœdera mortales ne sæuo rumpite ferro, Idē Epi.
Sed castam seruate fidem,fulgentibus ostro 16.Sil.Ita.
lib.15.

Hæc potior regnis, dubio qui frangere rerum
Gaudebit pacta, ac tenues spes linquet amici.
Non illi domus, aut coniunx, aut vita manebit
Vnquam expers luctus, lacrymæq́;, aget æquore semper
Ac tellure premens, aget ægrũ nocte dieq́;
Despecta ac violata fides.

CONCORDIA.

Pub. Mi. Discordia fit charior concordia.
Auxilia humilia, firma consensus facit.

DISCORDIA

Iuuenalis Saty. 15 Inter finitimos vetus atq; antiqua simultas,
Immortale odiũ, & nũquã sanabile vulnus.

CONTENTIO.

Pub. Mi. Nimium altercando veritas amittitur.

REDITVS IN GRATIAM.

Plautus ĩ Amphi. Nam in hominum ætate multa eueniunt huiusmodi:
Cupiunt voluptates, mox rursum miserias.
Iræ interueniunt, redeunt rursum in gratiã.
Verùm iræ siquę fortè eueniunt huiusmodi
Inter eos, rursum si reuentum in gratiã est,
Bis tanto amici sunt inter se quàm prius.
Terent. Amantium iræ, amoris redintegratio est.

BELLVM.

Luc. li. 2. Nobilitas cum plebe perit, lateq́; vagatur
Ensis,

Enſis,& à nullo reuocatũ eſt pectore ferrũ.
Stat cruor in templis,multaq; rubẽtia cæde
Lubrica ſaxa madẽt,nulli ſua profuit ætas,
Non ſenis extremũ piguit vrgentibus annis
Præcipitaſſe diẽ,nec primo in limine vitæ
Infantis miſeri naſcentia rumpere fata.
Crimine quo parui cædẽ potuere mereri?
Sed ſatis eſt iam poſſe mori.

Quenque ſuæ rapiunt ſcelerata in prælia cauſſæ, Ibidem.
Hos polluta dom⁹,legesq; in pace timẽdę:
Hos ferro fugienda fames,mundiq; ruinæ
Permiſcẽda fides, nullũ furor egit in arma,
Caſtra petunt magna victi mercede.

Nulla ſalus bello,pacẽ te poſcimus omnes. Vir.li. 1[?]

Nulla fides pietasq; viris qui caſtra ſequuntur, Luc.li.1[?]
Venalesq; manus, ibi fas vbi maxima merces.

Fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt. Se.ĩ The

Et pace & bello cunctis ſtat terminus æqui. Sil.It.li.
Et incerti fallax fiducia Martis. Idẽ lib.6

Quis fuit horrẽdos prim⁹ q protulit enſes? Tib.li.1.
Quàm ferus & verè ferreus ille fuit.
Tũc cædes hominũ generi,tũc prælia nata,
Tuc breuiter diræ mortis aperta via eſt.
At nihil ille miſer meruit, nos ad mala noſtra
Vertimus,in ſæuas quod dedit ille feras.

Diuitis hoc vitiũ est auri, nec bella fuerunt
Faginus astabat quum scyph⁹ ante dapes.
Non arces, non vallus erat, somnumq; petebat
Securus varias dux gregis inter oues.
Idẽibidẽ. Quis furor est atrã bellis accersere mortẽ?
Imminet, & tacito calàm venit illa pede.
Non seges est infra, non vinea culta, sed audax
Cerberus, & Stygiæ nauita puppis aquę.
Illic percussisq; genis, vstoq; capillo
Errat ad obscuros pallida turba lacus.
Quàm potius laudandus hic est quem prole parata
Occupat in parua pigra senecta casa.
Ipse suas sectatur oues, at filius agnos,
Et calidam fesso comparat vxor aquam.

PAX.

Tib. lib. 1 Interea pax arua colat, pax cãdida primùm
Duxit araturos sub iuga curua boues.
Pax aluit vites, & succos condidit vuæ,
Funderet vt nato testa paterña merum.
Pace bidens, vomerq; vigent, ac tristia duri
Militis in tenebris occupat arma situs.
Rusticus è lucoq; vehit malè sobrius ipso
Vxorem plaustro, progeniemq; domum.
Oui. 3. de ar. aman. Cãdida pax homines, trux decet ira feras.
Silius Italicus, li. 11 Pax optima rerum,
Quas homini nouisse datum est, pax vna triumph

triumphis
Innumeris potior, pax custodire salutem,
Et ciues æquare potens.
Sub iuga bos veniat, sub terras semen aratas. Oui. 1. Fa
Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.

ASSENTATIO.

Quid quod adulandi gens prudentissima laudat Iuu. Sa. de Græc.
Sermonem indocti, faciẽ deformis amici,
Et longũ inualidi collum, ceruicibus æquat
Herculis Antęum procul à tellure tenentis.
Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
Natio comœda est: rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas aspexit amici,
Nec dolet, igniculũ brumæ si tẽpore poscas,
Accipit endromidẽ: si dixeris æstuo, sudat.

SIMVLATIO.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem Iu. Sa. 2
Oceanũ, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios simulãt, & Bacchanalia viuũt.
Frontis nulla fides. Ibidem.
Simulata remoue verba: non facile est tibi Se. in Tr
Decipere Vlyssem.
Ficta citò ad naturam redierint suam. Pub. M.

VERITAS.

Plaut. i
Ego verum amo, verum volo mihi dici, Mostel,
mend

mendacem odi.

Sē.ī Tro. Veritas nunquam latet.

Te.in ā.l. Veritas odium parit.

Sē.in Oe. Veritas odit moras.

GARRVLITAS.

Ho. de ar. Nescit vox missa reuerti.

Pitt. mit. per Auso Loqui ignorabit qui tacere nesciet.

TACITVRNITAS.

Oui. li. 2. de Arte. Eximia est virtus, præstare silentia rebus:
At contra grauis est culpa, tacenda loqui.

Sen. ī hip. Alium silere quod voles, primus sile.

Ou. d. 2. Am. l. 2. Quis minor est autem quàm tacuisse labor?

Arcanum neque tu scrutaberis vllius vnquam.
Commissumq; teges, & vino tortus & ira.

Horat. li. 1. Epist. Quid de quoque viro, & cui dicas sæpe videto.

Idē ibidē. Percunctatorē fugito, nam garrulus idē est.
Nec retinēt patulæ cōmissa fideliter aures.
Et semel emissū volat irreuocabile verbum.

OBTRECTATIO.

Horat. li. 1. Ser. Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, solutos
Qui captat risus hominū, famamq; dicacis,
Fingere qui nō visa potest, commissa tacere
Qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Iuuenalis Sat. 9. Viuendum est rectè, tum propter plurima, tumq; his

Præc

Præcipuè causis, vt linguas mancipiorum
Contemnas. Nam lingua mali pars pessima
serui.

Difficilē oportet aurem habere ad crimina. Pub.Mi.

PERIVRIVM.

Non bene cōducti vendunt periuria testes. Oui.li 1.
Non bene scelesti iudicis arca patet. Amo.

Ah miser, & siquis primo periuria celat. Tib.lib.1
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

IVDEX.

Sic agitur censura, & sic exempla parantur, Ou.6.Fa.
Quum iudex alios quod monet ipse facit.

Malè verum examinat omnis Hor.li. 2.
Corruptus iudex. Ser.Sat.2.

Iudicis officium est, vt res, ita tempora re- Oui.li. 1.
rum Trist.
Quærere: quæsito tempore tutus eris.

CONTRA CAVSIDICOS
& iniquos iudices.

Turpe reos empta miseros defendere lin- Ou.1.am.
gua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

TESTES.

Pluris est oculatus testis vnus quàm auriti Pl.in Tru.
Decem: qui audiunt, audita dicunt: qui vi-
dent planè sciunt.

Ambiguæ siquando citabere testis Iuu. Sa.8.
Incertæq; rei, Phalaris licet imperet vt sis
Falsus, & admoto dictet periuria tauro.

DEN

BENEFICENTIA, *liberalitas.*

Plaut. in Mil. glo. Nam in mala vxore, atq; inimico siquid sumatur, sumptus est.
In bono hospite atque amico quæstus est, quod sumitur.
Et quod in diuinis rebus sumas, sumptus sapienti lucro est.

Auson. in Epigram. Gratia quæ tarda est, ingrata est: gratia nāque
Quum fieri properat, gratia grata magis.

Plaut. in Tr. Nullum beneficium
Esse duco id quod quoi facias, non placet.

Idem in Pœ. Malo si benefacias, id beneficium interit:
Bono siquid malefacias, ætatem expetit.
Malo benefacere, tantundem est periculum,

Idem in Rud. Quantum bono malefacere.
Quod benefit bonis, haud perit.

Pub. Mi. Ab alio expectes alteri quod feceris.

Idem. Bis est gratū, quod opus est, vltrò si offeras.

Idem. Beneficium accipere, libertatē vendere est.
Beneficium dādo accipit qui digno dedit.
Beneficium sæpe dare, docere est reddere.
Beneficium dignis vbi das, omnes obligas.

DANTEM OBLIVISCI, ACcipientem meminisse officij decet.

Mar. lib. 5 in Post. Quæ mihi præstiteris memini, semperque ten

tenebo.

Cur igitur taceo? Posthume, tu loqueris.
Incipio quoties alicui tua dona referre,
Protinus exclamat, dixerat ipse mihi.
Non bellè quadã faciunt duo, sufficit vnus
Huic operi: si vis vt loquar, ipse tace.
Crede mihi, quãuis ingẽtia Posthume dones
Authoris pereunt garrulitate sui.
Beneficium se dedisse qui dicit, petit. Pub. Mi.

GRATITVDO.

Quod bonis benefit beneficium, gratia ea grauida est bonis. Plaut. in C.

Beneficium dare qui nescit, iniustè petit. Pub. Mi.

Beneficia plura recipit qui scit reddere. Idem

Et bene apud memores veteris stat gratia facti. Virg. li. 4

Dedecus est semper sumere, nilq; dare. Martialis

INGRATITVDO.

Ingratus.

Dixeris maledicta cuncta, quum ingratum hominem dixeris. Pub. Mi.

Vt nunc sunt mores: adeò res redit: Teren. in
Siquis quid reddit, magna habenda est gratia. Adelphis

Parua quidem fateor, pro magnis munera reddi, Oui. li. 4. de Ponto
Quum pro concessa verba salute damus. Eleg. 8.
Sed qui quàm potuit dat maxima, gratus abundè est:

Et

Et finem pietas contigit illa suum.

Plaut. in Epid. Hercle miserũ est ingratum esse hominem.

Idem in Pers. Quia enim nihil amas quum ingratũ amas.

Ovi. Epi. Est aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas.

Iu. Sat. 11. Ingratos ante omnia pone sodales.

Au. in Epist. Ingrato homine terra peius nil creat.

Catullus. Desine de quoquã quequã bene velle mereri,
Aut aliquem fieri posse putare pium.
Omnia sunt ingrata, nihil fecisse benignè est,
Imò etiam tædet, tædet obestq; magis,
Vt mihi, quem nemo grauius nec acerbius vrget,
Quàm modò qui me vnum, atque vnicum amicum habuit.

Plaut. in Ca. Nam ferè maxima pars, morem hunc homines habent, quod sibi volunt
Dum id impetrant, boni sunt: sed id vbi iam penes sese habent,
Ex bonis pessimi, & fraudulentissimi
Sunt.

Idem in Pœnu. Ita sunt omnes isti nostri diuites,
Siquid bene facias, leuior pluma est gratia:
Siquid peccatum est, plumbeas iras gerunt.

Idem in Per. Improbus homo est
Qui beneficiũ scit sumere, & reddere nescit.

Iu. Sa. 7. Scire volunt oẽs, mercedem soluere nemo.

HOSPITALITAS.

Ou. 5. Tr. Turpius eiicitur quàm non admittitur, hosp

hospes.

Certus in hospitibus non est amor. Idē epist. 16.

Proletario sermone nunc quidem hospes vtere. Plaut. in Mer.

DIVITIAE, OPES, PECVNIA.

Ingenium quondā fuerat preciosius auro,
At nūc barbaria est grādis, habere nihil. Oui. li. 3. am.

Diuitiis alitur luxuriosus amor. Idē 2. de Remed.

Curia pauperibus clausa est, dat census honores.
Inde grauis iudex, inde seuerus eques. Idem ibidem.

Carmina laudantur, sed munera magna petuntur,
Dummodo sit diues, barbarus ille placet. Idē lib. 2. de arte.

Aurea sunt verè nūc sæcula, plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Ardua res hęc est, opib⁹ nō tradere mores,
Et cum tot Crœsos viceris, esse Numam. Mar. li. 2. Epigr.

At nunc desertis cessant sacraria lucis,
Aurum omnes victa iam pietate colunt. Prop. li. 3.

Aurea nunc verè sunt sæcula, plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.

Auro pulsa fides, auro venalia iura,
Aurū lex sequitur, mox sine lege pudor.

Scilicet vxorem cum dote, fidémque & amicos,
Et genus & formam regina pecunia donat. Hor. li. 1. Epist.

Idem, li.2 Serm. Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina humanaq; pulchris
Diuitiis parent, quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam & rex,
Idē ibidē Et quicquid volet.

Iuu. Sa.3. Et genus & virtus, nisi cū re vilior alga est.
Da testem Romæ tam sanctum quàm fuit hospes
Numinis Idæi: procedat vel Numa, vel qui
Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam,
Protinus ad censum, de moribus vltima fiet
Quæstio, quot pascit seruos, quot possidet agri
Iugera? quàm multa magnaq; paropside cœnat?
Quantum quisque sua numorum seruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Idē Sat.6. Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
Diuitiæ molles.

Idē Sa.10. Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus gladium contumque timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbram,

Cant

Cantabit vacuus coram latrone viator.
Tantis parta malis, cura maiore metuq́ue Idẽ Sa.14
Seruãtur, misera est magni custodia census.
Sed plures nimia congesta pecunia cura Idẽ Sa.10
Strangulat, & cuncta exuperãs patrimonia census.
Nec plura venena Idẽ ibidẽ
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius vllum
Humanæ mentis vitium, quàm sæua cupido
Indomiti census.
Dij immortales, aurum obsecro quid valet? Pl. in Au.
Venenum in auro bibitur: expertus loquor. Se. in Th.
Nunc aurum & purpura curis Lucr. li. 5.
Exercẽt hominum vitam, bellóque fatigant.
Pluris opes nunc sunt quàm prisci temporis annis, Oui. lib. 1 Fast.
Dũ populus pauper, dũ noua Roma fuit.
Ast postquã fortuna loci caput extulit hui⁹,
Et tetigit summo vertice Roma deos:
Creuerunt & opes, & opum furiosa libido,
Et quum possideant plurima, plura petũt. Ho. 1. Ser. Saty. 1.
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit.
Tantalus à labris sitiens fugientia captat Ibidem.
Flumina, &c.
Nescis quid valeat numus, quem præbeat vsum. Idẽ ibidẽ
Nullus argento color est auaris. Idẽ lib. 2.

Car. Od. 1. Abdito terris inimice lamnæ
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat vsu.
Tibu. li. 1 Sæpe solent auro multa subesse mala.
Idem li. 3. Elege. 3 Nō opibus mētes hominū, curæq; leuantur:
Nam fortuna sua tempora lege gerit.
Au. in Ep. Effigiem rex Crœse tuam ditissime regum
Vidit apud Manes Diogenes Cynicus.
Cōstitit vtq; ꝓcul, solito maiore cachinno
Concussus dixit, Quid tibi diuitiæ
Nūc prosunt, regū rex ô ditissime quū sis
Sicut ego solus, me quoque pauperior?
Nam quæcunque habui mecum fero, quum nihil ipse
Ex tantis tecum Crœse feras opibus.
Bias Prie. per Aus. Quis diues? qui nil cupiet. Quis pauper? auarus.
Oui. li. 1. Metam. Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

AVARITIA.

Idem lib. 1. Fast. Vix ergo Saturno quenquā regnāte videbā
Cuius non animo dulcia lucra forent.
Tempore creuit amor, qui nunc est summus habendi,
Vix vltra quò iam progrediatur habet.
Creuerūt & opes, & opum furiosa cupido,
Et quum possideant plurima, plura petūt.
Quærere vt absumant, absumpta requirere certant,
At ipsæ vitiis sunt alimenta vices.

Sic quibus intumuit suffusa venter ab vnda,
Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.
In pretio pretiũ nũc est, dat census honores
Census amicitias, pauper vbique iacet.
Crescentem sequitur cura pecuniam, Ho. lib.3.
Maiorumque fames. Carm.
Multa petentibus
Desunt multa, bene est cui Deus obtulit Ibidem.
Parca, quod satis est, manu.
Scilicet improbæ
Crescunt diuitiæ, tamen Idem li.3
Curtæ nescio quid semper abest rei. Carm.
Semper auarus eget, certum voto pete finẽ. Ode 24.
Imperat aut seruit collecta pecunia. Idé 1.Epi.
Crescit amor numi quantum ipsa pecunia crescit, Idem.
Et minus hanc optat qui non habet. Iu.Sa.14.
Siquis emat citharas, emptas comportet in vnum, Ho.lib.2. Serm.
Nec studio citharæ, nec Musæ deditus vlli:
Si scalpra, & formas non sutor: nautica vela
Auersus mercaturis: delirus & amens
Vndiq; dicatur meritò. quid discrepat istis,
Qui numos aurumq; recondit, nescius vti
Cõpositis, metuensq; velut cõtingere sacrũ?
Siquis ad ingentẽ frumẽti semper aceruum
Porrectus vigilet cum lõgo fuste, nec illinc
Audeat esuriens dominus cõtingere granũ,
Ac potius foliis parcus vescatur amaris.

Si positis intus Chij, veterisq; Falerni
Mille cadis, nihil est, tercentū millibus, acre
Potet acetum, agè, si & stramentis incubet, vnde
Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
Blattarū ac tinearū epulæ putrescat in arca,
Nimirum insanus paucis videatur, eò quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
Filius aut etiam libertus, vt ebibat hæres,
Dis inimice senex custodis, ne tibi desit?
Quantulum enim summæ curtabit quisque dierum.

Iuuenalis Satyra 14

Inde fere scelerum causæ, nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius vllum
Humanæ mentis vitiū, quàm sæua cupido
Indomiti census. Nam diues qui fieri vult,
Et citò vult fieri, sed quæ reuerentia legum?
Quis metus aut pudor est vnquam properantis auari?

Idē ibidē. Lucrum

Lucri bonus est odor ex re
Qualibet, illa tuo sententia semper in ore
Versetur, diis, atq; ipso Ioue digna poëtæ.
Vnde habeas quærit nemo, sed oportet habere.

Clau. I. in Ruff.

Semper inops quicunq; cupit.

Propert. li. [illegible]

Ergo sollicitæ tu causa pecunia vitæ es,
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitiis hominū crudelia pabula præbes,

Semina

Semina curarum de capite orta tuo.
Quid mihi diuitiæ, quarũ si dẽpseris vsum, Cor. Gal.
Quanuis largus opũ, semper egenus ero?
Immò etiã pœna est, partis incũbere rebus,
Quas quum possideas, est violare nefas.
Non aliter sitiens vicinas Tantalus vndas
Captat, & oppositis abstinet ora cibis.
Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames? Virgil. 3 Aeneid.
Ergo hominum genus incassum frustraq́; laborat Lucre. li. 5
Semper, & in curis cõsumit inanibus æuũ.
Nimirũ, quia non cognouit quæ sit habẽdi
Finis, & omnino quoad crescat vera voluptas.
Haud vllas portabis opes Acherontis ad vndas, Propert. lib. 3.
Nudus ad infernas stulte vehêre rates.
Rape, cõgere, aufer, posside, relinquẽdũ est. Mart. li. 8
Fortuna multis nimis dat, satis nulli. Idẽ lib. 2
Quid tam sollicitis vitam cõsumimus annis? Manil. li. 4. Astro,
Torquemurq́; metu, cæcaq́; cupidine rerũ?
Æternisq́; senes curis dũ quærimus, æuum
Perdimus, & nullo votorum fine beati,
Victuros agimus semp: nec viuimus vnquã.
Pauperiorq́; bonis quisque est qui plura requirit:
Nec quod habet numerat, tantùm quod nõ habet optat.

Quumq́; sui paruos vsus natura reposcat,
Materiam struimus magnæ per vota ruinę,
Luxuriam lucris emimus, luxuq́; rapinas,
Et summũ census pretiũ est effundere censum.

Pub.in Mimis. Auarus ipse miseriæ causa est suæ.
Auarus, nisi quum moritur, nil rectè facit.
Auaro quid mali optes, ni vt viuat diu?
In nullum auarus bonus, in se pessimus.
Inopiæ parua desunt, auaritiæ omnia.
Luxuriæ desunt multa, auaritiæ omnia.
Tam deest auaro quod habet quàm quod
non habet.

Propert. li.3.Ele.7 Ite rates curuæ, & lethi quoq; texite causas,
Ista per humanas mors venit acta manus.
Terra parũ fuerat, terris adiecimus vndas,
Fortunæ miseras auximus arte vias.
Anchora te teneat, quem non tenuere penates?
Quid meritũ dicas cui sua terra parũ est?
Ventorum est quodcunque paras, haud vlla carina
Consenuit, fallit portus & ipse fidem.
Natura insidians pontum substrauit auaris,
Vt tibi succedat vix semel esse potest.

LVCRVM, PRAEDA.

Tibul.li. 2.Eleg.3 Ferrea non Venerem, sed prædam sæcula laudant,
Præda tamen multis est operata malis.
Præda feras acies cinxit discordibus armis,
Hinc

Hinc cruor, hinc cædes, mors propiorq́; venit.

Præda vago iuſsit geminare pericula pōto,
Bellica quum dubiis roſtra dedit ratibus.

Non ego, omnino lucrum omne eſſe vtile homini exiſtimo, Plaut. in Cas.

Scio ego, multos iam lucrū luculentos homines reddidit.

Eſt etiam, vbi profectò damnum præſtat facere quàm lucrum.

Odi ego aurū, multa nimis ſæpe ſuaſit perperam.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdum eſt lucrum. Terent. in Adelph.

Damnum appellandum eſt, cum mala fama, lucrum. Pub. MI.

Lucrū ſine damno alterius fieri non poteſt. Idem.

Neceſſe eſt facere ſumptū qui quærit lucrū. Plautus in Aulula.

SORS.

Sors omnia verſat. Virg. Ec. 9

Sors autem vbi peſsima rerum eſt, O. Me. 14
Sub pedibus timor eſt, ſecuraq́; ſumma malorum.

Lætus ſorte tua viues ſapienter Ariſti. H. 1. ep. 10

Nulla ſors longa eſt. Se. ī Thy.

Ferre quam ſortem patiuntur omnes
Nemo recuſat. Idem in Troade.

NEMO SVA SORTE CONTENTVS. Hor. li. 1 Epiſt.

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus

ballus.

Qui fit Mecœnas vt nemo quam ſibi ſortẽ
Seu ratio dederit, ſeu fors adiecerit, illa
Contentus viuat? laudet diuerſa ſequentes?
O fortunati mercatores! grauis annis
Miles ait, multo iam fractus mẽbra labore.
Contrà mercator, nauim iactãtibus Auſtris,
Militia eſt potior, quid enim? concurritur, horæ
Momẽto cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat iuris legumq́; peritus,
Sub galli cantũ conſultor vbi oſtia pulſat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in vrbem eſt,
Solos felices viuentes, clamat, in vrbe.

Ouid. li.1 de Art. Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris,
Vicinumq́; pecus grandius vber habet.

Horat. li.1 Epiſt. 14 Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatũ.
Cui placet alteri⁹, ſua nimirũ eſt odio ſors.

Publ. Mi. Alienum nobis, noſtrum plus aliis placet.

MALE PARTA.

Pl. in Pœ. Malè partum malè diſperit.

Id. in Ru. In ætate hominum plurimæ
Fiunt tranſennæ, vbi decipiuntur dolis.
Atq; ædepol in eas plerũq; eſca imponitur,
Quam ſiquis auidus poſcit eſcam auariter,
Decipitur in tranſenna auaritia ſua.
Ille qui conſultè, doctè, atque aſtutè cauet,
Diutinè vti bene licet partum bene.

PARS

PARSIMONIA.

Non minor est virtus quàm quærere, parta tueri. Ouid.li.2 de Arte.
Casus inest illic, hîc erit artis opus.

Quòd siquis vlla vitam ratione gubernat, Lucr. li.5.
Diuitiæ grandes homini sunt, viuere parcè,
Æquo animo: neque enim est vsquam penuria parui.

O faciles dare summa deos, eademq́; tueri Luc.lib.1
Difficiles!

Contrahe de multis, grandis aceruus erit. Ouid.de Re.

MVNERVM CORRVPTELA.

Munera (crede mihi) placant hominésque deosq́; Idẽ 3.Art.
Placatur donis Iuppiter ipse datis.
Quid faciat sapiens? stultus quoque munere gaudet:
Ipse quoque accepto munere mitis erit.

Acceptissima semper Idẽ epi.16
Munera sunt, author quæ preciosa facit.

Sæpe Iouẽ vidi, quum iam sua mittere vellet Idẽ 5. Fa.
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.

PAVPERTAS.

Magnum pauperies opprobrium, iubet Hor. li.3. Car.
Quiduis & facere & pati,
Virtutisq́; viam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium
Quò clamor vocat, & turba fauentium:
Vel nos in mare proximum

Gemm

Gemmas & lapides,aurum & inutile,
Summi materiam mali.
Mittamus,scelerum si bene pœnitet.
Eradenda Cupidinis
Praui sunt elementa,& teneræ nimis
Mentes asperioribus Formandæ studiis.
Plaut. in Ruden. Miserum isthuc verbum & pessimum est,habuisse.& nihil habere.
Iuu.sat 3 Nihil habet infœlix paupertas durius in se
Quàm quòd ridiculos homines facit.
Idē ibidē. Haud facilè emergunt quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.
Mar.lib.5 Semper eris pauper,si pauper es, Æmiliane.
Dantur opes nullis nunc nisi diuitibus.
Idem li.11 O quantum cogit egestas!
Plaut. in Aul. Verisimile non est,hominem pauperem
Pauxillum paruifacere,quin numum petat.
Oui. 2 de Rem am. Non habet vnde suũ paupertas pascat amorem:
Non tamẽ hoc tanti est,pauper vt esse velis.
Lucan.li.1 Fœcunda virorum
Paupertas fugitur.
Ouid. 8. Me. --Paupertatemq; ferendo, Effecere leuem.
Plaut. in Persa. Quanquam res nostræ sunt pater pauperculæ,
Modicæ & modestæ, melius est tamen ita viuere.
Nam vbi ad paupertatem accessit infamia,

Grauior

Grauior paupertas fit, fides fubmoleftior.
Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis sunt nescio quomodo — Teren. in Adelph.
Sufpitiofi, ad contumeliam omnia accipiũt magis,
Propter fuam impotentiam fe femper credunt negligi.
Paupertas mihi onus vifum eft & miferum & graue. — Idẽ ibidẽ.
Pauper enim non eft cui rerũ fuppetit vfus.
Si ventri bene, fi lateri eft, pedibufq; tuis, nil — Hora. li. 1 Epift.
Diuitiæ poterunt regales addere maius.

MODVS.

Eft modus in rebus, funt certi deniq; fines. — Ho. Sat. 1
Quicquid excefsit modum, — Senec. in Oedipo.
Pendet inftabili loco.

MEDIOCRITAS SIVE TVTA *paupertas, vitæq; obfcuritas ac tranquillitas.*

Otium diuos rogat in patenti
Prenfus Ægæo, fimul atra nubes — Hora. li. 2 Car. Ode 16
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sydera nautis.
Otium bello furiofa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grofphe, non gemmis, neque purpura ve-
Nale, nec auro.
Non enim gazæ, neque confularis

Summ

Summouet lictor miseros tumultus
Mentis,& curas laqueata circum
Tecta volanteis.
Viuitur paruo bene,cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum:
Nec leueis somnos timor,aut Cupido
Sordidus aufert.
Quid breui fortes iaculamur æuo
Multa?quid terras alio calentes
Sole mutamus?patriæ quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naueis
Cura,nec turmas equitum relinquit,
Ocyor ceruis,& agente nimbos
Ocyor Euro.
Lætus in præsens animus,quod vltra est
Oderit curare,& amara læto
Temperet risu.nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus,
Et mihi forsan,tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum,Siculæq; circum
Mugiunt vaccæ,tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa,te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ.mihi parua rura,&
Spiritum Graiæ tenuem Camœnæ,

Parca

Parca non mendax dedit,& malignum
Spernere vulgus.
Rectius viues Licini, neque altum
Semper vrgendo,neque dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit,tutus caret obsoleti
Sordibus tecti,caret inuidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus,& celsæ grauiore casu
Decidunt turres,feriuntq; summos
Fulmina monteis.
Sperat infestis,metuit secundis
Alteram sortem bene præparatum
Pectus.informes hyemes reducit
Iuppiter:idem
Summouet.non,si malè nunc,& olim
Sic erit.quondam cithara tacentem
Suscitat Musam,neque semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus atque
Fortis appare:sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

Idē eo.li. Ode 10

O mihi chare quidē semp,sed tēpore duro
Cognite, res postquam procubuere meæ.
Vsibus edocto si quicquam credis amico,

Oui.lib.3 Trist.Elegia 4.

Viue

Viue tibi & longè nomina magna fuge.
Viue tibi quantumq; potes prælustria vita:
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.
Nã quanquã soli possunt prodesse potentes,
Non prosit, potius siquis obesse potest.
Effugit hybernas demissa antenna ꝓcellas,
Lataq; plus paruis vela timoris habent.
Aspicis vt summa cortex leuis innatat vnda,
Quum graue nexa simul retia mergat onus?
Qui cadit in plano, vix hoc tamen euenit ipsum,
Sic cadit vt tacta surgere posit humo.
At miser Elpenor tecto delapsus ab alto,
Occurrit regi flebilis vmbra suo.
Quid fuit vt tutas agitaret Dædalus alas?
Icarus immensas nomine signet aquas?
Nẽpe quòd hic altè, demisius ille volabat,
Nam pennas ambo non habuere suas.
Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit: & intra
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret Eumenides orbus si filius eius
Stultus Achillæos non adamasset equos.
Nec natum in flamma vidisset, in arbore natas,
Cœpisset genitor si Phaëtonta Merops.
Tu quoq; formida nimiũ sublimia semper,
Propositiq; precor contrahe vela tui.

Viue

Viue ſine inuidia, mollesq́; inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares.
Ruſticus vrbanum murem mus paupere ſer-
tur Hor. li 2. Ser. Sa. 6.
Accepiſſe cauo, veterẽ vetus hoſpes amicũ,
Aſper & attentus quæſitis: vt tamen arctum
Solueret hoſpitiis animum: quid multa? ne-
que illi
Sepoſiti ciceris, nec longæ inuidit auenæ:
Aridum & ore ferens acinũ, ſemeſaq́; lardi
Fruſta dedit, cupiens varia faſtidia cœna
Vincere, tangentis malè ſingula dente ſu-
perbo.
Quum pater ipſe domus palea porrectus in
horna,
Eſſet ador, loliumq́;, dapis meliora relin-
quens,
Tādem vrbanus ad hunc, Quid te iuuat, in-
quit, amice,
Prærupti nemoris patientem viuere dorſo?
Vin'tu homines vrbemq́; feris præponere
ſiluis?
Carpe viam (mihi crede) comes: terreſtria
quando
Mortales animas viuũt ſortita, neq; vlla eſt
Aut magno, aut paruo lethi fuga: quò, bone
circa,
Dum licet, in rebus iucundis viue beatus,
Viue memor q̃ ſis æui breuis. hæc vbi dicta

Agreſtem pepulêre,domo leuis exilit, inde
Ambo propoſitū peragūt iter,vrbis auentes
Mœnia nocturni ſubrepere. iamq; tenebat
Nox mediū cæli ſpatiū, quum ponit vterque
In locuplete domo veſtigia,rubro vbi cocco
Tincta ſup lectos cāderet veſtis eburnos:
Multaq; de magna ſupeſſent fercula cœna,
Quæ procul extructis inerat heſterna caniſtris.
Ergo vbi purpurea porrectū ī veſte locauit
Agreſtē,veluti ſuccinctus curſitat hoſpes,
Continuatq; dapes, necnon vernaliter ipſis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert:
Ille cubans gaudet mutata ſorte,bonisq;
Rebus agit lætū conuiuā,quum ſubitò ingés
Valuarum ſtrepitus lectis excuſsit vtrūque.
Currere per totū pauidi conclaue, magisq;
Exanimes trepidare, ſimul domus alta moloſsis
Perſonuit canibus. Tum ruſticus,Haud mihi vita
Eſt opus hac,ait,& valeat.me ſilua , cauusq;
Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur eruo.

Iuuenalis Sat.14.

Dolia nudi
Non ardent Cynici,ſi fregeris,altera fiet
Cras domus,atq; eadem plumbo commiſſa manebit:
Senſit Alexander,teſta quum vidit in illa
Magnum

Magnũ habitatorẽ, quanto felicior hic qui
Nil cuperet, quã qui totũ sibi posceret orbẽ,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.
Nullum numen abest si sit prudentia, sed te
Nos facimus Fortuna deam. Mensura tamẽ
quæ
Sufficiat census, siquis me consulat, edam:
In quantum sitis, atque fames, & frigora poscunt,
Quantũ Epicure tibi paruis suffecit in hortis,
Quantũ Socratici cœperunt ante penates,
Nunquã aliud natura, aliud sapientia dicit.
O quid solutis est beatius curis? Catullus.
Quum onus reponit, à peregrino
Labore fessi venimus larem ad nostrum,
Desideratoq; acquiescimus lecto.
Fælix qui propriis æuũ transegit in aruis, Claud. d.
Ipsa domus puerũ quem videt ipsa senem. Senatore
Qui baculo nitens, in qua reptauit harena, Veronẽsi
Vnius numerat sæcula longa casæ.
Illum non vario traxit fortuna tumultu,
Nec bibit ignotas nobilis hospes aquas.
Non freta mercator timuit, non classica miles,
Non rauci lites pertulit ille fori.
Indocilis rerum, vicinæ nescius vrbis,
Aspectu fruitur liberiore poli.
Frugibus alternis, nõ Cõsule, cõputat annũ,
Autumnum pomis, ver sibi flore notat.

Idem condit ager soles, idemq; reducit,
Metiturq; suo rusticus orbe diem.
Ingētē metuūt paruo qui gramine quercū,
Æquæuumq; videt consenuisse nemus.

Hor lib. 1. Serm. O. lib. 2. Me. Idem li. 1. Epist.

Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,
Quos vltra citraq; nequit consistere rectū.
Inter vtrunq; tene, medio tutissimus ibis.
Non possis oculo quantum cōtendere Lynceus,
Non tamen idcirco contēnas lippus inungi,
Nec quia desperes inuicti mēbra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere Chiragra:
Est quoddam prodire tenus, sed non datur vltra.

Te. in ád.

Nam id arbitror
Adprimè in vita esse vtile, vt nequid nimis.

Lucr. li. 5.

Diuitiæ grandes homini sunt, viuere parcè
Æquo animo: neque enim est vnquam penuria parui.

Mar. lib. 1

Illud quod medium est, atque inter vtrūque probatur.

Plaut. in Pœnu.

Modus omnibus
In rebus soror est optimum habitu, nimia omnia
Nimiū exhibent negotiū hominibus ex se.

Idem in Aulula.

Ego virtute deûm & maiorum nostrorū diues sum satis.
Istas magnas factiones, animos, dotes dapsiles;

Clam

Clamores,imperia,eburata vehicula, pallas,
purpuram,
Nihil moror,qui in ſeruitutẽ ſumptibus redigunt viros.

Viuitur exiguo melius,natura beatis
Omnibus eſſe dedit,ſi quis cognouerit vti.
Hæc ſi nota forẽt,frueremur ſimplice cultu,
Claſsica non fremerent, non ſtridula fraxinus iret,
Non ventus quateret puppes, non machina muros.

Claud. in Ruff.lib.

Quod ſatis eſt cui contingit, nihil amplius optet.
Non domus & fundus, non æris aceruus & auri
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas.

Hora.lib 1.Epiſt.

Inſtruit & natũ,medioq́; vt limite curras,
Icare,ait,moneo,ne ſi demiſsior ibis,
Vnda grauet pennas: ſi celſior,ignis adurat:
Inter vtrunque vola.

Ouid.8 Meta.

ENCOMIVM VITAE RVSTICAE.

Beatus ille qui procul negotiis,
Vt priſca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fœnore:
Nec excitatur claſsico miles truci,
Nec horret iratum mare.

Ho. Epo. li. Ode 2

Forumq́; vitat,& ſuperba ciuium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos:
Aut in reducta valle mugientium
Proſpectat erranteis greges,
Inutilesq́; falce ramos amputans,
Fæliciores inſerit:
Aut preſſa puris mella condit amphoris,
Aut tondet infirmas oueis:
Vel quum decorum mitibus pomis caput
Autumnus aruis extulit,
Vt gaudet inſitiua decerpẽs pyra,
Certantem & vuam purpuræ,
Qua muneretur te Priape,& te pater
Syluane tutor finium!
Libet iacere modò ſub antiqua ilice,
Modò in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ,
Queruntur in ſiluis aues,
Fonteſq́; lymphis obſtrepunt manantibus,
Somnos quod inuitet leueis.
At quum tonantis annus hybernus Iouis
Imbreis,niueisq́; comparat,
Aut trudit acreis hinc & hinc multa cane
Apros in obſtanteis plagas:
Aut amite leui rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos:
Pauidumq́; leporem,& aduenam laqueo
gruem

gruem
Iucunda captat præmia.
Quis non malarũ quas amor curas habet,
Hæc inter obliuiſcitur?
Quòd ſi pudica mulier in partem iuuet
Domum,atque dulceis liberos,
Sabina qualis,aut peruſta ſolibus
Pernicis vxor Appuli,
Sacrum vetuſtis extruat lignis focum
Laſsi ſub aduentum viri,
Claudensq; textis cratibus lætum pecus,
Diſtenta ſiccet vbera:
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemptas apparet:
Non me Lucrina iuuerint conchylia,
Magisve rhombus,aut ſcari,
Siquos Eois intonata fluctibus,
Hyems ad hoc vertat mare,
Non Afra auis deſcendat in ventrẽ meum,
Non attagen Ionicus
Iucundior,quàm lecta de pinguiſsimis
Oliua ramis arborum,
Aut herba lapathi prata amantis,& graui
Maluæ ſalubres corpori:
Vel agna feſtis cæſa Terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo.
Has inter epulas,vt iuuat paſtas oueis
Videre properanteis domum?
Videre feſſos vomerem inuerſum boues

Collo trahenteis languido,
Positosq; vernas, ditis examen domus,
Circum renidenteis lares!
Hæc vbi locutus fœnerator Alphius,
Iam iam futurus rusticus,
Omnem relegit Idibus pecuniam,
Quærit Calendis ponere.

POTENTIA EXPOSI-
TA MALIS.

O. li. r. de Rem. am. Summa petit liuor, perflaat altissima venti:
Sen. ca in Octauia. Summa petũt dextra fulmina missa Iouis.
Quatiunt altas sæpe procellæ,
Aut euertit fortuna domos.
Minus in paruis fortuna furit:
Idem in Hippoly. Humida vallis
Raros patitur fulminis ictus.
Tremuit cælo Iouis altisoni
Caucasus ingens, Phrygiumq; nemus
Ov. 2. M. Matris Cybeles.
Seneca in Agamé. Nulla potentia longa est.
Idem in Hippoly. Feriunt celsos fulmina colles:
Corpora morbis maiora patent.
Non capit vnquam magnos motus
Luca. li. 8 Humilis tecti plebeia domus.
Sic longius æuum
Destruit ingẽteis animos & vita superstes,
Imperio nisi summa dies cum fine bonorũ
Affuit, & celeri præuertit tristia letho,
Dedecori est fortuna prior.

Inuida

Inuida fatorum series, ſummiſq́; negatum Idē lib.1.
Stare diu.

PAVPERTAS ET DOLOR *acuunt ingenia.*

Sed quum longa dies acuit mortalia corda, Mani.lib
Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quenq; 1.Aſtron.
Aduigilare ſibi iuſsit fortuna premendo,
Seducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcūq; ſagax tentando repperit vſus.
Grande doloris Ou.6.m.
Ingenium eſt, miſeriſq́; venit ſolertia rebus.
Ingenium mala ſæpe mouent, quis crederet vnquam Idē 2. de Arte.
Aërias hominem carpere poſſe vias?
Paupertas omneis arteis perdocet, vbi quem attigit. Plaut. in Sticho.
Hominē experiri multa paupertas iubet. Pub. Mi.

VOLVNTAS SOLA *interdum probanda.*

Vt deſint vires, tamē eſt laudanda voluntas. Oui.li.3
Hac ego contentos auguror eſſe deos. de Pō to.
Hæc facit vt veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat cæſo non minus agna boue.
Hoc volo, ſic iubeo: ſit pro ratiōe volūtas. Iuu.Sa. 6
Quod ſi deficiant vires, audacia certè Prop. li.2
Laus erit, in magnis & voluiſſe ſat eſt.

CLEMENTIA, COMITAS, *obsequium.*

Te.in ãd. Obsequium amicos, veritas odium parit.

Idem in Adelph. Re ipsa reperi-

Facilitate nihil homini esse melius, neq; clementia.

Cla.in eu trop. li.2. Sola deos æquat clementia nobis.

Oui. li.2. de Arte. Flectitur obsequio curuatus ab arbore ramus.

Frangas, si vires experiare tuas.

Obsequio tranãtur aquę, nec vincere possis

Flumina, si cõtrà quàm rapit vnda nates.

Obsequiũ Tigresq; domat, tumidosq; leones.

Rustica paulatim taurus aratra subit.

Claud.de Cõ. Mãl. Qui fruitur pœna, ferus est, legũq; videtur

Vindictã præstare sibi, quum viscera felle

Canduerint, ardet stimulis, ferturq; nocendi

Prodigus, ignarus causæ: diis proximus ille est

Quẽ ratio, nõ ira mouet, qui facta repẽdens

Consilio, punire potest. mucrone cruento

Se iactent alij, studeant feritate timeri,

Addictoq; hominũ cumulent æraria censu

Lenè fluit Nilus, sed cunctis amnibus extat

Vtilior, nullas confessus murmure vires.

Acrior at rapidus tacitas prætermeat ingens

Danubius ripas: eadem clementia sæui

Gurgitis immẽsum deduxit in ostia Gangẽ

Torrẽtes immanè fremãt.lapsisq́; minẽtur
Pótibus,inuoluant spumoso vertice siluas.
Pax maiora decet, peragit tranquilla potestas
Quod violenta nequit,mandataq́; fortius vrget
Imperiosa quies.

ASPERITAS, MOROSITAS.

Dextera præcipuè capit indulgentia mẽtes: Oui. li.2. de Arte.
Asperitas odium,sæuaq́; bella mouet.
Odim⁹ accipitrẽ.quia viuit semp in armis,
Et pauidum solitos in pecus ire lupos.
At caret insidiis hominum,quia mitis hirundo est,
Quasq́; colat turres Chaonis ales habet.

IRA.

Qui non moderabitur iræ,
Infectum volet esse dolor quod suaserit, & mens Ho.1.epi.
Dum pœnas odio per vim festinat inulto.
Ira furor breuis est, animum rege, qui nisi paret,
Imperat:hũc frænis, hũc tu cõpesce catena.
Vt fragilis glacies interit ira mora. O.1.de ar
Iam isthæc insipientia est Plaut. in Pseudolo
Iram in promptu gerere.
Vince animos,iramq́; tuam,qui cætera vincis. Oui.epi.3

Quasi

Idē 1.am. Quaslibet infirmas adiuuat ira manus.

Se.in Me. Ira quæ tegitur, nocet.

Ibidem. Difficile quàm sit animum ab ira flectere
Iam concitatum, quamq; regale hoc putet
Sceptris superbas qsquis admouit manus.

Per. Sat.3. Nūc face supposita feruescit sanguis, & ira,
Scintillant oculi, dicisq;, facisq; quod ipse
Nō sani esse hominis, nō san⁹ iuret Orestes

Stat.li.10 Ne frena animo permitte calenti,
Da spatium, tenuémq; moram, malè cuncta
ministrat
Impetus.

Pub. Mi. Bonū apud virum citò moritur iracundia.
Consilio melius vincas quàm iracundia.
Homo extra corpus suū est cùm irascitur.
Iracūdiā qui vincit, hostē superat maximū.

Oui.lib.1 Amo. Sed nūquā dederis spatiosum tēpus in iram.
Sæpe simultates ira morata facit.

em 1.de Reme. Difficiles aditus impetus omnis habet.

MODERATIO.

Pub. Mi. Bis vincit qui se vincit in victoria.

Idem. Effugere cupiditatem, regnum est vincere

Bias Prie. per Auso Quod prudētis op⁹? cū poscit, nolle nocere
Quid stulti proprium? non posse, & velle
nocere.

INVIDIA, LIVOR, ODIVM,

Inuidiæ descriptio, apud
Ouid.2.Meta.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto

Nusq

Nuſquam recta acies, liuent rubigine dẽtes,
Pectora felle virent, lingua eſt effuſa veneno.
Riſus abeſt, niſi quem viſi fecêre dolores.
Nec fruitur ſomno vigilantib⁹ excita curis,
Sed videt ingratos, intabeſcitq́; videndo
Succeſſus hominũ, carpitq́; & carpitur vnà,
Suppliciũmq; ſuum eſt.

Ingenium magni liuor detrectat Homeri: Oui.1. de Rem.am.
Quiſquis es, ex illo, Zoile, nomen habes.

Summa petit liuor, perflant altiſsima venti:
Summa petunt dextra fulmina miſſa Iouis.

Inuidia faſtũ ac ſermo popularis premet. Se.in Me.
Ars prima regni eſt, poſſe inuidiam pati.

Macerat inuidia ante oculos illum eſſe potentem, Lucr. li.3.
Illum aſpectari, claro qui incedit honore:
Ipſi ſe in tenebris volui cœnoq́; queruntur.

Hi ſunt inuidiæ nimirum, Regule, mores, Mar.lib.5
Præferat antiquos ſemper vt illa nouis.

O dirũ exitium mortalibus! ô nihil vnquam Sil.lib.16
Creſcere, nec magnas patiens exurgere laudes Inuidia!

Inuidiam quod habet, non ſolet eſſe diu.
Odia qui nimium timet, regnare neſcit. Prop.li.2.
Profeſſa perdunt odia vindictæ locum. Se in Oe.
Liuor, iners vitiũ, mores non exit in altos, Id.in Me.
Vtq; latens ima vipera ſerpit humo. Oui.li.3 de Ponto

Scrip

Et ibidẽ Eleg.4 Scripta placent à morte fere, quia lædere v-
uos
Liuor, & inuiso carpere dente solet.
Ibid.lib.1 Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit.
Tunc suus ex merito quẽq; tuetur hono
H.li.1Ep. Inuidus alterius rebus macrescit opimis.
Inuidia Siculi non inuenêre tyranni
Maius tormentum.
Plaut.in Trucul. Nam inuidere alij bene esse, tibi malè esse
miserum est.
Qui inuident, egent: illi quibus inuidetur
rem habent.
Pub. Mi. Miserrima est fortuna quæ inimico caret.
Plaut. in Capti. Est miserorum, vt malè volentes sint, atq;
inuideant bonis.

DE LIVORE, EX EPI-
*grammatibus quæ Virgi-
lio adscribuntur.*

Liuor tabificum malis venenum.
Intactis vorat ossibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem:
Quòd quisquis furit, inuidétque forti,
Vt debet, sibi pœna semper ipse est.
Testatur gemitu graueis dolores,
Suspirat, gemit, incutitque denteis.
Sudat frigidus, intuens quod odit.
Effundit mala lingua virus atrum.

Pallet

Pallor terribilis genas colorat.
Infelix macies renudat oſſa
Non lux, non cibus eſt ſuauis illi.
Nec potus iuuat aut ſapor Lyæi.
Nec ſi pocula Iuppiter propinet,
Aut hæc porrigat & miniſtret Hebe,
Aut tradat Ganymedes ipſe nectar:
Non ſomnum capit, aut quieſcit vnquam,
Torquet viſcera carnifex cruentus.
Veſanos tacitè mouet furores,
Intentans animo faces Erinnys
Lethalis, Tityique vultur intus,
Qui ſemper lacerat, coméſtque mentem,
Viuit pectore ſub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus leuarit,
Nec Phœbus, ſoboléſve clara Phœbi.

ARROGANTIA,

IACTANTIA.

O mores! vſque adeóne
Scire tuũ nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter — Per. Sat. 1.
Ad populum phaleras, ego te intus & in cute noui. — Idẽ ſa. 4

Citò ignominia fit ſuperbi gloria. — Pub. Mi.

AMBITIO.

Virtute ambire oportet, non fautoribus. — Plaut. in
Sat habet fautorum ſemper qui rectè facit. — Am ph.
Emitur ſola virtute poteſtas. — Clau. de 3 Cõſ. Ho.

PHILAVTIA.

Homine imperito nunquã quicquã iniuſtius, — Te. in Ad.

Qui,

Qui, nisi quod ipse fecit, nihil rectum puta
Ho.1.Ep. Nec tua laudabis studia, aut aliena repren
des.
Teren. in And. Verũ illud verbũ est, vulgò quod dici sole
Omnes sibi melius malle esse quàm alteri.

PVDOR.

Plaut.in Asina. Decet verecundum esse adolescentem.
Iu. Sat.8. Summum crede nephas animum præferr
pudori,
Et propter vitam viuendi perdere causas.
Sil.libr.1. Tum pudor accendit mentem: nec conscia
fallit
Virtus pressa loco.
Va.Fl li.5 Rebus semper pudor absit in arctis.
Se.in Th. Vbi non est pudor,
Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides,
Instabile regnum est.
Idé tra.3. Malus est minister regii imperij pudor.
Idem in Oed. Nullus est miseris pudor.
Teren. in Ad. Pudore & liberalitate liberos
Retinere satius esse credo quàm metu.
Plaut.in Bacch. Nam ego illum periisse dico quoi quidem
Periit pudor.

PVDICITIA.

Oui.Ep.5 Nulla reparabilis arte
Lapsa pudicitia est, deperit illa semel.
Idé Ep.15 Lis est cum forma magna pudicitiæ.
Iu.Sat.10 Rara est adeo concordia famæ
Atque pudicitiæ.

FORTITVDO.

Dicimus autem — Id. Sat. 13.
Hos quoque fœlices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec iactare iugum vita didicere magistra.

Fortissimus ille est — Luc. li. 7.
Qui promptus metuenda pati, si cominus instent.

Animus æquus optimum est ærumnæ condimentum. — Plaut. in [illegible].

Viuite fortes, — Horatius
Fortiaq; aduersis opponite pectora rebus.

Reb⁹ in angustis facile est cõtemnere vitam: — Mar. li. 11.
Fortiter ille facit qui miser esse potest.

In re mala animo si bono vtare, adiuuat.

Bonus animus in re mala, dimidiũ est mali. — Pl. in Ca.

Nam ea stultitia est, facinus magnum timido cordi credere. — Idem in Pl.

Nam omnes res perinde sunt, vt agas, vt eos magnifacias.

PATIENTIA.

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim. — Ouid. de am.

Sæpe tulit lassis succus amarus opem. — Eleg. 10.
Multa diuq; tuli: vitiis patientia victa est.

Gaudet patientia duris. — Ibidem.

Quod fuit durũ pati, meminisse dulce est. — Luc. lib. [illegible]

Leniter, ex merito quicquid patiare, ferendum est. — Se. trag. [illegible] Ouid. Ep. [illegible]

Quæ venit indignè, pœna dolẽda venit.

Hora. li.1 Durum, sed leuius fit patientia
Ca. O. 24 Quicquid corrigere est nephas.

Plaut. in Asina. Fortiter malum qui patitur, idem pòst patitur bonum:

Man. li. 4 Astro. Sors est sua cuique ferenda.

Pub. Mi. Cuiusuis doloris remedium est patientia.
Feras, non culpes, quod mutari nõ potest.
Furor fit læsa sæpius patientia.

Prop. li. 2 Eleg. 5. Non solùm taurus ferit vncis cornibus hostem,
Verùm etiam instanti læsa repugnat ouis.

VINDICTA.

Iuu. Sa. 13 Quippe minuti
Semper & infirmi est animi, exiguíque voluptas
Vltio, continuò sic collige, quòd vindicta
Nemo magis gaudet quàm fœmina.

Oui. 1. A. At tu ne dubita, minuet vindicta dolorem.

Sen. tra. 1. Sæpe vindicta obfuit.

METVS, TIMOR.

O. 2. Epi. Vires subtrahit ipse timor.

Mar. lib. 2 Quid, si me tonsor, cùm stricta nouacula supra est,
Tunc libertatem, diuitiasque roget.
Promittã? nec enim rogat illo tẽpore tõsor
Latro rogat: res est imperiosa timor.

Pub. Mi. Stultum est timere quod vitari non potest.

Se. tra. 1. Opprimit leges timor.

Qui pauit vanos metus, Ibidem
Veros fatetur.

Nam qui cupiet, metuet quoque porro: Hor.li. 1.
Qui metuens viuit, liber mihi non erit vnquam. Epist.14

Pedibus timor addidit alas. Vir. Ae. 9
Leue est miserias ferre, perferre graue. Senec. in Thy.
Degeneres animos timor arguit. Virg.li. 4 Aeneid.

AVDACIA.

Audentes Deus ipse iuuat. Oui.li. 10
In audaces non est audacia tuta. Meta. 1.
Tu ne cede malis, sed contra audẽtior ito. Ibidem
Audaces fortuna iuuat. Vir.6. Ae.
Audentes forsque Venusque iuuat. Idé lib.10
Audendum est, fortes adiuuat ipse Deus. Oui.li. 2 Fa.
Fortes fortuna adiuuat. Tibul
Nunquam periculũ sine periculo vincitur. Teren. in Adel.

TEMERITAS.

Animus vereri qui scit, scit tutò aggredi. Pub. Mi.

MISERIA.

Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit, Idem Oui.li. 4 de Ponto
Et sensus cum re consiliumque fugit.
Miser homo est qui ipse sibi quod edat quærit, & id egrè inuenit. Plaut.in Capt.
Sed ille est miserior qui ægrè quærit, & nihil inuenit.
Ille miserrimus est qui quũ esse cupit, quod edat non habet.

Idé paulo pòst. Est miserorum vt maleuolentes sint, atque inuideant bonis.

Oui.lib.3 de Ponto Crede mihi, miseris cælestia numina parcunt,
Nec semper læsos & sine fine premunt.

Sen.tra.I. Quod nimis miseri volunt,
Hoc facilè credunt.

Idem in Tro. Nemo se credit miserum, licet sit.

Idem in Her.Oet. Nunquam est ille miser cui facile est mori.

GAVDIVM.

O.7.Me. Gaudia principiũ nostri sunt sæpe doloris.

Mar.lib.I Gaudia non remeant, sed fugitiua volant.

SPES, CONSOLATIO, *rerum uicissitudo*

Oui.lib.I de Ponto Hæc dea cũ fugerent sceleratas numina terras,
In diis inuisa sola remansit humo.
Hæc facit vt viuat fossor quoque compede vinctus,
Liberaq; à ferro crura futura putet.
Hæc facit vt videat cũ terras vndiq; nullas,
Naufragus in mediis brachia iactet aquis.
Sæpe aliquem solers medicorum cura relinquit:
Nec spes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem,
Atq; aliquis pendens in cruce vota facit.

Idem li.3. Spem iuuat amplecti, quæ non iuuat irrita semper,

Et

Et fieri cupias, ſiqua futura putas.
Proximus huic gradus eſt, bene deſperare ſalutem,
Seq́; ſemel vera ſciſſe periſſe fide.
Sæpe aliquem ſolers medicorum cura reliquit: Oui.1. de Ponto, Eleg. 7.
Nec ſpes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clauſi ſperare ſalutem:
Atq; aliquis pendens in cruce vota facit.
Hæc dea quàm multos laqueo ſua colla ligantes
Non eſt propoſita paſſa perire nece!
Me quoq; conãtem gladio finire dolorem
Arguit, iniecta continuitq́ue manu.
Quidq́; facis? lacrymis opus eſt, non ſanguine, dixit:
Sæpe per has flecti principis ira ſolet.
Quanuis eſt igitur meritis indebita noſtris,
Magna tamen ſpes eſt in bonitate Dei.
Multa præter ſpem ſcio multis bona euenisse. Pl. in Ru.
Ego ſpem pretio non emo.
Spes nulla rebus monſtrat afflictis viam. Te. in An.
Qui nihil poteſt ſperare, deſperet nihil. Senec. in Med.
Spes igitur pœnæ menti Cæſar, leuandæ Oui. 1. de Ponto, Eleg. 7
Non eſt ex toto nulla relicta meæ.
Hæc dea quum fugerent ſceleratas numina terras,
In diis inuiſa ſola remanſit humo.

Hæc facit vt videat quum terras vndiq; nullas,
Naufragus in mediis brachia iactet aquis.
Hæc facit vt viuat fossor quoque compede vinctus,
Liberaq; à ferro crura futura putet.

Idē 7. Me. Flebile principium melior fortuna sequuta est.

Tib. lib. 2 Iam mala finissem letho, sed credula vitam
Spes fouet, & melius cras fore semper ait.
Spes alit agricolas, spes sulcis credit aratri
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.
Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine pisces,
Quum tenues hamos abdidit arte cibus.
Spes etiam valida solatur compede vinctū,
Crura sonant ferro, sed canit inter opus.

Idē lib. 3 Venit post multas vna serena dies.

Oui. li. 4 de Ponto Temporis officium solatia dicere certi est,
Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
Et quum longa dies sedauit vulnera mentis,
Intempestiuè, qui mouet illa, nouat.

Idem 3. de Ponto. Crede mihi, miseris cælestia numina parcunt,
Idem li. 1 Fasto. Nec semper læsos & sine fine premunt.
Nec fera tēpestas toto tamē errat iñ anno,
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.

Idē 4 de Ponto. Non adeò fortuna grauis miserabile fecit,

Vt minuant nulla gaudia parte malum.
Nulla dies adeò eſt auſtralibus humida nimbis,
Non intermiſsis vt fluat imber aquis.
Nec ſterilis locus vllus ita eſt,vt nō ſit in illo
Mixta ferè duris vtilis herba rubis.
Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis. Idem 6 Epiſt.

DESPERATIO.

Vna ſalus victis,nullam ſperare ſalutem. Vir.lib. 2 Aeneid.

INSPERATA, MAGIS *grata.*

Si quicquid cupidoq́; optantiq́; obtigit vnquam Catullus.
Inſperanti,hoc eſt gratū animo propriè.
Inſperata accidunt magis ſæpe quàm quæ ſperes. Plaut.in Moſtel.

CELERITAS, *Præcipitatio.*

Ad pœnitendum properat,citò qui iudicat. Pib.Mi.
Quilibet ignaui præcipitata premunt. Oui,lib.5. Triſt.

MORA.

Dum licet, & modici tangunt præcordia motus, Idem de Rem.li.1
Si piget,in primo limine ſiſte pedem.
Opprime, dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi,
Et tuus incipiens ire reſiſtat equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit vuas,
Et validas ſegetes,quod fuit herba, facit.

Quæ præbet latas arbor ſpatiantibus vmbras,
Quo poſita eſt primùm tẽpore virga fuit.
Tũc poterat manib⁹ ſumma tellure reuelli:
Nunc ad immenſum viribus aucta ſuis.
Principiis obſta. ſero medicina paratur
Quum mala per longas cõualuere moras.
Sed propera, nec te vẽturas differt in horas:
Qui non eſt hodie cras minus aptus erit.
Vidi ego, quod fuerat primò ſanabile vulnus,
Dilatum longæ damna tuliſſe moræ.
Id lib. 2 de Ar. amand. — Quum mora non tuta eſt, totis incumbere remis
Vtile, & admiſſo ſubdere calcar equo.
Seneca in Ag. — Quod ratio nequiuit, ſæpe ſanauit mora.
Sil. lib. 4 — Pelle moras, breuis eſt magni fortuna fauoris.
Ou. epi. 18 — Longa mora eſt nobis quæ gaudia differt.
Luc lib. 1 — Tolle moras, ſemp nocuit differre paratis.
Persi. Sat. 5 — Cras hoc fiet, idem cras fiet. quid? niſi magnum
Nẽpe diẽ donas, ſed quum lux altera venit.
Iam cras heſternum conſumpſimus, ecce aliud cras
Egerit hos annos, & ſemper paulum erit vltra.
Virg. lib. 3 Geor. — Alitur vitium, viuitq; tegendo,
Continuò culpã ferro compeſce, priuſquã

Dira

Dira per incautum ſerpant cõtagia vulgus.
Helleborum fruſtrà, quum iam cutis ægra tumeſcit, Perſ. Sa.3
Poſcenteis videas, venienti occurrite morbo.
Fames & mora bilem in naſum conciunt. Pl.in Am.
Mora ſæpe malorum Dat cauſas. Ma.4.aſt.
Mora omnis odio eſt, facit ſapientiam. Pub.Mi.
Tunc decuit ſentire nephas, tunc ire recẽtes Clau.2.li.
Deterſum maculas, veteri poſt obruta morbo in Eutro.
Corpora, pæonias nequicquam admoueris herbas,
Vlcera poſſeſsis altè ſuffuſa medullis:
Non leuiore manu, ferro ſanantur & igni.

BONA FAMA.

Bona opinio homini tutior pecunia eſt. Pub.Mi.
Honeſtus rumor, alterum eſt patrimonium. Idem.
Et memorẽ famam qui bene geſsit, habet. Ou.2. Fa.

FAMA.

Fama manet facti, poſito velamine currunt. Ou.2. Fa.

DESCRIPTIO FAMAE,
ex 12.Metam.Ouid.

Orbe loco medio eſt inter terraſq; fretũq;
Cæleſteſq; plagas, triplicis confinia mundi:
Vnde quod eſt vſquam, quanuis regionibus abſit,
Inſpicitur, penetratq́; cauas vox omnis ad aures,

Fama tenet, ſummaq́; domum ſibi legit in arce,
Innumeroſq́; aditus, ac mille foramina tectis
Addidit,& nullis incluſit limina portis.
Nocte dieq́; patet,tota eſt ex ære ſonanti,
Tota fremit, voceſq́; refert, iterátque quod audit.
Nulla quies intus,nulla ſilentia parte.
Nec tamen eſt clamor,ſed paruæ murmura vocis,
Qualia de pelagi (ſiquis ꝓcul audiat) vndis
Eſſe ſolent, qualem've ſonum cùm Iuppiter atras
Increpuit nubes,extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet, veniunt leue vulgus, eúntque,
Mixtáque cum veris paſsim commenta vagantur,
Millia rumorum confuſaq́; verba volutant,
E quibus hi vacuas implẽt ſermonib⁹ aures,
Hi narrata ferunt aliò,menſuraq́; ficti
Creſcit, & auditis aliquid nouus adiicit error:
Illic credulitas,illic temerarius error,
Vanaq́; lætitia eſt,conſternatiq́; timores,
Seditioq́; recens,dubioq́; authore ſuſurri.
Ipſa quid in cælo rerum, pelagoq́; geratur,
Et tellure videt,totumq́; inquirit in orbem.

DESCRIPTIO FAMAE, *ex 4. Aeneid. Virgil.*

FAma, malum quo non aliud velocius vllum,
Mobilitate viget, vireſq; acquirit eundo.
Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras,
Ingrediturq; ſolo, & caput inter nubila condit.
Illam terra parens ira irritata deorum
Extremam (vt perhibēt) Cœo, Enceladoq; ſororem
Progenuit pedibus celerē, & pernicib⁹ alis,
Monſtrum horrēdum, ingens, cui quot ſunt corpore plumæ,
Tot vigiles oculi, ſubter (mirabile dictu)
Tot linguæ, totidem ora ſonant, tot ſubrigit aures.
Nocte volat cæli medio terræq; p̄ vmbram,
Stridens, nec dulci declinat lumina ſomno.
Luce ſedet cuſtos, aut ſummi culmine tecti,
Turribus aut altis, & magnas territat vrbes,
Tam ficti prauiq; tenax, quàm nuntia veri.
Fama loquax. quæ veris addere falſa
Gaudet, & è minimo ſua p̄ mendacia creſcit. Ouid. li. 9 Metam.

INFAMIA.

Hominum immortalis eſt infamia:
Etiam tunc viuit quum eſſe credas mortuā. Plaut. in Perſa.

LAVS,

LAVS, HONOR, GLORIA.

Oui.lib.3 de Pont. Excitat auditor ſtudium,laudataq; virtus
Creſcit,& immenſum gloria calcar habet.
Seneca in Thyeſt. Laus vera humili ſæpe contingit viro.
Iuu. Sa.8 Sed te cenſeri laude tuorum
Pontice noluerim, ſi tu nihil ipſe futuræ
Laudis agas.miſerum eſt aliorum incumbere famæ.
Idẽ Sa.10 Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorũ,& laudis tituliq; cupido.
Ou.5.Tri. Deniq; non paruas animo dat gloria vires,
Et fœcunda facit pectora laudis amor.
Ho.1.epi. Principibus placuiſſe viris non vltima laus eſt.
Ouid. de Medi. aciei. Laudatas homini volucris Iunonia pennas
Explicat,& forma muta ſuperbit auis.
Prop.li.4 Magnum iter aſcendo , ſed dat mihi gloria vires.
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.
Ouid. ad Liuiam. Facta ducis viuent,operoſaq; gloria rerum,
Hæc manet,hęc auidos effugit vna rogos.
Idẽ 4.Tr. Ardua per præceps gloria vadit iter.
Idem.3 de Pont. Occidit & Theſeus,& q comitauit Oreſtẽ:
Sed tamen in laudes viuit vterque ſuas.

SOMNVS.

Deſcriptio ſomni,eiuſq; regiæ,ex lib. 11.Metam.Ouid.

Eſt prope Cimmerios lõgo ſpelũca receſſu,
Mons cauus , ignaui domus & penetralia ſomni,

somni,
Quò nunquam radiis oriens, mediusve, cadensve
Phœbus adire pōt, nebulæ caligine mixtæ
Exhalātur humo, dubiæq; crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Euocat auroram, nec voce silentia rumpūt
Sollicitive canes, canibusve sagacior anser.
Nō fera, nō pecudes, nō moti flamine rami,
Humanæve sonū reddunt conuitia linguæ.
Muta quies habitat, saxo tamen exit ab imo
Riuus aquæ Lethes, per quem cum murmure labens
Inuitat somnos crepitantibus vnda lapillis.
Ante fores auri fœcunda papauera florent,
Innumeræq; herbę quarum de lacte soporē
Nox legit, & spargit p opacas humida terras.
Ianua ne verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota est, custos in limine nullus,
At medio thorus est hebeno sublimis in antro
Plumeus, vnicolor pullo velamine tectus,
Quo cubat ipse deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana iacent, totidem quot messis aristas,
Silua gerit frondes, eiectas littus arenas.

Stulte

Ouid.2 Amorū. Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.
Plau.in Mostel. Non bonus est somnus homini de prādio.

QVIES, SOMNVS.

Se.trag 1 Nouit paucos
Secura quies.
Idem in Oed. Ab inquieto sæpe simulatur quies.
Ouid. Epi.14 Quod caret alterna requie, durabile nō est.
Se.Tra.1 Tuq; ô domitor
Somne malorum requies animi,
Pars humanæ melior vitæ.
Idem. Tra.8 Non curarum somnus domitor
Pectora soluit.

SOMNIA.

Clau.in præfa.li.3 De raptu Proserpinæ. Omnia quæ sensu voluuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies.
Venator defessa thoro quū mēbra reponit,
Mens tamen ad siluas & sua lustra redit.
Iudicibus lites, aurigæ somnia currus,
Vnaq; nocturnis meta cauetur equis.
Gaudet amans furto, permutat nauita merces,
Et vigil elapsas quærit auarus opes.
Blandaq; largitur frustra sitientibus ægris
Irriguus gelido pocula fonte sopor.
Me quoq; musarū studiū sub nocte silenti
Artibus assiduis sollicitare solet.
Tib. lib.3 Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,

Et pauidas mentes falsa timere iubent.
Et vanum metuens hominum genus, omnia noctis
Farre pio placant, & saliente sale.

PRINCIPIVM.

Omnia principiis, inquit, inesse solent. Oui. 1 Fa.
Sed tamen est artis tristissima ianua nostræ, Id. 1. de
Et labor est vnus tempora prima pati. Re.
Aspicis vt prēsos vrant iuga prima iuuēcos,
Vt noua velocem cingula lædat equum.
Dimidium facti qui cœpit habet. Hor. 1. Epist.

FINIS, EXITVS.

Exitus acta probat, careat successibus opto Oui. 2.
Quisquis ab euentu facta notanda putat. Epist.
Exitus in dubio est. Idem 12. Met.

TEMPVS.

Descriptio sedis temporis per Claud. in laudes Stil. Panez. 2.

Est ignota procul nostræq; imperuia mēti,
Vix adeūda deis, annorum squalida mater,
Immensi spelunca æui, quæ tempora vasto
Suppeditat, reuocatq; sinu: complectitur antrum
Omnia q placido consumit numine serpēs,
Perpetuūq; viret squamis, caudāq; reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu:
Vestibuli custos vultu longæua decoro,
Ante fores Natura sedet, cunctisq; volantes

Dependēt mēbris animæ:mansura verē.lus
Scribit iura senex, numeros q diuidit astris,
Et cursus, stabilésque moras, quibus omnia viuunt
Ac pereunt,fixis cum legibus ille recenset,
Incertū quid Martis iter, certumq́; tonantis
Proficiat mundo.quid velox semita lunæ,
Pigraq́; Saturni quantum Cytherea sereno
Curriculo,Phœbiq́; comes Cyllenius erret.

Senec. in Me. Nullū ad nocēdū tempus angustū est malis.

Oui.li. 3. de Pont. Ele.9 Læta fere lætus cecini,cano tristia tristis.
Conueniens operi tempus vtrūq; suo est.

TEMPVS EDAX RERVM. ET *eo nihil esse velocius,eoq́; omnia produci,consumi, & mutari.*

Ouid. 10. Metam. Labitur occultè,fallitq́; volatilis ætas,
Et nihil est annis velocius.

Idem li.15 Meta. Sic tempora verti
Cernimus,atq; alias assumere robora gētes,
Concidere has.

Idē 3. de Art.amā. Tēpore difficiles veniunt ad aratra iuuenci.
Tempore lenta pati fræna docētur equi.

Idē 1. de Remed. Quinetiam accendas vitia,irritesq́; vetando,
Temporibus si non aggrediare suis.

Idē lib.15 Metam. Nihil est toto quod perstet in orbe
Cūcta fluūt, omnisq́; vagās formatur imago
Ipsa quoq; assiduo labuntur tēpora motu,
Non secus ac flumen:neq; enim consistere flumen,

flumen,
Nec leuis hora poteſt, ſed vt vnda impellitur vnda,
Vrgeturq́; eadem veniens, vrgetq́; priorem,
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterq́; ſequuntur,
Et noua ſunt ſemper: nam quod fuit antè relictum eſt,
Fitq́; quod haud fuerat, momentaq́; cuncta nouantur.
Tẽpus edax rerum, tuq́; inuidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis, vitiataq́; dentibus æui
Paulatim lentè conſumitis omnia morte. Idẽ ibid.
Tẽpora labũtur, tacitisq́; ſeneſcimus annis,
Et fugiunt fræno non remorante dies. Idẽ lib. 6 Faſt.
Tabida cõſumit ferrũ lapidemq́; vetuſtas,
Nullaq́; res maius tempore robur habet. Idem lib 4. de põt
Dum vires anniq́; ſinunt, tolerate labores:
Iam veniet tacito curua ſenecta pede. Idẽ li. 2 de Arte.
Vẽturæ memores iam nũc eſtote ſenectæ,
Sic nullum vobis tempus abibit iners. Idẽ 3. de Arte.
Dum licet, & veros etiã nunc æditis annos,
Diſcite, eunt anni more fluentis aquæ.
Nec quæ præteriit, curſu reuocabitur vnda,
Nec quæ præteriit, hora redire poteſt.
Vtendum eſt ætate, cito pede labitur ætas,
Nec bona tã ſequitur q̃ bona prima fuit.
Labitur occultè, falli tq́; volatilis ætas,
Et celer admiſsis labitur annus equis. Idẽ 1. Am

Mar. li. 9. Quid nõ lõga dies, qd non cõsumitis anni?

O. 4. Tri. Tẽpore ruricolæ patiens fit taurus aratri,
Præbet & incuruo colla premenda iugo.
Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore sæuorum compescitur ira leonũ,
Nec feritas animo quæ fuit antè manet.
Quæq; sui iussis obtemperat Inda magistri
Bellua, seruitium tempore victa subit.
Tẽpus vt extẽsis tumeat facit vua racemis,
Vtq; merum capiant grana, quod intus habent.
Tempus & in cauas semẽ producit aristas,
Et ne sint tristi poma sapore, facit.
Hoc dentem tenuat terrã findentis aratri,
Hoc rigidos silices, hoc adamanta terit.
Hoc etiam sæuas paulatim mitigat iras,
Hoc minuit luctus, mœstaq; corda leuat.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas.

Se. Tra. 1. Venit ad pigros cana senectus.

O. 15. M. Sed iam fœlicior ætas
Terga dedit, tremuloq; gradu venit ægra senectus.

Boe. deco. Venit enĩ ꝑperata malis inopina senectus.

Iuu. Sa. 11. Non præmaturi cineres, nec funus acerbũ
Luxuriæ, sed morte magis meruẽda senect᷒.

Hor. li. 3. Carm. Damnosa quid non imminuit dies?

Ætas

Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Quicquid sub terra est in apricum proferet ætas. Idē in E

Singula de nobis anni prædantur euntes. Id. 2. Epi.
Eripuere iocos, Venerem, conuiuia, ludos.

Festinat enim decurrere velox Iuu. Sa. 9.
Flosculꝰ, angustæ miseræq; breuissima vitæ
Portio, dum bibimus, dum serta, vnguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.

Scilicet exiguis prodest annosa vetustas, Ouid li. Tristiū.
Grandibus accedūt tempore dāna malis.

Dies adimit ægritudinem hominibus. Teren. in Heau.

Longa dies homini docuit parêre leones, Tib. lib. 1.
Longa dies molli saxa peredit aqua.
Annus in apricis maturat collibus vuas,
Annus agit certa lucida signa vice.

At si tardus eris, errabis, transiet ætas, Et infrà.
Quàm citò, nō segnis stat remeatq; dies.
Quā citò purpureos deperdit terra colores,
Quàm citò formosas populus alta comas.
Quā iacet, infirmæ venêre vbi fata senectæ,
Qui prior Elæo est carcere missus equus.
Vidi iā iuuenē premeret quum serior ætas,
Mœrentem tardos præteriisse dies.
At tu dum primi floret tibi temporis ætas,
Vtere, non tardo labitur illa pede. Idem.

Oui. lib. 5.Fast. Sed longa vetustas
Destruit, & saxo longa senecta nocet.

AETAS, AEVVM.

Plaut. in Asinaria. Nam in hominum ætate multa veniunt huiusmodi:
Capiunt voluptates, mox rursum miserias,
Iræ interueniunt. redeunt rursus in gratiã.

Id. in Mẽ. Vt ætas mala est merx, mala est ergo.

Vir. ec. 9. Omnia fert ætas, animum quoque.

O. me. 14 Sed iam fœlicior ætas
Terga dedit, tremuloq; gradu venit ægra senectus.

O. 3. de ar Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas.

Lucr. li. 3 Inde vbi robustis aduenit viribus ætas
Consilium quoq; maius, & auctior est animi vis.

Ho. Sa. 8. Quid crastina volueret ætas
Scire nefas homini.

Idem li. 1. Viue memor quàm sis æui breuis.

Epi. 18. Inter cũcta leges, & percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter æuũ.

Se. i Hip. Ætate fruere,
Mobili cursu fugit.

AETATVM DISCRIMINA.

Pueritia, iuuentus, senectus.

Cor. Gal. Diuersos diuersa iuuãt, non omnibus annis
Omnia conueniunt, res prius apta nocet.
Exultat leuitate puer, grauitate senectus,
Inter vtrũq; manens stat iuuenile decus.

Hunc

Hunc tacitũ tristemq; decet, fit clarior ille
Lætitia. & linguæ garrulitate suæ.
Cuncta trahit secu, vertitq; volubile tẽpus,
Nec patitur certa currere queuque via.

DE AETATIBVS HOMINVM,
ex lib. 15 Metamor. Ouid.

Quid nõ in species secedere quatuor annũ
Aspicis, ætatis peragẽtẽ imitamina nostræ?
Nã tener & lactẽs, puerilq; simillimus æuo, Pueritia.
Vere nouo est, tunc herba nitẽs, & roboris expers
Turget, & insolida est, & spe delectat agrestes.
Omnia tum florẽt, florũq; coloribus almus
Ludit ager; neq; adhuc virtus in frondibus vlla est.
Trãsit in æstatem post ver, robustior annus, Iuuẽtus.
Fitq; valens iuuenis: neque enim robustior ætas
Vlla, nec vberior, nec quæ magis ardeat vlla est.
Excipit autumnus posito feruore iuuentæ
Maturus, mitisq;, inter iuuenemq; senemq; Aetas virilis.
Temperie medius: sparsus quoque tempora canis.
Inde senilis hyems tremulo venit horrida passu, Senectus
Aut spoliata suos, aut quos habet alba capillos.

Horat. de arte poe.
Reddere qui voces iam scit puer, & pede certo

Pueritia.
Signat humum, gestit paribus colludere, & iram
Colligit, ac ponit temere, & mutatur in horas.

Iuuentus
Imberbis iuuenis, tandẽ custode remoto,
Gaudet equis, canibusq́;, & aprici gramine campi:
Cereus in vitiũ flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusq́;, & amata relinquere pernix.

Aetas viri.
Conuersis studiis ætas, animusq́; virilis
Quærit opes, & amicitias, inseruit honori,
Commisisse cauet quod mox mutare laboret.

Senectus
Multa senẽ circũueniunt incommoda, vel quòd
Quærit, & inuentis miser abstinet, ac timet vti,
Vel ꝙ res oẽs timidè, gelideq́; ministrat,
Dilator, spe longus, iners, auidusq́; futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor, castigatorq́; minorum.

Horat. li. 1. Ep.
Nunc adhibe puro
Pectore verba puer, nũc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recẽs, seruabit odorẽ
Testa diu.

Cor. Gal.
Tu me sola tibi subdis miseranda senectus,

Cui

Cui cedit quicquid vincere cũcta poteſt.
In te corruimus. tua ſunt quæcũq; ſatiſcũt,
Vltima quæq; tuo conficis iſa malo.
Turpe ſeni vultus nitidi, veſteſq; decoræ,
Atq; etiam eſt ipſum viuere turpe ſenem.
Crimẽ, amare iocos: crimẽ, cõuiuia, cantus:
O miſeri, quorum gaudia crimen habent!
Stat dubius tremulusq; ſenex, ſemperq; malorum
Credulus, & ſtultus quæ facit ipſe timet.
Laudat pręteritos, præſentes deſpicit annos.
Hoc tantùm rectũ, quod facit ipſe, putat.
Se ſolum doctum, ſe iudicat eſſe peritum,
Et quòd ſit ſapiens, deſipit inde magis.
Multa licet nobis referẽs, eademq; reuoluẽs
Horret, & alloquiũ conſpicit ipſe ſuum.
Deficit auditor, non deficit ipſe loquendo:
O ſola fortes garrulitate ſenes!
Omnia nequicquã clamoſis vocibus implet,
Nil ſatis eſt, horret quæ placuere modò.
Arridet de ſe ridentibus, ac ſibi laudens
Incipit opprobrio lætior eſſe ſuo.
Hæ ſunt primitiæ mortis, his partibus ætas
Defluit, & pigris greſsibus ima petit.
Nõ habitus, nõ ipſe color, nõ greſſus cũtis,
Non ſpecies eadem quæ fuit antè manet.
Labitur ex humeris demiſſo corpore veſtis,
Quæq; breuis fuerat, iam modò lõga mihi eſt.

Cótrahimur,miroq; modo decrescim⁹ ipsi:
Diminui nostri corporis ossa putes.
Nec cælū spectare licet, sed prona senectus
Terrã, à qua genita est,& reditura, videt.
Fitq; tripes, prorsus quadrupes,vt paruulus infans,
Et per sordentem flebile serpit humum.
Ortus cuncta suos repetunt, matremq; requirunt,
Et redit ad nihilum,quod fuit antè nihil.
Hinc est quòd baculo incumbēs ruitura senectus,
Assiduo pigram verbere pulsat humum.
Et numerosa mouens certo vestigia passu,
Talia rugato creditur ore loqui,
Suscipe me genitrix,nati miserere laborū,
Membra velis gremio fessa fouere tuo.
Iu. Sa.10. Sed quàm cótinuis,& quãtis longa senectus
Plena malis, deformē, & tetrū ante omnia vultum,
Dissimilemq; sui,deformē pro cute pellem,
Pendenteisq; genas,& taleis aspice rugas,
Qualeis vmbriferos vbi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit iam mater simia bucca.
Plurima sunt iuuenū discrimina, pulchrior ille
Hoc,atq; ille alio, multū hic robustior illo.
Vna senum facies, cū voce frementia labra,

Et

Et iam leue caput, madidiq; infantia nasi
Frangendus misero gingiua panis inermi,
Vsq; adeò grauis vxori, natisq;, sibiq;,
Vt captatori moueat fastidia Cosso.
Præterea minim⁹ gelido iã corpore sanguis
Febre calet sola, circunsilit agmine facto
Morborum omne genus.

Ad omnia alia ætate sapimus rectius, Teren. in Adel.
Solum vnum hoc vitium affert senectus hominibus,
Attentiores sumus ad rem oẽs quàm sat est.

Senectus ipsa morbus est. Id. ĩphor.

Frustra, quum ad senectam ventum est, repetes adolescentiam. Pub. Mi.

Tarda senectus
Debilitat vires animi, mutatq; vigorem, Virg. 9 Aenei.

Iura senes norint, & quid liceatq;, nefasq;
Fasq; sit inquirãt, legumq; examina seruẽt. Ouid. lib. 9. Meta.

Iuuenilibus annis
Luxuriant animi, corporaq; ipsa vigent. Idẽ lib. 5. Fast.

SENES VENERANDI.

Magna fuit quondã capitis reuerentia cani, Ibidem.
Inq; suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus iuuenes, animosaq; bella gerebant,
Et pro diis aderant in statione suis.
Virib⁹ illa maior, nec habẽdis vtilis armis,
Consilio patriæ sæpe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc curia seros,

Nomen & ætatis mite ſenatus habet.
Iura dabat populo ſenior, finitaq; certis
Legibus eſt ætas, vnde petatur honos.
Et medius iuuenū non indignantibus ipſis
Ibat, & interior ſi comes vnus erat.
Verba quis auderet corā ſene digna rubore
Dicere? Cenſuram longa ſenecta dabat.

Idē lib. 2. Artis. Adde quòd eſt ſenibus rerū prudentia maior,
Solus & artifices qui facit, vſus adeſt.

Idē 6. Me. Nanq; omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet, ſeris venit vſus ab annis.

Iuu. Sa. 13. Credebāt hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis vetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunq; puer, licet ipſe videret
Plura domi farra, & maiores glandis aceruos.
Tā venerabile erat præcedere quattuor annis,
Primaq; par adeò ſacræ lanugo ſenectæ.

Cor. Gal. Sit grauitas, ſitq; ipſa tibi veneranda ſenectus,
Sit quod te noſti viuere velle diu.

PAEDAGOGIA.

Plaut. in Bacch. Actus 3. Scena 3

LYDVS, PHILOXENES.

Nunc experiar ſitne acetum tibi cor acre in pectore.

Sequere me. PH. Quò te sequar? aut quò nūc me ducis? LY. Ad illam

Quæ tuum perdidit, peſſundedit tibi filium vnicum.

PH Eia Lyde, leniter qui ſæuiunt, ſapiunt magis:

Minus mirandum eſt, illa ætas ſiquid illorum facit,

Quàm ſi non facit: feci ego iſthæc itidem in adoleſcentia.

LY. Hei mihi! hei mihi! iſthæc illum perdidit aſſentatio:

Nam abſque te eſſet, ego illum haberem rectum ad ingenium bonum,

Nunc propter te tuamq; prauos factu'ſt fiduciam.

PH. Pauliſper Lyde lubido'ſt homini ſuo animo obſequi.

Iam aderit tempus quum ſeſe etiam ipſe oderit. morē geras, Dum caueatur, præter æquom ne quid delinquat, ſine.

LY. Non ſino. neque equidem illum me viuo corrumpi ſinam.

Sed tu, qui pro tam corrupto dicis cauſam filio.

Eadémne erat hæc diſciplina olim, quom tu adoleſceus eras?

Nego tibi annis viginti fuiſſe primis copiā,

Digitum longè à pædagogo pedem vt. efferes

ferres ex ædibus
Ante ſolem exorientem niſi in palæſtra
veneras,
Gymnaſij præfecto haud mediocreis pœn
penderes;
Idq; vbi obrigerat, hoc etiam ad malum a
ceſſebatur malum,
Et diſcipulus, & magiſter perhibebantur in
probi.
Ibi curſu luctando, haſta, diſco, pugillatu
pila,
Saliendo ſe exercebant magis quàm ſcorto
aut ſuauiis:
Ibi ſuam ætatem extendebant, non in late-
broſis locis.
Inde de hippodromo & palæſtra, vbi reue-
niſſes domum,
Cincticulo præcinctus in ſella apud magi-
ſtrum aſsideres.
Tũ librũ legeres: ſi vnã peccauiſſes ſyllabā
Fieret corium tam maculoſum quàm eſt nu-
tricis pallium.
M. Alij Lyde nunc ſunt mores. L Y. Id equi-
dem ego certè ſcio:
Nam olim populi prius honorem capieba
ſuffragio,
Quàm magiſtri deſinebat dicto eſſe obe-
diens.
At nunc priuſquam eſt ſeptuennis, ſi eum
attin

attingas manu,
Extemplò puer pædagogo tabulà dirumpit caput.
Quum patrem adeas postulatum, puero sic dicit pater,
Noster esto, dũ te poteris defensare iniuria.
Prouocatur pædagogus, eho senex minimi pretij,
Ne attingas puerum ista causa, quando fecit strenuè.
Id magister quasi lucerna expletus vncto linteo,
Itur illinc iure dicto, verum hóccine hic pacto potest
Inhibere imperium magister, si ipsus primus vapulet?

FORMA.

Fastús inest pulchris, sequiturq́ue superbia formam. Oui.1.Fa.
Non honor est, sed onus, species læsura ferentes. Idé Epi. 9.
Lis est cum forma magna pudicitiæ.
Sed quanuis formæ nunquam mihi fama petita est: Idé Me.5.
Quanuis fortis eram, formosæ nomen habebam.
Forma bonum fragile est, quantumq́; accedit ad annos Idé 2. de Arte.
Fit minor, & spatio carpitur ipsa suo.

Nec

Nec ſemper violæ, nec ſemper lilia floren
Et riget amiſſa ſpina relicta roſa.
Et tibi iam venient cani formoſe capilli,
Iam venient rugæ, quæ tibi corpus aren
Iam molire animum, qui duret, & aſtru
formam.
Solus ad extremos permanet ille rogos

Artes. Nec leuis ingenuas pect⁹ coluiſſe per artes
Cura ſit, & linguas edidiciſſe duas.

Senec. in Hippo. Anceps forma bonum mortalibus.
Exigui donum breue temporis
Vt velox celeri pede laberis!
Res eſt forma fugax,
Raris forma viris (ſæcula proſpice)
Impunita fuit.

Ouid. 4. Triſtium. Iſta decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaq́ue in antiqua fronte ſenilis erit.
Iniicietq́; manus formæ damnoſa ſenectus,
Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.

Idem 3. de Arte. Quàm citò (me miſerum) laxantur corpora rugis,
Et perit in nitido qui fuit ore color!

ADELPHASIVM. *meretrix.*

Plaut. in Pœnu. Bono ingenio me eſſe ornatam, quàm auro multo mauolo.

Ingeniũ bonum. Aurum in fortuna inuenitur, natura ingenium bonum.
Bonam ego quàm beatam me eſſe nimio dici mauolo.

Meretr

Meretricem pudorem gerere magis decet quàm purpuram.

Magis meretricem pudorem quàm aurum gerere condecet.

Pulchrum ornatum turpes mores peius cœno collinunt.

Lepidi mores turpem ornatum facilè factis comprobant.

Magno cum periculo custoditur quod multis placet. Pub. Mi.

Rara est adeò concordia formæ
Atque pudicitiæ. Iu. Sat. 10

Nec forma æternum, aut cuiquam est fortuna perennis, Propert.
Lõgius aut propi⁹ mors sua quẽq; manet.

VSV OMNIA CONSVMI.

Ferreus assiduo consumitur annulus vsu, Oui. lib. 1 de Arte.
Interit assidua vomer aduncus humo.
Quid magis est durum saxo? quid mollius vnda?
Dura tamen molli saxa cauantur aqua.
Tabida consumit ferrum lapidẽq; vetustas,
Nullaq; res magis tempore robur habet.
Gutta cauat lapidẽ, consumitur annulus vsu, Idem li. 4 de Ponto.
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

VSVM RERVM PRODESSE, *negligentiam obesse.*

Æra nitent vsu, vestis bona quærit haberi, Idẽ. Am.
Canescunt turpi tecta relicta situ.

VET

VETERA ET VETVSTATE *quædam commendari ac inclareſcēre.*

Prop. li.3 Omnia poſt obitũ fingit maiora vetuſtas.
Maius ab exequiis nomēn in ora venit.
Ou.4. de Ponto. Scripta placent à morte quidem, quia læde-
re viuos
Liuor, & inuiſo carpere dente ſolet.
Mar.lib.5 Eſſe quid hoc dicã, viuis qđ fama negatur,
Et ſua quòd rarus tempora lector amat?
Hi ſunt inuidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos ſemper vt illa nouis.

NOVA.

Oui.3. de Ponto. Eſt quoq; cunctarũ nouitas gratiſsima rerũ
Gratiaq; officio, quod mora tardat, abeſt.
Cor. Gal. Euentus varios res noua ſemper habet.

OCCASIO ET TEMPVS *ſpectandum.*

Oui.li.1. de Reme. Temporibus medicina valet: data tempore
proſunt.
Et data non apto tempore, vina nocent.
Idē 1. Ar. Scit bene venator ceruis vbi retia tendat,
Scit bene qua frendēs valle moretur aper.
Auſon. in Epigr. de ſimulacro occaſionis & pœnitentiæ. Aucupib⁹ noti frutices, qui ſuſtinet hamos
Nouit quæ multo piſce natentur aquæ.
Paut. in Perſ. Virtus eſt vbi occaſio admonet, diſpicere.
Cuius opus? Phidiæ. qui? ſignum Palladis
eius,
Quiq; Iouē fecit, tertia palma ego ſum.

Sum

Sum dea quæ rara, & paucis Occaſio nota.
Quid rotulæ inſiſtis? ſtare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris ſum, Mercurius quæ
Fortunare ſolet, tardo ego, quum volui.
Crine tegis faciem? cognoſci nolo. Sed heus tu
Occipiti caluo es? nè tenear fugiens.
Quæ tibi iuncta comes? dicat tibi. Dic, rogo, quæ ſis.
Sũ dea cui nomen nec Cicero ipſe dedit.
Sum dea quæ facti, nõ facti q́ exigo pœnas,
Nẽpe vt pœniteat: ſic Metanœa vocor.
Tu modò dic quid agat tecum? ſiquando volaui,
Hæc manet, hanc retinent quos ego prę-terij.
Tu quoque dum rogitas, dum percunctando moraris,
Elapſam dices me tibi de manibus.

CONTAGIO.

Dum ſpectant læſos, oculi læduntur & ipſi, Oui. 2. de Arte.
Multaq́; corporibus tranſitione nocent.
Dedit hanc contagio labem, Iu. Sat. 2.
Et dabit in plures, ſicut grex totus in agris
Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci,
Vuaq́; conſpecta liuorem ducit ab vua.

VICINITAS.

Nã tua res agitur, paries cũ proximus ardet, Hora. li. 1 Epiſt.

Et neglecta solent incendia sumere vires.

Senec. in Hippo. Metuens cælo
Iupiter alto vicina petit.

Plaut. in Mer. Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus,
Aliquid mali esse propter vicinum malum.

MEDICINA.

O.li.1. de Ponto. Nõ est in medico semp releuetur vt æger,
Interdum docta plus valet arte malum.
Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagrã,
Nec formidatis auxiliatur aquis.
Cura quoq; interdũ nulla medicabilis arte.
Aut si sit, longa est attenuanda mora.

Ho.2.Ep. Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.

Se.in Oe. Vbi turpis est medicina, sanari piget.

Pro; . li.2 Omnes humanos sanat medicina dolores:
Solus amor morbi non amat artificem.

Oui.lib.1 Metam. Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

Her. li.2 Trist. Eripit interdũ, modò dat medicina salutem,
Quæq; iuuet monstrat, quæq; sit herba nocens.

Pub. Mi. Mala est medicina vbi aliquid naturæ perit.

Oui.4 de Ponto. Firma valent per se, nullumq; Machaona quærunt,

Ad

Ad medicam dubius confugit æger opē.
Non eadem ratio est sentire & demere morbos: Ibidem.
Sensus inest cunctis, tollitur arte malum.

MATHEMATICORVM ENCOMIVM.

Fœlices animæ quibus hæc cognoscere primum, Idem li.1. Fast.
Inq; domus superas scandere cura fuit!
Credibile est illos pariter vitiisq; iocisque,
Altius humanis exeruisse caput.
Non Venus & vinum sublimia pectora fregit,
Officiúmque fori, militiǽque labor.
Nec leuis ambitio, persusáque gloria fuco,
Magnarúmve fames solicitauit opum.
Admouere oculis distantia sydera nostris,
Ætheráque ingenio supposuere suo.
Sic petitur cælū, nō vt ferat Ossan olympus,
Summáque Peliacus sydera tangat apex.

ENCOMIVM CONIVGII.

Fœlices ter & amplius
Quos irrupta tenet copula: nec malis Hor. li. 1. Car. Od. 13.
Diuulsus querimoniis,
Suprema citius soluet amor die.
Exēplo iunctæ tibi sint in amore columbæ, Prop. li. 2.
Masculus, & totum fœmina coniugium.

CIVES.

Nihil est profectò stultius, Pl. in Tr.

Neque ſtolidius, neq; mendaciloquius, ne-
que argutum magis,
Neque confidentiloquius, neque periuriu-
quàm vrbani aſsidui
Ciues, quos ſcurras vocant.

Idem in Persa. Reipublicæ cauſa qui id non facit magis
Quàm ſui quæſti, animus haud induci po-
teſt, eum
Eſſe ciuem & fidelem, & bonum, ſed legiru-
pum quidem, ni det in publicum.

QVAE VRBS MVNITA.

Plautus in Perſ. Quid id quod vidiſti, vt munitũ muro tibi
viſum eſt oppidum?
Si incolæ bene ſunt morati, pulchrè muni-
tum arbitror.
Perfidia, & peculatus ex vrbe, & auaritia ſi
exulent,
Quarta inuidia, quinta ambitio, ſexta ob-
trectatio,
Septimum periurium, octaua indulgentia,
Nona iniuria, decima quod peſsimum ag-
greſſu ſcelus.
Hæc niſi inde aberunt, centuplex murus re-
bus ſecundis parum eſt.

AMISSA DESIDERARI.

H. li.3.C. Virtutem incolumen odimus,
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.

Plaut. in Capti. Tum denique homines noſtra intelligimus
bona,

Quum

Quum quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus.

PROMISSA.

Promittas facito: quid enim promittere lædit? Oui. li.1. de arte.

Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Multa fidem promiſſa leuant. Ho.1. Ep.

EX FONTE HAVRIVNTVR *dulciores aquæ.*

Nam quanquam ſapor eſt ablata dulcis in vnda, Oui.3.de Ponto.

Gratius ex ipſo fonte bibuntur aquæ.

Et magis adducto pomũ decerpere ramo,

Quàm de cælata ſumere lance iuuat.

Multum (crede mihi) refert à fonte bibatur

Qui fluit, an pigro quẽ ſtupet vnda lacu. Martialis

SEMEL LAESVS TIMET, ET CAVET.

Qui ſemel eſt læſus fallaci picis ab hamo,

Omnibus vnca cibis æra ſubeſſe putat. Oui.2.de Ponto.

Terretur minimo pennæ ſtridore colũba,

Vnguibus accipiter ſaucia facta tuis.

Non procul à ſtabulis audet diſcedere, ſi qua

Excuſſa eſt auidi dentibus agna lupi.

Vitaret cælum Phaëthon, ſi viueret, & quos

Optauit ſtultè tangere, nollet equos.

Improbè Neptunum accuſat qui iterum naufragium facit. Pub. M.

Propert. lib.2. Eleg.10. Venturam melius præſagit nauita mortem,
Vulneribus didicit miles habere metum.

QVATVOR ELEMENTA.

Ouid.15 Metam. Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo ſunt oneroſa, ſuoq́;
Pondere, & inferius tellus atq; vnda ferũtur.
Et totidem grauitate carẽt, nulloq́; premẽte
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Idẽ.1.Me. Ignea conuexi vis, & ſine pondere cæli
Emicuit, ſummaq́; locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi, leuitate, locoq́;:
Denſior his tellus, elementaq́; grandia traxit,
Et preſſa eſt grauitate ſui: circũfluus humor
Vltima poſſedit, ſolidumq́; coërcuit orbem.

DE MENSIBVS, ET QVATuor *anni tempeſtatibus.*

Ou.2.Me. Verq́; nouũ ſtabat cinctũ florente corona.
Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat.
Stabat & autumnus calcatis ſordidus vuis,
Et glacialis Hyems canos hirſuta capillos.
Auſoni⁹. Æthereos menſes, & tẽpora quatuor anni,
Quattuor iſta tibi ſubiecta monoſticha dicent,
Martius, Aprilis, Maius, ſunt tempora veris.
Iulius, Auguſtus, nec non & Iunius, æſtas.
Septembri, Octobri, autumnus, totoq́; Nouembri.

Brum

Brumales Ianus, Februarius, atq; Decẽber.

Poma dat Autumnus, formosa est messibus Æstas, Oui.1. de Remed.
Ver præbet flores, igne leuatur Hyems.

DVODECIM SIGNA COELESTIA.

Prim⁹ adest Aries, Taurusq; insignib⁹ auro Incerti autoris.
Cornib⁹, & fratres, & Cãcer aquatile signũ.
Tum Leo terribilis Nemees, atque innuba Virgo:
Libra subit, caudáque animal quod dirigit ictum,
Armatusq; arcu Chirõ, & corniger Hircus,
Fusor aquæ simul, & fulgẽti lumine Pisces.

Aurato princeps Aries in vellere fulgens Manilius li.1.Astr.
Respicit admirãs aduersum surgere Taurũ,
Submisso vultu Geminos, & frõte vocantẽ.
Quos sequitur Cancer, cancrum Leo, Virgo Leonem,
Æquato tum Libra die cũ tempore noctis,
Attrahit ardenti fulgentẽ Scorpion astro,
In cuius caudam contentum dirigit arcum
Mixtus equo volucrem; missurus iamq; sagittam.
Tum venit augusto Capricornus sydere flexus,
Post hunc inflexam diffundit Aquarius vrnam,
Piscibus assuetas auidè subeuntibus vndas,

Quos Aries tangit claudentes vltima signa.

DE NOMINIBVS STELLARVM.

Ausonius Ad Boreę partes Arcti iungũtur & Anguis,
Post has Arctophylax,pariterq; corona,genúque
Prolapsus,lyra auis,Cepheus & Cassiopęa,
Auriga.& Perseus,Deltoton, & Andromadæ astrum,
Pegasus & Delphinus,Telum, Aquila, Anguitenensq;,
Signifer inde subest , bis sex & sydera complent.
Hinc Aries, Taurus,Gemini,Cancer ,Leo, Virgo,
Libra,& Scorpius,Arcitenẽs,Capricornus, & vrnam
Qui tenet,& Pisces.Hi sunt in partibus Austri:
Orion,Procyon, Lepus,ardẽs Sirius. Argo.
Hydrus.Chyron, Thuribulum quoque.Piscis,& ingens
Hũc sequitur Pistrix simul Eridaniq; fluẽta.

QVATVOR AETATES HOMINVM.

Ou.1.Me. Aurea ætas. AVrea prima sata est ætas , quæ vindice nullo
Sponte sua sine lege fidẽ,rectumq; colebat.

Pœna,

Pœna,metuſq; aberant, nec vincla minacia collo
Ære ligabantur, nec ſupplex turba timebat
Iudicis ora ſui,ſed erant ſine iudice tuti.
Nondũ cæſa ſuis,peregrinũ vt viſeret orbẽ,
Mótib⁹ in liquidas pinus deſcẽderat vndas,
Nullaq́; mortales præter ſua littora norant.
Nondũ præcipites cingebant oppida foſſæ,
Non tuba directi,non æris cornua flexi,
Non galeæ,non enſis erat,ſine militis vſu
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes.
Ipſa quoque immunis, raſtroq́; intacta, nec vllis
Saucia vomerib⁹ per ſe dabat omnia tellus.
Contentiq́; cibis,nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus,montanaq́; fraga legebãt,
Cornaq́;, & in duris hærẽtia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Iouis arbore glandes.
Ver erat æternum,placidiq́; tepẽtibus auris
Mulcebãt Zephyri natos ſine ſemiẽ flores,
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat,
Nec renouat⁹ ager grauidis canebat ariſtis.
Flumina iã lactis,iam flumina nectaris ibãt,
Flauaq́; de viridi ſtillabant ilice mella.
Poſtquam Saturno tenebroſa in tartara miſſo,
Sub Ioue mundus erat, ſubiitq́; argentea proles. Aetas argentea.

Auro deterior, fuluo pretiosior ære,
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris.
Perq; hyemes, æstusq;, & inæquales autumnos,
Et breue ver spatiis exegit quattuor annũ.
Tum primùm siccis aër feruoribus vstus
Canduit, & ventis glacies astricta pependit.
Tum primùm subiere domos, domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & iunctæ cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressiq; iugo gemuere iuuẽci.
Aetas ahenea. Tertia post illam successit ahenea proles
Sæuior ingeniis, & ad horrida promptior arma,
Aetas quarta ferrea. Non scelerata tamen. De duro est vltima ferro.
Protinus irrupit venæ peioris in æuum
Omne nephas, fugêre pudor, verúmque, fidésque,
In quorum subiêre locum, fraudesq;, doliq;,
Insidiæq;, & vis, & amor sceleratus habẽdi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene nouerat illos
Nauita: quæque diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis insultauere carinæ:
Cõmuneq; prius, ceu lumina solis & auræ,
Cautus humũ lõgo signauit limite mensor.

Nec tantùm ſegetes, alimentaq́; debita diues
Poſcebatur humus, ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quaſq́; recondiderat, Stygiiſq́; admouerat vmbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum. Opes.
Iamq́; nocens ferrũ, ferroq́; nocentius aurũ
Prodierat, prodit bellũ, quod pugnat vtroq;,
Sanguineáque manu crepitantia concutit arma.
Viuitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer à genero, fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti.
Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet pietas, & virgo cæde madentes
Vltima cæleſtum terras Aſtræa reliquit.
Quã bene Saturno viuebant rege, priuſquã Tibul li.1
Tellus in longas eſt patefacta vias!
Nondũ cæruleas pinus contẽpſerat vndas,
Effuſum ventis præbueratq́; ſinum.
Nec vagus ignotis repetẽs cõpendia terris,
Preſſerat extrema nauita merce ratem.
Illo non validus ſubiit iuga tẽpore taurus,
Nõ domito frænos ore momordit equus.
Non domus vlla fores habuit, non fixus in agris,

Qui

Qui regeret certis finibus arua lapis.
Ipsæ mella dabant quercus, vltroq́; ferebant
Obuia securis vbera lactis oues.
Non acies, non ira fuit, non bella: nec enses
Immiti sæuus duxerat arte faber.
Nunc Ioue sub domino cædes & vulnera semper,
Nunc mare, nunc lethi mille repentè viæ.

DE AETATIBVS ANIMANTIUM, *incerti autoris.*

Ter binos, deciesq́; nouē superexit in annos
Iusta senescentū, quos implet vita virorum.
Hos nouies superat viuēdo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis sęcula ceruus.
Alipedē ceruum ter vincit coruus: at illum
Multiplicat nouies Phœnix reparabilis ales,
Quē vos perpetuo decies præuertitis æuo,
Nymphæ hamadryades, quarum longissima vita est.
Hi cohibent fines viuacia fata animantū,
Cætera secreti nouit Deus arbiter æui.

MVSARVM INVENTA.

Carmine Calliope libris Heroica mandat.
Clio gesta canens transactis tēpora reddit.
Dulciloquis calamos Euterpe flatib9 vrget.
Melpomene tragico ꝓclamat mœsta boatu.
Terpsichore affectus citharis mouet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.

vultu.
Signat cuncta manu, loquiturq; Polyhymnia gestu.
Vraniaq; poli motus scrutatur & astra.
Comica lasciuo gaudet sermone Thalia.
Mentis Apollineæ vis has mouet vndique Musas.
In medio residens cōplectitur oīa Phœb⁹.

SERVUS.

Plus scire satius est, Plaut. in Epid.
Quàm loqui, seruū hominē: ea sapientia est.
Spectamē bono seruo id est, qui rem herilem procurat, videt, Idem in Menæh.
Collocat, cogitatq;, vt absente hero diligenter rem turet,
Quàm si ipse adsit, aut rectius.
Serui qui culpa carent & metuunt, ij solent heris Idem paulò pòst.
Esse vtibiles.
Homini seruo suos Idem in Mil. glor.
Domitos habere oportet oculos, & manus,
Orationemq;.
Qui suo hero seruire volt bene seruos seruitutem, næ Idem in Persa.
Ædepol multa illum in pectore collocare oportet suo,
Quæ hero placere præsenti atque absenti censeat.
Peculiosum esse decet seruum & improbū, Idem in Ruden.
Quem

Quem hero præſente prætereat oratio,
Aut qui inclementer dicat homini libero.

Idem in Stich.

Qui manet vt moneatur ſemper ſeruos homo officium ſuum,
Nec voluntate id facere meminit, ſeruos is habitu haud probus eſt.

Serui vt taceant, iumenta loquentur.

SERVORVM IMPERIVM.

Iuu. Sat. 9

Aſperius nihil eſt humili cu ſurgit in altũ,

Clau. li. 3 in Eutro.

Cuncta ferit, dum cuncta timet, deſæuit in omnes.
Vt ſe poſſe putẽt, nec bellua tetrior vlla eſt
Quàm ſerui rabies in libera colla furentis.
Agnoſcit gemitus, & pœnæ parcere neſcit
Quam ſubiit, dominiq; memor quem verberat, odit.

INNOCENTIA.

Vir bonus, Integer, Iuſtus, Beatus.

Hora. li. 1 Epiſt.

Vir bonus eſt quis?
Qui conſulta patrũ. qui leges, iuraq; ſeruat.
Quis'nam igitur liber? ſapiens, ſibi qui imperioſus.

Idem li. 2 Serm.

Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.
Reſpõſare cupidinibus, cõtẽnere honores.
Fortis, & in ſeipſo tot⁹ teres, atq; rotundus,
Externi nequid valeat per leue morari,
In quem manca ruit ſemper fortuna.

Iuu. Sat. 8

Eſto bonus miles, tutor bonus, arbiter idẽ.

Integ

Integer, ambiguæ siquando citabere testis
Incertæq; rei. Phalaris licet imperet vt sis
Falsus, & admoto dictet periuria tauro:
Summum crede nephas animum præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere causas.

Iustum & tenacem propositi virum — Hor. li. 3. Car.
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque auster
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Iouis manus,
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Quod bene fit bonis, — Plau. in Ruden.
Haud perit.

Vir bonus & sapiens audebit dicere Pētheu — Hor. Epi. ad Quintiũ, in fine.
Rector Thebarum. quid me perferre patiq;
Indignum coges? adimam bona, nempe pecus, rem;
Lectos, argentum tollas licet. in manicis &
Compedibus sæuo te sub custode tenebo.
Ipse deus simulatq; volã me soluet opinor.
Hoc sentit, moriar. mors vltima linea rerum est.

Non possidentem multa, vocaueris — Idem li. 4 Carm.
Rectè beatum: rectius occupat
Nomen beati qui deorum
Muneribus sapienter vti,

Duram

Duramq; callet pauperiem pati,
Peiusq; letho flagitium timet.
Non ille pro charis amicis,
Aut patria timidus perire.

Idē 1. Epi. Oderunt peccare boni virtutis amore.
Ibidem. Tu rectè viuis, si curas esse quod audis.
Iu. Sat. 13 Rari quippe boni, numero vix sunt totidem quot
Thebarum portæ, vel diuitis ostia Nili.
Idē. Sat. 9 Viuendum est rectè, tum propter plurima, tum his
Præcipuè causis, vt linguas mancipiorum
Cōtēnas: nā lingua mali pars pessima serui

DESCRIPTIO CHRISTI.

Paulinus Ausonio.

HIc veritatis lumen est, vitæ via,
Vis, mens, manus, virtus patris,
Sol æquitatis, fons bonorum, flos Dei,
Natus Deo, mundi sator,
Mortalitatis vita, nostræ & mors necis,
Magister hic virtutum,
Deusq; nobis, atque pro nobis homo,
Nos induendo se exuit.
Æterna iungens homines inter & Deum
Vtcunque se commercia.
Hic ergo nostris vt suum præcordiis
Vibrauerat cælo iubar,
Absterget ægrum corporis pigri situm,
Habitumq; mentis innouat.

Exhau

Exhaurit omne quod iuuabat antea
 Castæ voluptatis vice,
Totaq; nostra iure sibi domini vendicat,
 Et corda, & ora, & tempora:
Se cogitare, intelligi, credi, legi,
 Se vult timeri & diligi.
Æstus inanes quos mouet vitæ labor,
 Præsentis æui tramite,
Abhorret futuræ cum Deo vitæ fides.
 Qui quas videmur spernere,
Non vt prophanas abiicit aut viles opes.
 Sed vt magis caras monet
Cœlis reponi creditas Christo Deo,
 Qui plura promisit datis,
Contempta pręsens vel mage deposita sibi
 Multo vt rependat fœnore,
Sine fraude gustus aucta creditoribus
 Bonus æra reddit debitor,
Multaq; spretam largior pecuniam
 Restituet vsura Deus,
Huic vacantem, vel studentem & deditum,
 In hoc reponentem omnia,
Ne qua so segnem néve peruersum putes,
 Nec crimineris impium.
Pietas abesse Christiano quî potest?
 Nanque argumentum mutuum est
Pietatis: esse Christianum, & impij
 Non esse Christo subditum.

AVRELII PRVDENTII CLEmentis uiri consu. Ἐγχειρίδιον veteris & noui instrumenti.

ADAM ET EVA.

EVa Columba fuit, tum cãdida, nigra deinde
Facta per anguinum malesuada fraude venenum,
Tinxit & innocuum maculis sordentibus Adam.
Dat nudis ficulna Draco mox tegmina vi-(ctor.

Abel & Cain.

Fratrũ sacra Deus nutu distante duorum
Æstimat. accipiens viua, & terrena refutãs,
Rusticus inuidia pastorem sternit: in Abel
Forma animæ exprimitur, caro nostra in munere Cain.

Arca Noë.

Nuntia diluuij iam decrescentis ad arcam
Ore colũba refert ramum viridantis oliuæ.
Coruus enim ingluuie per fœda cadauera captus
Hęserat, illa dat ę reuehit noua gaudia pacis.

Ad ilicem Mambræ.

Hospitium hoc domini est, ilex vbi frondea Mambræ
Armentale senis protraxit culmen, in ista
Risit Sara casa, sobolis sibi gaudia sera

Ferri,

Ferri,& decrepitũ ſic credere poſſe maritũ.

Monumentum Saræ.

Abrahã mercatur agrũ, quo conderet oſſa
Coniugis,in terris quoniam peregrina mo
ratur
Iuſtitia,atq; fides, hoc illud millibus emptũ
Spelæum, ſanctæ requies vbi parta fauillæ
eſt.

Somnium Pharaonis.

Bis ſeptem ſpicæ,vaccæ totidem Pharaoni
Per ſomnũ viſæ, portendunt diſpare forma,
Vberis atq; famis,duo per ſeptennia tẽpus
Inſtare, hoc ſoluit Patriarcha interprete
Chriſto.

Ioſeph à fratribus agnitus.

Venditur inſidiis fratrũ puer,ipſe viciſsim
Cratera in fratris ſacco clàm præcipit abdi,
Vtq; reos furti Ioſeph tenet,auctio fallax
Proditur,agnoſcũt fratrẽ,vaniq;.pudeſcunt.

Ignis in rubo.

Sẽtibus inuolitas,Deus igneus ore coruſco
Compellat iuuenem,pecoris tunc fortè ma
giſtrum,
Ille capit iuſſus virgam,fit vipera virga,
Soluit vincla pedum,properat Pharaonis
ad arcem.

Iter per mare.

Tutus agit vir iuſtus iter, vel per mare ma-
gnum:

Ecce Dei famulis scissim, freta rubra dehi-
 scunt,
Quum peccatores rabidos eadē freta mer-
 gant,
Obruitur Pharao, patuit via libera Mosi.

Moyses accipit legem.

Fumat mōtis apex diuinis ignibus, in quo
Scripta decem verbis saxorum pagina Mosi
Traditur. ille suos suscepta lege reuisit:
Forma sed his vituli solus deus, & deus au-
 rum.

Manna & coturnices.

Panibus angelicis albent tentoria patrum,
Certa fides facti, tenet vrceus aureus exin
Seruatū Manna: ingratis venit altera nubes,
Atq; auidos carnis saturat congesta cotur-
 nix.

Serpens æneus in Eremo.

Feruebat via sicca Eremi serpentibus atris,
Iamq; venenati per liuida vulnera morsus
Carpebant populum, sed prudens ære politū
Dux cruce suspendit qui virus temperet an-
 guem.

Lacus Myrrhæ in Eremo.

Aspera gustatu populo sitiente lacuna
Tristificos latices stagnanti felle tenebat,
Moses sanctus ait, Lignum date, gurgitē in
 istum
Coniicite, in dulces vertētur amara sapores.

De

De 12. fontibus & 70. palmis.

Deuenere viri Mosi duce sex vbi fontes,
Et sex forte alii vitreo de rore rigabant
Septenas decies palmas, qui mysticus helim
Lucus apostolicum numerum libris quoq; pinxit.

Duodecim lapides in Eremo.

In fontem refluo Iordanis gurgite fertur,
Dum calcanda Dei populis vada sicca reliquit.
Testes bisseni lapides, quos flumine in ipso
Constituere patres, in formã discipulorum.

Domus Raab meretricis.

Procubuit Hiericho, sola astant atria Raab,
Hospita sanctorũ meretrix, tãta est fidei vis:
Incolumi secura domo spectabile coccum
Ignibus aduersis in signũ sanguinis offert.

Samson.

Inuictũ virtute comæ leo frangere Samson
Aggreditur, necat ille feram, sed ab ore leonis
Mella fluunt, maxilla asinæ fontem nouit vltrò,
Stultitia exũdat lymphis, dulcedine virtus.

De Samsone.

Ter centum vulpes Samson capit, ignibus armat,
Ponè faces caudis circũligat, in sata mittit
Allophylûm, segetesq; cremat, quæ callida

vulpes

Nunc herefis flammas vitiorum fpargit i
agros.

David.

Dauid paruus erat,fratrũ vltimus, & mod
Ieffe

Cura gregis,citharam formans ad ouile pa-
ternum,

Inde ad delicias regis:mox horrida bella

Cõferit,& funda fternit ftridente Goliam.

Regnum David.

Regia mirifice fulgent infignia Dauid.

Sceptrum,oleum,cornu,diadema,& purpu-
ra,& ara,

Omnia conueniunt Chrifto,chlamys atque
corona,

Virga poteftatis,cornu crucis,altar,oliuum.

Ædificatio templi.

Ædificat tẽplum fapientia per Solomonis

Obfequium, Regina Auftri graue congerit
aurum.

Tempus adeft quo templum hominis fub
pectore Chriftus

Ædificat,quod gaza colant, quod barbara
ditet.

Filii Prophetarum.

Forte Prophetarũ nati dum ligna recidunt

Fluminis in ripa cecidit difcuffa bipennis:

Gurgite fubmerfum eft ferrum, fed mox le-
ui

ue lignum
Iniectum stagnis, ferrum reuocabile fecit.

Captiuitas Israël.

Gẽs Hebręorũ peccamine capta frequenti,
Fleuerat exiliũ diræ Babylonis ad amnes,
Tũ patrios cantare modos pcepta recusat,
Organaq; in ramis salicis suspendit amaræ.

Domus Ezechiæ regis.

Hic bonus Ezechias meruit ter quinq; per annos
Præscriptũ proferre diem, legemq; obeundi
Tendere tot gradibus, quot vespera texerat vmbra
Lumine perfusis, docuit sol versus in ortũ.

NOVVM TESTAMENTVM.

Aduentus Domini.

Aduentante Deo descendit nuntius alto
Gabriel patris ex solio sedemq; repentè
Intrat virgineam: Sanctus te spiritus, inquit,
Implebit Maria. Christu paries sacra virgo.

Ciuitas Bethleem.

Sancta Bethleem caput est orbis, quæ protulit Iesum
Orbis principiũ, caput ipsum principiorum.
Vrbs hominem Christum genuit, qui Christus agebat
Antè Deus quàm sol fieret, quàm Lucifer esset.

Magorum munera.

Hic pretiosa Magi sub virginis vbere Chri-
sto
Dona ferunt puero, myrrhæq;, & thuris, &
auri.
Miratur genitrix tot casti ventris honores,
Seq; Deum genuisse, hominem, regemq; su-
premum.

Pastores ab Angelis admoniti.

Peruigiles pastorum oculos vis luminis im-
plet
Angelici, natum celebrans ex virgine Chri-
stum:
Inueniunt tectum pannis, præsepe iacenti
Cuna erat: exultant alacres, & numen ado-
rant.

Occiduntur infantes in Bethleem.

Impius innumeris infantum cædibus hostis
Perfurit Herodes, dum Christum quærit in
illis:
Fumāt lacteolo paruorum sanguine cunæ,
Vulneribusq; madent calidis pia pectora
matrum.

Christus in Iordane baptizatur.

Perfundit fluuio pastus Baptista locustis,
Siluarumq; fauis, & amictus veste cameli,
Tinxerat & Christum, sed spiritus æthere
missus
Testatur tinctū, qui cunctis crimina donet.

Pinna

Pinna templi.

Excidio templi veteris ſtat pinna ſuperſtes.
Structus enim lapide ex illo manet angulus, vſque
In ſæclum ſæcli, quem ſprerunt ædificãtes,
Nunc caput eſt templi, & lapidum compago nouorum.

Vinum ex aqua factum.

Fœdera cõiugij celebrabant auſpice cœtu
Fortè Galilæi, iam deerant vina miniſtris,
Chriſtus vaſa iubet properãter aquaria lymphis
Impleri, inde meri veteris defunditur vnda.

Piſcina Syloa.

Morborũ medicina latex quẽ ſpiritus horis
Eructat variis, fuſam ratione latenti,
Syloam vocitant, ſputis vbi conlita cæci
Lumina, Saluator iuſsit de fonte lauari.

Paſſio Ioannis.

Præmia ſaltatrix poſcit funebria virgo
Ioãnis caput, abſciſsũ quod lance reportat.
Inceſtæ ad gremiũ matris fert regia donum
Pſaltria, reſparſis manibus de ſanguine iuſto.

Per mare ambulat Chriſtus.

It mare per medium Dominus, fluctusq́; liquentes
Calce terens, iubet inſtabili deſcẽdere cymba
Diſcipulũ, ſed mortalis trepidatio plantas

Mergit, at ille manum regit, & vestigia firmat.

Dæmon missus in porcos.

Vincla sepulchrali sub carcere ferrea dęmō
Fregerat, erumpit, pedibusq́ue aduoluitur Iesu.
Ast hominem dominus sibi vindicat, & iubet hostem
Porcorū raptare greges, ac per freta mergi.

Quinque panes, & duo pisces.

Quinque Deus panes fregit, piscesq; gemellos,
His hominū largè saturauit millia quinque,
Implentur nimio micarū fragmine corbes
Bisseni, æternæ tanta opulentia mensæ.

Lazarus suscitatus à mortuis.

Conscius insignis facti locus in Bethania,
Vidit ab inferna te Lazare sede reuersum,
Apparet scissum fractis foribus monumentum,
Vnde putrescentis redierunt mēbra sepulti.

Ager sanguinis.

Campus Acheldemach sceleris mercede nefandi
Venditus, exequias recipit tumulosus humandas.
Sanguinis hoc pretium est Christi, Iudæ eminus arctat
Infœlix collum laqueo pro crimine tanto.

Domus

Domus Caiphæ.

Impia blaſphemi cecidit dom⁹ ecce Caiphę
In qua pulſata eſt alapis facies ſacra Chriſti.
Hic peccatoris manet exitus, obruta quorũ
Vita ruinoſis tumulis ſine fine iacebit.

Columna ad quam flagellatus eſt Chriſtus.

Vinctus in his Dominus ſtetit ædibus, atque columnis
Adnexus tergum dedit vt ſeruile flagellis.
Perſtat adhuc, templumq́ue gerit veneranda columnis,
Noſq́ue docet cunctis immunes viuere flagris.

Paßio Saluatoris.

Traiectus per vtrunque latus, laticem atque cruorem
Chriſtus agit, ſanguis victoria, lympha lauacrum:
Tunc duo diſcordant crucibus hinc inde latrones
Contiguis, negat ille Deũ, fert iſte coronã.

Mons oliueti.

Montis oliuiferi Chriſtus de vertice ſurſum
Ad patrem rediit, ſignans veſtigia pacis
Frondibus æternis, præpinguis linquitur humor,
Qui probat infuſum terris de chriſmate donum.

Paſsio

Paßio Stephani.

Primus init Stephanus mercedem sanguinis, imbri
Afflictus lapidũ: Christũ tamẽ ille cruẽtus
Inter saxa rogat, ne sit lapidario fraudi
Hostibus: ô primæ pietas mirãda coronæ!

Porta speciosa.

Porta manet templi, Speciosam quam vocitarunt,
Egregiũ Solomonis opus, sed maius in illa
Christi opus emicuit: nam claudus surgere iussus
Ore Petri, stupuit laxatos currere gressus.

Visio Petri.

Somniat illapsum Petrus alto ex æthere discum
Cõfertũ omnigenis animalib⁹, ille recusat
Mandere, sed Dominus iubet omnia munda putare.
Surgit & immundas vocat ad mysteria Gẽtes.

Vas electionis.

Hic lup⁹ antè rapax vestitur vellere molli,
Saulus qui fuerat, fit adempto lumine Paulus.
Mox recipit visum, fit Apostolus, ac populorum
Doctor, & ore potens coruos mutare columbis.

Apoc

Apocalypsis Ioannis.

Bis duodena senum sedes, citharis, paterisq;
Tótque coronat fulgensum, insignibus, agnum.
Cæde cruentatum laudat, qui euoluere librum,
Et septem potuit signacula soluere solus.

SENTENTIÆ
SINGVLIS VERSIBVS
contentæ, ex diuersorum Poëtarum sententiis Græcis Latinæ factæ.

DE BONIS VIRIS.

VIr bonus, bonum nunquam odit:
Consilij enim boni, opera bona sunt.
Bono quidem viro bona & dat Deus.
Propone tibi ad imitandum bonum virum & temperatum.
Morum index est hominibus tempus.

In veritatem.

Lingua errans vera dicit.

In peccatum.

Turpe nihil fac, neque disce.
Bis perperam facere idem, non viri est sapientis.
A rebus malis manum liberam habe.
Qui nihil nouit, nihil delinquit.

In necessitatem.

A necessitate omnia in seruitutem rediguntur statim.

Præ necessitate multa facimus mala.

In uirtutem.

Remissio est malorum, vitæ tranquillitas.

Quæ non decent, neque audi, neque vide.

Melius est corpore quàm animo ægrotare.

Modestum esse eum qui ad conuiuia inuitatur, oportet.

Ingenui quidem viri est, vera dicere.

Ingenuos tuere tuos mores.

Bonũ producũt fructum honesti mores.

Fructus bonus est, bene composita vita.

Cape curam honestæ vitæ.

Beatus est qui beatis inseruit.

Scutum maximum est virtus mortalibus.

Teipsum serua moribus liberum.

Thesaurus virtutis est, temperantia sola.

Animi curam gere tui quantum potes.

In ingratam memoriam.

Ingratus est, quisquis beneficio affectus immemor est.

Sẽper qui seruatus est, est ingratus natura.

Simulatque quis misericordia affectus est, periit beneficium.

Obliuiscuntur omneis qui beneficium acceperunt.

Pulcher thesaurus est reposita gratia.

Post

Post donum celerrimè senescit gratia.

Beneficium qui accepisti tempestiuum, in tempore repende.

Beneficium confer, quatenus potes tamen.

Munera iusta & da & accipe.

Beneficium vbi acceperis memento, & vbi dederis obliuiscere.

In Regem.

Regnum tibi quum paraueris, scias hoc te dignum esse.

Imago rex est animata Dei.

In uitam.

Securus vitæ, ferè non solet honestè agere.

Viuit nemo, quam probare solet vitam.

Vita est siquis victu fruatur viuens.

Vita vocata est cui graui labore alimenta parantur.

Vita fortunis egens, non est vita.

Terra omnia parit, & rursum recipit.

Viuimus non vt volumus, sed vt possumus.

Non licet vitam inuenire à molestiis vacuã in quopiam.

Res cæca & infortunata hominibus vita.

Viuere citra molestiam.hominis est fœlicis.

Quàm suauis est vita, siquis eam non cognouerit!

In auxilium.

Vir virum, & ciuitas seruat ciuitatem.

Manus manum lauat, & digitus digitum.

In

In consilium.

Vir inconsultus frustra laborat currens.

Malo consilio, multas iacturas faciunt mortales.

Vir inconsultus voluptatibus capitur.

Consilio recto nihil tutius.

Consilium ante quoduis opus cape.

Noctu consilium à prudentibus initur.

Res sacra re vera est consilium.

Consiliarius bonus, non malus sis amicis.

Sapienti à viro cape consilium.

Sapiens sapientum est consilium.

Consiliarius sis bonorum, non malorum.

In nuptias.

Expertem molestiarum vitam habebis absque nuptiis.

Qui ducturus est vxorem, in pœnitentiam fertur.

Nuptiæ enim hominibus optabile malum.

Ducturus vxorem respice ad vicinos.

Deus tibiipsi, si diuitem duxeris, eris.

Mores præferre pecuniæ eum qui ducit vxorem, oportet.

Existima vbi duxeris vxorem, te esse seruum in vita.

Qui nó ducit vxoré, homo, non habet mal

Facilius vitam degis, si vxorem non alis.

Nam infœlicissimus est, qui quú pauper vxorem ducit.

In risum.

Risus intempestiuus in mortalibus graue malum.

Ridet stultus, etiamsi quid nó ridiculũ sit.

In senectutem.

Omnia delet senectus, vires corporis.

Senectutis autem malæ quæ fiet depulsio?

Sententiæ meliores sunt seniorum.

Viaticum ad senectutem semper reconde.

Veniet senectus, quālibet querelã afferens.

Pulchrũ senescere, & non senescere rursum.

Consortia seniorum ama.

Molestus vir est inter iuuenes senex.

Canities tẽporis indicatio est, nõ prudentię.

Time senectutem: non enim venit sola.

Graue senectus est hominibus pondus.

In parentes.

Velis parentibus ante omnia honorem deferre.

Parentes cole, & amicos affice beneficiis.

Spera te colentem parentes, prosperum rerum successum habiturum.

Dij maximi prudentibus parentes sunt.

Satis viues, in senectute alens parentes.

Existima tibiipsi parentes esse deos.

Aduersus filium indignationem non alit probus pater.

In mulierem.

Vitæ egestas est viris mulier.

Mulieri cuilibet ornamentũ silentiũ affert.
Mulieris bonæ est, tuere domum.
Mulieri ornatus mores sunt, & non ornamenta aurea.
Mulier iusta, vitæ salus est.
Mulierem bonam nancisci non facile est.
Vxorem funerare satius quàm ducere.
Mulier prorsus res est quæ magnos sumptus facit natura.
Mulieri ne credas tuam vitam.
Mulier enim nihil nouit nisi quod vult.
Mulier proba gubernaculum est domus.
Mulieri imperare non concedit natura.
Mulier domui damnum est, & salus.
Mulier à muliere nihil vnquam differt.
In mulieribus fidem non licet videre.
A mulieribus perit mundus magnus.
Mulieris æmulatio. totam turbat domum.
Quære mulierem coadiutricem rerum gerendarum.
Viuere non oportebat mulierem multis de caussis.
Thesaurus est malorum mala mulier.
Feris omnibus immanior mala mulier.
Mare, & ignis, & mulier, mala tria sunt.
Telæ, mulierũ opera sunt, & non cōciones.
Venenum est aspidis mala mulier.
Par est leænæ & mulieris crudelitas.
Est honestũ mulieris videre bonos mores.

Bona

Bona planta eſt in vita mulier.
Moleſtia præſens ſemper eſt mulier.
Cũ leone viuere quàm cũ muliere præſtat.
Plenum malorum eſt onus, mulier.
Sponſa ſine dote, nõ habet loquendi libertatem.
Nihil muliere deterius eſt, vel bona quidẽ.
Multi mulierum cauſa incidunt in calamitates.
Sordes mulier eſt argentata.
Iucundum malum eſt viris mulier.
Superba res eſt formoſa mulier.
Pro vxore & amico laborẽ capere oportet.
Procella domeſtica tum eſt viris mulier.
Quàm infida res eſt muliebris natura!

In populum.

Res violenta turba eſt, non habet autem mentem.

In iuſtum

Viri iuſti fructus non perit.
Vir iuſtus eſt, non is qui non nocet,
Sed qui nocere quum poteſt, non vult.
Vade recta via, ſi iuſtus ſis.
Vitæ iuſtæ eſt finis bonus.
Iuſtus ſis, vt etiam iuſta adſequaris.
Iuſtus eſſe magis quàm vtilis velis.
Iuſta operatus, coadiutorẽ habebis Deum.
Iudicare id quod iuſtum, non quod vtile eſt, velis.

Aduersus bene dicentes nihil contradicere possum.
Mores iusti, possessio preciosissima est.

In gloriam.

Nitere tibiipsi gloriam relinquere.
Bene audire, magis quàm ditescere velis.
Vana gloria nihil miserius.

In seruos.

Seruo deterius nihil, ne bono quidem.
Vnus est seruus, domus herus.
Angit me seruus domino maiores attollēs spiritus.
Quàm iucundum est seruo dominum probum nancisci!

In infortunium.

Quercu lapsa vnusquisque ligna incidit.
Oportet alios esse miseros, alios fœlices.
Viro infortunato ne infigas malum.
Ex voluptate nascitur infortunium.
Ne insulta infortunato: communis enim fortuna est.
Nūquam de teipso infortunatus desperes.
Existima communia omnia infortunia.
Hei mihi! etenim repentè infœlicem esse, generat furorem.
Infortunatorum fortunatus nullus amicus.

In incontinentiam.

Ventris nitere omnes habenas retinere.
Venter & multa capit & pauca.

In

In spes.

Vir infœlix seruatur spe.
Spes alunt inanes mortales.
Spera omnia ad senectutem vsque, mortalis cùm sis.

In laudem.

De teipso laudes non habueris.
Amicos laudibus magis quàm te celebres.

In nobilem.

Vir optimus nunquam fuerit ignobilis.

In fœlicitatem.

Æquum est fœlicem meminisse Dei.
Suo iudicio nemo est fœlix.
Nullus est qui in omnibus sit fœlix.
Commune bonum est, bonus fœlix.
Multi quidem fœlices sunt, at non sapiunt.
Fœlicem etiam sapientem esse existimamus.
Fortunato quæuis terra patria.
Fœlicium omnes sunt cognati.
Quàm facilè cadunt splendidæ fortunæ!

In pietatem.

Mortalis quum sis, ne sapias quæ supra Dei voluntatem sunt.
Deũ cole, & omnia facies diuino instinctu.
De pietate & loquere & disce.

In preces.

Preces iustas audit Deus.

In amantem.

Senex amator, extrema mala fortuna est.

In odium.

Immortale odium ne ferues, mortalis cũ sis.
Inimicos vlciscere, nõ cum tuo incõmodo.
Inimicis diffidens nunquam patieris incommodum.
Sermonem inimici nunquam putes amicũ.

In vitam.

Viuere volens, ne facias morte digna.
Viuere turpe est quib⁹ vitã inuidit fortuna.
Omnes præclarè viuere volumus, sed non possumus.
Quam iucundum est viuere non inuidente fortuna!

In voluptatem.

Intempestiua voluptas parit damnum.
Nam fere propter voluptates molestia afficimur.

In mortem.

Mortalibus omnibus vita excedere necesse est!
Vita improba mors optabilior est.
Aut viuere citra molestiam, aut mori feliciter oportet.
Mortalis nat⁹ quũ sis, ne irrideas mortuũ.
Pulchrũ mori quibus vita iniuriam adfert.
Præstat non viuere quàm viuere miserè.
Quem amat Deus, is moritur iuuenis.
Nunquam beatum censui sumptuosum mortuum.

Mori

Mori non turpe est, sed turpiter mori.

In Deum.

Deus adiuuans, omnia facit facilè.
Deo volente etiam in crate nauiges.
Animus nobis est, in vnoquoque Deus.
Vbique est, omnia respicit Deus.
Quod alit me, id ego iudico Deum.

In medicos.

Medicus garrulus, laboranti rursum morbus est.
Multorum medicorũ visitatio me perdidit.

In tempus.

Omnia in tempore gratiam habent vindemiata.
Pulchrũ cuiusuis temporis nosse modum.
Tempus est multo potentius legibus.
Tempora dissoluunt regna.
Tempus sortitus medicus potest multum.
Multorum tempus fit autor.
Multos tempus viros, quum non sint, facit.
Celerrimè tempus transmutat res.
Occasionem precare assiduè propitiam habere.
Quam magna res est parua in tẽpore data!
Tempus omnia vitæ iudicat bene.

In pulchritudinem.

Ne facias iudicium, videns pulchritudinem, sed mores.
Quàm iucunda pulchritudo, quum habet

mentem ſapientemq́.

In lucrum.

Victum compara ex qualibet re, præterquã ex malis rebus.

Volumus diteſcere oẽs, ſed non poſſumus.

Optimè, ne lucrũ in omnib⁹ tibi proponas.

Velis cogere ex iuſtis rebus victum.

Mores improbos fuge, & lucrũ improbum.

Lucrũ improbũ ne accipere velis vnquam.

Lucrũ improbũ detrimentũ ſemper adfert.

Parua lucra maiora detrimenta adferunt.

Vbi lucrum, contra naturam ſeruiendũ eſt.

Lucrum exiſtima lucrum eſſe, ſi iuſtum ſit.

Turpia lucra calamitates adferunt.

In iudicium, & in diuinam iuſtitiam.

Deferre non licet, & ferre iudicium ſimul.

Inexpenſum ne punias quenquam.

Ducit numen malos ad pœnas.

Eſt iuſtitiæ oculus qui omnia videt.

Dei pœnas non effugit mortalis.

Te latiturum ſemper ne putes, improbus quum ſis.

Acer Dei eſt oculus ad omnia videndum.

In occulta.

Relictis certis, ne perſequare incerta.

Vel ne facias tegendum, vel ſolus facias.

Suſpicio graue eſt hominibus malum.

In famem.

Fames ſummus dolor hominibus eſt.

Fami

Fami enim nullũ licet contradicere verbũ.
Multorum fames est magistra.

In orationem.

Vehementius nihil est oratione.
Oratio enim molestiæ medicamentum est sola.
Sermone mihi persuasisti medicamento doctissimo:
Seorsum tum dicere multa, & tempestiua oportet.
Viri forma ex verbis deprehenditur.
Verbis pensa, verbis qui suadet tibi.
Mœrorem beneuola scit curare oratio.
Ratione regitur mortalium vita sola.
Maximum est iræ medicamentum oratio.
Oratio medica est animi affectus.
Verbũ intempestiuè dictũ subuertit vitam.
Iaculatus verbũ aliquis, non recipit rursum.
Animi ægroti est medicamentum oratio.

In mœrorem.

Semper quod tristitiam inferat, eijce è vita.
Ergo cognata quædam res est mœror & vita.
Viuere sine tristitia mortalẽ non est facile.
Mœrores hominibus pariunt morbos.
Nauigij portus quidem, animi autem tranquillitas portus est vitæ.
Nõ est mœrore deterius hominibus malũ.
Viuere sine tristitia, viri est fœlicis.

In ebrietatem.

Præſtat ſobriũ eſſe quàm multũ crapulari
Multum merum parum cogit ſapere.

In futurum.

Mortalis natus, quæ à tergo ſunt nitere re-
ſpicere.
Manet vnumquemq; id quod paſſurus eſ
Ne mihi contingant quæ volo, ſed quæ ſu
vtilia.
Nemo de futuro tutò deliberat.

In pœnitentiam.

Pœnitentia eſt hominibus iudicium.

In moderationem.

Hominem eſſe teipſum ſubmone ſemper.
Velis placere omnibus, non tibi ſolùm.
Si mortalis es, optimè mortalia etiam co-
gites.
In comiter ſalutantibus eſt quædam grati
Æqualis ſis omnib⁹, etiãſi opib⁹ pręcella
Salutis argumentum, placidi mores.
Illud, Noſſe teipſum, vbique eſt vtile.

In nouercam.

Grauius nullum aliud nouerca malum.

In iuuentutem.

Vigor ætatis omnino nihil à flore differt.
Memento iuuenis cùm ſis, quòd ſenex er
aliquando.
Iuuenis cùm ſis, multa vtilia diſce.
Iuuenem tacere magis quàm loqui decet.
Iuueni

Iuuenis quum ſis, audire ſeniores velis.

In leges.

Rex fortis lex eſt ſi principem habeat.
Lege omnia fiunt & iudicantur.
Leges ſequi patrias pulchrum eſt.
Vi præſente nihil poteſt lex.
Orator improbus leges ſubuertit.

In hoſpites.

Hoſpites pauperes ne negligas quũ videris.
Peregrinis ſuccurrens paria obtinebis aliquando.
Hoſpitij curam habe, ne vincaris.
Peregrinis fidis fidelis ſis amicus.
Hoſpitem iniuria nunquam afficies, occaſionem nactus.
Peregrino maximè confert modeſtia.
Peregrinus quum ſis, pacatus eſto, & bene tecum agetur.
Hoſpitẽ præferre magis hominib⁹ mos eſt.
Hoſpitẽ tacere melius eſt quàm vociferari.
Hoſpes quum ſis, hoſpites tuos cole.
Peregrinos hoſpitio ſuſcipe, etenim tu hoſpes eris.
Peregrinatio vitam reddit modeſtiorem.

In iuſiurandum.

Virorum improborum iuſiurandũ in aqua ſcribe.
Deum, dum peieras, ne te putes latere.
Iuſiurandum fuge, vel ſi iuſtè iures.

In

In iracundiam.

Homo quum ſis, da operam irã vt cohibeas.
Sis ad iram non celer, ſed tardus.
Lædit virum animus in iram lapſus.
Viues vitam optimam ſi animum cohibeas.
Animum comprimere & cupiditatem, optimum eſt.
Vince iram recta ratione.
Ira, multa facere cogit mala.
Nemo cum ira tutò conſuitat.
Ira amantium paruum viget tempus.
Iram focij & amici nitere ferre.
Fugere ſemper oportet dominos iratos.

In liberos.

Spõtanea moleſtia eſt liberorũ procreatio.
Beatum eſt, filium bonis moribus præditũ alere.
Beatus eſt qui fœlix fuit in liberis.
Columna enim domus filij ſunt mares.
Amicitiæ maximum vinculum eſt filiorum partus.

In doctrinam.

Poſſeſsio eſt quæ nulla vi auferri poteſt, doctrina mortalibus.
Omnes eruditio placidos facit.
Præmium virtutis eſt bona inſtitutio.
Reſpiciens, edoctus ſum, in aliorum mala.
Literas diſcere oportet, & vbi didiſceris, prudentem eſſe.

Dupl

Duplum quàm alij vident qui literas didiſce runt.
Baculus eſt eruditio vitæ.
Pulchra eſt poſſeſsio doctrina mortalibus.
Etiam inter ruſticos eſt doctrinæ ratio.
Pulchrum etiam ſeni diſcere vehementer.
Honor ē omnib⁹ affert doctrina mortalib⁹.
Qui literas nouit, fit longè prudentior.
Prudens ſecum circunfert opes.
Qui non vapulauit, non eruditur.
Literarum expers non videt, videns.
Non eſt doctrina poſſeſsio pretioſior.
Doctorũ cõſuetudine etiam euades doctus.
Prudentia eſt, etiam diſcere quod ignoras.
Prudentem apud virum primùm inuenta eſt ratio.
Doctus non eſt qui ad omnia offendit.
Sapientia diuitiis poſſeſsio pretioſior.
Docto ab homine oportet doctum quippiã diſcere.
Docti tegunt ſuas iacturas.
Quàm nihil eſt doctrina niſi mens adſit!

In hortationem.

Omnes ſumus ad monendum prudentes,
Nos verò errare non cognoſcimus.

In paupertatem.

Paupertas ingratos multos facit.
Honeſtè pauperem eſſe præſtat quàm improbè diteſcere.

Tenuit

Tenuiter honestè viuere melius est quàm lautè malè.
Odi pauperem diuiti dantem.
Paupertatem ferre non est cuiusuis, sed viri sapientis.
Pauperes otiosos non alit ignauia.
Paupertas ignobilem, etiam nobilem facit.
Paupertatē ferre & senectutem, est difficile.
Nullum paupertate grauius est onus.
Pauperum rationes pondus non habent,

In fidem.

Ne omnia nitaris omnibus credere semper.

In auaritiam.

Mediocritatem sectare, auaritiam fuge.
Malum maximū est in hominibus auiditas.

In opes.

Possunt diuitię humanos homines reddere.
Potentia sunt mortalibus opes.
Iucundissimum est opes tenere.
Memineris cùm fueris diues, pauperes iuuare.
Si habuerimus numos, habebimus amicos.
Ne properes ditescere, ne citò pauper fias.
Diuitiis fretus, iniusta ne nitaris facere.
Si sis desidiosus, tu diues eris pauper.
Nullus diues euasit repētè, iustus cùm esset.
Aurum aperit omnia, vel Orci portas.

In curiositatem.

Curiose obseruare aliena ne velis mala.

Multi

Multi otium agunt in deterioribus rebus.
Multa facere, eſt vbique putidum.
Multa facere etiam dolores multos complectitur.

In improbos.

Vir improbus infœlix eſt etiamſi fœlix ſit.
Viri improbi fuge comitatum ſemper.
Res rationis expers, eſt improbitas.
Res quæ emẽdari nõ poteſt, eſt improbitas.
Viri improbi cor non emollitur.
Deformis ſim potius quàm pulcher malus.
Doloſum virum fuge per totam vitam.
Se eſſe improbum nemo fatetur, etiamſi ſit.
Mores improbi naturam diſtorquent.
Dei dedecus eſt improbos eſſe fortunatos.
Cum improbis conſuetudinem ſi habeas, tu euades improbus.
Mali viri munera vtilitatem non afferunt.
Et viuens malus, & mortuus punitur.
Cum improbo viro nullo pacto iter facias.
Improbũ virũ nunquam facias tibi amicum.
Corrũpunt bonos mores colloquia praua.
Aiunt peſsimos eſſe improbi bonos.
Bonus improbis non vulneratur verbis.
Quàm difficile eſt bene viuere inter improbos mores!
Vt omnia commendantur, exceptis malis!

In attentionem.

Niſi ſerues parua, perdes ampliora.

Dilig

Diligentiæ omnia seruiunt.

In silentium.

Linguam maximè vbique nitere cohibere.
Linguam stultam damnum sequitur.
Paucis iracundum accusa.
Nonnullis silentiū est melius quàm loqui.
Res contemptibilis taciturni mores.
Lingua, multos in perniciem duxit.
Vel dic quidpiam silentio melius, vel silentium tene.
Multis responsio silentium est.
Lingua, multorum causa est malorum.
Vel tacendum est, vel meliora dicenda.
Melius est tacere quàm loqui quæ non decet.
Nihil est silentio vtilius.
Silentium aliquando potius sermone.
Nō oportet tacere sed loqui vbi est necesse.

In conscientiam.

Mortalibus omnibus conscientia Deus est.

In artem.

Portus infelicitatis est hominibus ars.
Fortuna artem inuenit, non ars fortunam.

In honorem.

Dum honore afficiuntur, omnes lætantur mortales.

In audaciam.

Te esse animi præstātem statue, non audacē.
Est audere, ô amice, viri non sapientis.
Temeritas multis est autor malorum.

Multa

Multa temere aggredi in multis errare facit

In fortunam.

Cū sis homo, memineris cōmunis fortunæ.
Constans nihil in vita videtur esse.
Vbi dederis fortunæ paruum, accipies magnum.
Quā non facilè assequaris res est, fortuna.
Cum Deo pugnare graue est, & cū fortuna.
Aliis dat, aliis aufert fortuna.
Multos miseros erexit fortuna.
Omnibus sapientibus fauet fortuna.
Stertunt præsente fortuna res.
Versat omnia in vita parua fortuna.
Fortuna, mortalium res, non consiliū moderatur.
Casus meliora quàm nos init consilia.
Mortalia omnia mutationes multas habēt.
Tempestas transit facilè in serenitatem.
Quàm varia res est & fallax fortuna!

In iniuriam.

Infœlix sis magis quàm maledicus.
Ensis sauciat corpus, mentem sermo.
Nihil passus es graue, nisi præ te feras.

In sanitatem.

Non est sanitate melius quicquam in vita.
Sanitas, & mens, bona vitæ duo sunt.

In superbiam.

Superbiæ nullus fugit pœnas.
Quum fueris fœlix maximè ne superbias.

In somnum.

Somnus mortis præmeditatio quædam est.
Somnus est omnibus sanitas vitæ.
Somnus, parua mortis mysteria.
Somnus est corporis salus.
Somnus famē extremum malorū domat.

In tolerantiam.

Viri est, quæ accidunt, generosè ferre.
Fer mœrorem & iacturam fortiter.
Leuiter ferre oportet circūstantes fortunas.
Vince ratione præsentem calamitatem.
Nescire fortunæ ignorantiam facile ferre.
Facilius est admonere quàm quum quid tibi acciderit, tolerare.
Fortiter ferre incommodum oportet generosum.
Eorum qui rerum potiuntur, disce ferre licentiam.
Viri sapientis est damnum facilè ferre.
Ferre necesse est mortalium fortunam.

In inuidiam.

Tu pauper effectus, diuitibus ne inuide.

In amicos.

Iniquum est molestia afficere amicos vltro.
Omnibus fœlicibus lætor amicis.
Ab homine infortunato longè discedunt amici.
Constans sis, & constanter vtere amicis.
Oportet amantes, fidem, non verba habere.

In

In reb⁹ aduersis pecunia melior amicus est.
Præclarè habere aliquid, & si habeas, habebis amicos.
In rebus aduersis amicos beneficiis affice.
Perinde vt Deum tu amicos colere velis.
Cómunes existima amicorũ calamitates.
Arguit amicos tempus, vt aurum ignis.
Pulchrum nihil in amicos peccare.
Pulchrum spectaculum est fœlix amicus.
Malum proferunt fructum mali amici.
Eum qui te odit, odi: qui amat, vehementer ama.
Nimis te amans, non habebis amicum.
Ne fuge socium in malis constitutum.
Fœlix quisque nactus est generosum amicum.
Nunquam contendas duorum amicorum esse iudex.
Existima fratres, veros esse amicos.
Nemo est qui non se amet.
Iræ caussa arcana ne vulgaueris amici.
Nulla est possessio pretiosior amico.
Nitere amicis non malus esse amicus.
Multi mensæ, non veritatis amici.
Pecuniæ hominibus conciliant amicos.
Amicum propter iram in rebus aduersis ne negligas.
Amicus enim amicũ adiuuans, sibi laborat.
Amici mores nosce, non autem oderis.

Amicus mihi incommodans, nihil ab inimico differt.
Amicos habens, existima thesauros habere.
Nemo seipso plus amat quenquam.
Amicitiæ iustæ possessio est tutissima.
Amicum constantem in aduersis ne metuas.

In industriam.

Reipsa gnauus sis, non verbis solùm.
Multis laboribus quæ pulchra sunt, comparamus:
Laborare necesse est eos qui volunt esse fœlices:
Industrius sis, & vitam comparabis honestam:
Quàm suaue est doctis meminisse laborũ!
Quàm multa mortalibus otiũ affert mala!
Ipsa te docent vitæ negotia.

In prudentiam.

Bonum maximum prudentia est semper.
Viri forma ex oratione cognoscitur.
Optimum est, omnia nosse honesta.
Si rectè sentias, in omnibus fœlix eris.
Semper potissimum est quod est tutissimũ.
Nonnulli sunt inconsulti fœlices.
Peritia imperitiam superat.
Res suauis pater prudentiam loco iræ habens.

Suau

Suauissimum est, diuitem prudentem esse.
Odi sapientem quicunq; sibi non est sapiēs.
Mente aliquid agitare, est potius quàm quiescere.
Si sis prudens, fuge improbitatem.
Præceps prudentia odium generat.
Nemo quod intelligis nouit, quod facis videt.
Nō vbique prudens conuenire videtur.
Illud, nihil temere, vbique est vtile.
Animi magnū frænū est hominibus mens.
Quàm nihil est eruditio, nisi mens adsit!

In naturam.

Quæ dedit omnia, etiam recipit natura.
Natura cuiusque generis est patria.
Natura omnes doctrinas superat.
Naturam prauam mutare non est facile.

In tempus.

Profert in lucem veritatem tempus.
Longa ætas calamitates multas habet.
Omnia retegens tempus in lucem fert.
Consiliarius nemo est melior quàm tēpus.
Tempore omnia fiunt, & iudicantur.
Tempus iustum virum arguit solùm.
Tempus euertit omnia, & obliuionem inducit.

In mutuum.

Postquam accepisti, redde ô homo, & accipies rursum.

Vſuræ ſeruos liberos faciunt.

In mendacium.

Mentiens nemo celat alios multo tempore.
Mendacij calumnia vitam labefactat.
Mendacium odit quiſquis ſapiens eſt, & probus.

In uituperium.

Mores iuſtos mala non attingit oratio.
Opprimit ſemper calumnia meliora.
Eundem laudare & vituperare, hominis eſt improbi.

In animum.

Animum exerce in bonis operibus.

FINIS.

DE POËTICA VIRTVTE, ET STVDIO *humanitatis impellente ad bonum,*

Antonio Mancinello authore.

ANTONIVS MANCINELLUS *artium & Medicinæ doctori, philosopho item amplißimo, Antonio Petricæ, S.*

POETAS, Veliternorum, & Latij, præstantissime Doctor, eloquentiam, bonósque mores efficere, quamplurimi, & iure, testantur. Vnde Fabius volumine decimo, capite primo, Plurimum dicit Oratori conferre Theophrastus lectionem Poëtarum, multiq; eius iudicium sequuntur, neq; immeritò. Nanq; ab iis, & in rebus spiritus, & in verbis sublimitas, & in affectibus motus omnis, & in personis decor petitur. Idem paulò inferius ait, Homerum omnibus eloquentiæ partibus exemplum, & ortum dedisse. Strabo etiã libro primo, Quis Homero præstan-

tior ad eloquendum? De moribus autem, quum multæ, & claræ, & dignæ in eis sententiæ (vt apparebit) tum ipse Naso testimonium præbet. Is enim de Arte, volumine tertio scribit,

Adde quòd insidiæ sacris à vatibus absunt,
Et facit ad mores ars quoque nostra bonos.
Est Deus in nobis, sunt & commercia cæli,
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

Fabius item in decimo de Alceo poëta ait, Multum & iam moribus confert. Strabo quoq; volumine primo commemorat poëticam ab ineunte ætate nos ad viuendi rationes adducere, mores & affectiones edocere, res gerendas cum iucunditate præcipere, & idcirco Græcorũ ciuitates ab ipso primordio eorum liberos in poëtica erudiisse. Iniuria igitur à quibusdam damnari videntur, præsertim quòd à catholica fide remoueant eis inuigilantes. Id equidem ego falsum eorundem Poëtarum verbis ostendam. Decem nanq; legis præcepta in ipsis reperiemus, septem quoq; mortalia vitia illos & damnare & prohibere videbimus, plurima itẽ quàm optima edocere, quæ & tituli monstrant. Vale patriæ decus. Datum Kalend. Aug. Anno 1536.

TITVLI HVIVS LIBELLI.

DE

DE POËTICA VIRTVTE, ET STVDIO *humanitatis impellente ad bonum.*

*

POETARVM LAVS, TIT. I.

AT QVI sic à summis hominibus eruditißimisq; accepimus, cæterarum rerum studia, & doctrina, & præceptis, & arte constare: Poëtam natura ipsa valere, & mentis viribus excitari, & quasi diuino quodam spiritu afflari. Quare suo iure noster ille Ennius sanctos appellat Poëtas, quòd quasi deorum aliquo dono atque munere commendati nobis esse videantur. Sit igitur, iudices, sanctum apud vos humanißimos homines hoc Poëtę nomen, quod nulla vnquam barbaria violauit. Saxa, & solitudines voce respondent, bestiæ sæpe immanes cantu flectuntur, atque consistunt: nos instituti rebus optimis, nõ poëtarum voce moueamur? Homerum Colophonij ciuem esse dicunt suum: Chij suum vendicant, Salaminij repetunt: Smyrnæi verò suũ esse confirmant. Char[9] fuit Aphricano superiori noster Ennius.

Cic. pro Archia poëta.

Et paulo pòst.

nius. Itaque etiam in ſepulchro Scipionum putatur is eſſe conſtitutus. Quid noſter hic Magnus, qui cum virtute fortunam adæquauit? non'ne Theophanem Mitylenæum ſcriptorem rerum ſuarum in cõcione militum ciuitate donauit? & noſtri illi fortes viri, ſed ruſtici ac milites, dulcedine quadam gloriæ commoti, quaſi participes eiuſdem laudis, magno illud clamore approbauerunt?

Pli.lib.7 natu.hiſt. cap.29. Alexãder Magnus inter ſpolia Darij Perſarum regis vnguẽtorũ ſcrinio capto, quod erat auro, gemmiſq; ac margaritis pretioſum, varios eius vſus amicis demonſtrantibus: (quando tædebat vnguenti bellatorem, & militia ſordidum) Imò hercule, inquit, librorum Homeri cuſtodiæ detur, vt pretioſiſsimum humani animi opus quàm maximè diuiti opere ſeruaretur. Idem Pindari vatis familiæ, penatibúſque iuſsit parci, quum Thebas caperet. Ariſtotelis philoſophi patriam condidit: tantæq; rerum claritati, tam benignum teſtimonium miſcuit. Archilochi Poëtæ interfectores Apollo arguit Delphis. Sophoclem tragici cothurni principem defunctum ſepeliri Liber pater iuſsit, obſidentibus mœnia Lacedæmoniis, Lyſandro eorum rege in quiete ſæpius admonito vt pateretur humari delicias ſuas. Requiſiuit rex quis ſupremũ diem Athenis obiiſſet;

ſet: nec difficulter ex iis quę deus ſignificaſſet, intellexit, pacémque funeri dedit.

Philomythes, *id eſt* fabularum amator, eſt aliqualiter philoſophus, quia fabula ex mirabilibus conſtituitur: μυθεύομαι autem fabulor eſt nobis μῦθος fabula. Ariſt. li. 1 Meteo.

Sapientiſsimi, qui de poëticis quicquam elocuti ſunt, primam quandam philoſophiã Poëticam eſſe adſerunt. Strab. li. 1 Georg.

Antiqui verò Poëticam primam philoſophiam quandam eſſe perhibent, quæ ab ineunte nos ætate ad videndi rationes adducit, quæ mores, quæ affectiones edoceat: quæ res gerendas cum iucunditate præcipiat. Poſteriores verò ſolùm Poëtam ipſum ſapientem eſſe aſſeruerunt. Quamobrem Græcorum ciuitates ab ipſo primordio eorum liberos in poëtica erudierunt: non nudæ vtique voluptatis, ſed caſtæ moderationis gratia. Et inferius.

Nunquid & poëtarum auditoribus nihil confert ad virtutem, vt locorum multorum, & militiæ, & agriculturæ gnari exiſtant? Et infrà.

Denique credamus ſummis oratoribus, qui veterum poëmata, vel ad fidem cauſarum, vel ad ornamentum eloquentiæ adſumunt. Nam præcipuè quidem apud Ciceronem, frequentius tamen apud Aſinium etiam, & cæteros qui ſunt proximi, vidimus. Fabius. Quint. li. 1

mus Ennij, ac Pacuuij, Lucilij, Terentij, Cæcilij, & aliorum inseri versus, summa non eruditionis modò gratia, sed etiam vtilitatis, quum poëticis voluptatibus aures à forensi asperitate respirent: quibus accedit non mediocris vtilitas, quum sententiis eorum, velut quibusdam testimoniis, quę proposuêre, cõfirment.

Idem li. 5 Sententiis quidem Poëtarum non orationes modò sunt refertæ, sed libri etiam Philosophorum, qui quanquã inferiora omnia præceptis suis ac literis credunt, repetere tamen authoritatem à pluribus versibus non fastidierunt.

De studio humanitatis. 2

Cicer. pro Archia. Hæc studia adolescentiam agunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, aduersis profugium atq; solatium præbent: delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur.

Aul. Gell. li. 12. ca. 15 Qui verba Latina fecerunt, humanitatem appellarunt id propemodum quod Græci παιδείαν vocant, nos eruditionem, institutionemq; in bonas artes dicimus, quas qui sinceriter cupiunt, appetuntq;, ij sunt vel maximè humanissimi. Huius enim scientiæ cura & disciplina ex vniuersis animantibus vni homini data est: idcirco humanitas appellata est: vtque Cicero pro Archia inquit,

Omn

Omnes artes quæ ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum, & quasi cognatione quadam inter se continentur.

Vnum Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ, omniumq; rectorem. 3

Tum pater omnipotens, rerum cui summa potestas, Vir. li. 10 Aeneid.
Infit.
O pater, ô hominum, diuumq; æterna potestas.
Ipse deûm sibi me claro demittit olympo Id. 4. Ae.
Regnator, cælum, & terras qui numine torquet.
Iuppiter omnipotens, rerumq; æterna potestas, Hom. 3. Il.
Cuncta tuo qui regna pater sub numine torques.
Iure igitur genitorq; deûm, rectorq; vocatur: Ou. 2. Tr.
Iure capax mundus nil Ioue maius habet.

Innumeros quidem credere, videlicet deos, atque etiam ex virtutibus, vitiisq; hominum, vt pudicitiam, concordiam, mentem, spem, honorem, clementiam, fidem, aut (vt Democrito placuit) duos omnino pœnam & beneficium, maiorem ad secordiam accedit. Plin. lib. 2 natu. hist.

Deum

Deum esse vbique. 4

Vir. Egl.3 Ab Ioue principium Musæ, Iouis omnia plena.

Ille colit terras.

Lucanus. Iuppiter est quodcunque vides, quocunque moueris.

Vir.6.Ae. Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus

Mens agitat molem.

Ipse enim est spiritus, sine quo nihil mouetur, aut regitur.

Deum esse omnibus æquum. 5

Id.10.Ae. Rex Iuppiter omnibus idem.

Homer. 10.Iliad. Deus æquus vtrunque

Sil.lib.4 Respicit.

Mite & cognatum homini Deus.

Deum gaudere fide. 6

Acontius Ouidian. Non boue mactato cælestia numina gaudent,

Sed quæ præstanda est, & sine teste fide.

Deum gaudere sola etiam voluntate. 7

Oui.3. de Ponto. Vt desint vires, tamen est laudãda voluntas.

Hac ego contentos auguror esse deos.

Hæc facit vt pauper veniat quoque gratus ad aras,

Et placeat cæso non minus agna boue.

Nec quæ de parua pauper diis libat acerra

Thura, minus grandi quàm data lance, valent.

Deum

Deum colendum, & non spernendum. 8

In primis venerare deos. Vir.1. Ge

Nemo autem Poëtas debet arguere quòd deos aut diuos dicant. Eo namque modo accipiunt illi quo & Romana ecclesia. Legimus enim, Quoniã tu dominus altissimus super omnem terram, nimis exaltatus es super omnes deos. id est angelos sanctos: qui dicũtur dij participatiuè. Daniel.2, Exceptis diis quorum non est cum hominibus conuersatio. Ita Nicolaus de Lyra exposuit. Diuus etiam Cyprianus ait, Deos enim plures esse participatione nemo negat. Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos. Id. Aen.6.

Contemni numen Olympi Home.4. Iliad.
Haud impunè sinunt superi, scelera impia quanquam
Distulerint: culpas hominum grauiora morantur
Supplicia.
Dignus honos superûm.
Ibo equidẽ: neq; enim contemnere fas est Id.24 Ili.
Iussa Iouis. Ibidem.
Nam vereor mandata Iouis. Ibidem.

De blasphemia. 9

Nec nos insanæ meditantis iurgia linguæ Tib. Epi. 3 lib.4.
Impia in aduersos soluimus ora deos.

Christum venisse è cælo, & virginem. 10

Vir.è Sibyl dictis Eglog.4. Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo:
Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies cælo demittitur alto.

Acō.Oui. *Ne iures vana per eum.* 11

Oui.1. de Amor. Tantum periuria vita.
Nō bene conducti vendunt periuria testes.

Fidem seruandam. 12

Dido oui Diana. Nec violasse fidem tentātibus æquora prodest,
Perfidiæ pœnas exigit ille locus.

Oui.in 3. Artis. Reddite depositū, pietas sua fœdera seruat.
Sil.lib.2. Fraus absit, vacuas cædis habete manus.
Neu rumpite fœdera pacis,
Nec regnis postferte fidem.

Tibul. li. *Sabbatha sanctifices.* 13

1.Eleg.2. Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,
Et graue suspenso vomere cesset opus.
Omnia sint operata Deo, non audeat vlla
Lanificam pensis imposuisse manum.

Iuu.Sa.6. Ille petit veniam, quoties non abstinet vxor
Concubitu sacris, obseruandisq; diebus.

Natali die sacro, & orandum, & sacrificandum. 14

Tib.lib.2 Epist.2. Dicamus bona verba, venit natalis ad oras,
Quisquis ades lingua vir, mulierq; faue.

Vrant

Vrantur pia thura focis,vrantur odores,
Quos tener è terra diuite mittit Arabs.

Caſta placere Deo & ſuperis. 15

Vos quoque abeſſe procul iubeo : diſcedat ab aris Idē lib. Epiſt.1.
Cui tulit heſterna gaudia nocte Venus.
Caſta placent ſuperis, pura cum veſte venite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam.
Hac caſti maneant in religione nepotes. Vir.3.A

Habeas in honore parentes. 16

Eia age chare pater ceruici imponere noſtræ, Id.2. A
Ipſe ſubibo humeris,nec me labor ille grauabit:
Quò res cunque cadent vnum & commune periclum,
Vna ſalus ambobus erit.
Aſcanium,Anchiſenq; patrē, Teucróſq; penates
Commendo ſociis.
Vnū oro,genitrix Priami de gente vetuſta Idē in
Eſt mihi,quam miſeram tenuit non Ilia tellus,
Mecum excedentem non mœnia regis Aceſtæ.
Hanc ego nunc ignaram huius quodcunq; pericli eſt,
Inq; ſalutatam linquo,vox,& tua teſtis

Dextra, quòd nequeam lacrymas perferre
parentis.
At tu oro solare inopẽ,& succurre relictæ.
Hanc sine me spem ferre tui,hac audentior
ibo
In casus omnes.

Non occisor eris. 17

uu. Sa.8 Respice quid moneant leges,quid curia mã
det,
Præmia quanta bonos maneant.
Ou.2.Fa. Ah nimiũ faciles,qui tristia crimina cædis
Fluminea tolli posse putatis aqua.
ilius 4. Çædumq; feros auertite ritus.
Ouid. in Vacuas cædis habete manus.
Artis-

Non fur. 18

Me nemo ministro Fur erit.

iu.Sa.3. *Non mœchus.* 19

I.Sa.14. Nil dictu fœdum,visúq; hæc limina tangat,
Intra quæ puer est.procul hinc procul inde
puellæ
Lenonum,& cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reuerentia, siquid
Turpe paras:nec tu pueri cõtẽpseris annos,
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.
r.3..E.5. Ah pereat,didicit fallere siqua virum.
uidius Odi concubinas,qui nó vtrinq; resoluunt,
Arte Hoc est cur pueri tangar amore minus.
bul. O fuge te tenerę puerorum credere turbę:
Nam causam iusti semper amoris habent.

Dec

Decepta eſt opera nulla puella mea. Oui.2.d. ſine titu

Non teſtis iniquus. 20

Eſto bonus miles,tutor bonus,arbiter idẽ. Iuu.Sa.8,
Integer ambiguæ ſiquando citabere teſtis,
Incertæq; rei,Phalaris licet imperet vt ſis
Falſus,& admoto dictet periuria tauro,&c.

Non vllius nuptam cupias. 21

Nupta virũ timeat,rata ſit cuſtodia nuptæ: Oui. li.3 Artis.
Hoc decet,hoc leges,iuſq;,pudorq; iubẽt.
Nemo malus fœlix,minimè corruptor,& idem Iuu.Sa.4
Inceſtus,cum quo nuper vittata iacebat
Sanguine adhuc viuo terram ſubitura ſacerdos.
Sed neq; me nuptæ didicerunt furta magiſtro. O.2. Tri
Coniunx erepta marito
Tanti cauſa mali,& belli reddetur origo Home.2 Iliados.
Tyndaris,& quicquid cum pellice vexit adulter.
Nil mihi cum nupta,Thais in arte mea eſt. Ouid .1 de reme

De ſuperbia & vana gloria. 22,& 23.

Victrix fortunæ ſapientia:dicimus autem
Hos quoq; fœlices qui ferre incõmoda vitę, Iu. Sa 13
Nec iactare iugum vita didicere magiſtra.
Procul abſit gloria vulgi. Tibul.ci ca finem

De auaritia. 24

Non propter vitam faciunt patrimonia Iuu.Sa.1

quidam,
Sed vitio cæci, propter patrimonia viuunt.

lé Sa.14 Sed quæ reuerentia legum?
Quis metus, aut pudor est vnquam properã
tis auari?

Mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat edam:
In quantum sitis, atque fames, & frigora poscunt,
Quantũ Epicurus tibi paruis suffecit in hortis,
Quantum Socratici cœperũt ante penates:
Nunquã aliud natura, aliud sapientia dicet.
Crescit amor numi quantum ipsa pecunia
lé Sa.8. crescit.

Modumq;
ui. li.1. Pone & auaritiæ, miserere inopum sociorũ.
aftor. Tẽpore creuit amor, qui nunc est summus
habendi,
Vix vltra quò iam progrediatur habet.
Creuerunt & opes, & opum furiosa libido:
Et quum possideant plurima, plura petũt.
In pretio pretium nunc est. dat census honores,
Census amicitias, pauper vbique iacet.

ce.1.de Quid enim fœdius auaritia? quid immanius
gibus. libidine?

i. li.2. Turpe reos ẽpta miseros defendere lingua,
Quòd faciat magnas turpe tribunal opes.

De

De luxuria. 25

Quid queror infœlix? turpes discedite curæ. Tib. epi 7. lib. 3.

Ad mala quisque animum referet sua, ponet amorem. Oui. lib 2. de rem

Nec minus erucas aptum est vitare salaces, Ibidem.
Et quicquid Veneri corpora nostra parat.
Vtilius sumas acuentes lumina rutas,
Et quicquid Veneri corpora nostra negat.

Quò feror? obscœnæ procul hinc discedite flammæ. Idé. 9. M

Compesce amoris impij flammas, precor. Se. ĩ hip

Totum per orbem maximum est exortum malum. Idem i

Luxuria pestis blanda. Octauia

Luxuries prędulce malũ, quæ dedita semper
Corporis arbitriis hebetat caligine sensus. Claud.

Refrænet primùm libidines, spernat voluptates, iracundiam teneat, coërceat auaritiam, cæteras animi labes repellat. Tul. in Paradox.

De ira. 26

Expectata diu tandem prouincia, quum te
Rectorem accipiet, pone iræ fræna, modũq;
Pone & auaritiæ, miserere inopũ sociorum. Iuu. Sa.

Procul hinc procul ira recedat.
Quæ turbat sapientem hominem, quum falsa per artus
Humanos, fumi surgit crescentis ad instar
Pessima. Homer. 8. Ilia. i c

.n 20. liados. Iurgia iam cessent, mos est mulieribus iste,
Quum rixas acuunt, & se clamore soluto
Extra tecta ferunt, & verba minantia iactant.

Ho.Od.1 Iræ Thyestem exitio graui
Strauêre, & altis vrbibus vltimæ
Stetêre causæ cur perirent
Funditus, imprimeretq; muris
Hostile aratrum exercitus insolens.

'i.1.de ne titu. Sed nunquam dederis spatiosum tempus in iram:
Sæpe simultates ira morata facit.

De gula. 27

u. Sa.11 Interea gustus elementa per omnia quærũt
Nunquam animo pretiis obstantibus. interius si
Attendas, magis illa iuuant quæ pluris emũtur.
Nec nullũ cupias, quũ sit tibi gobio tantum
In loculis. Quis enim te deficiẽte crumena,
Et crescẽte gula manet exitus, ære paterno,
Ac rebus mersis in ventre?
Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.

De inuidia. 28

:. Tri. Viue sine inuidia.
.cir. fi. Nil opus inuidia est, procul absit gloria vulgi.
. 'ib.1. Neque enim ego, vt multi, inuideo aliis
.ut. bonum

bonum quo ipſe careo.

Eſt enim huius ſæculi labes quædam, & macula, virtuti inuidere. Ci. pro L. Cornelio

De acedia. 29 Iuu. Sa. 9.

Non erat hac facie miſerabilior Crepereius
Pollio, qui triplicē vſuram præſtare paratus,
Circuit, & fatuos nō inuenit. vnde repentè
Tot rugæ? certè modico contentus agebas
Vernā equitē, cōuiua ioco mordēte facetus,
Et ſalibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contrà, vultus grauis, horrida ſiccæ
Silua comæ, nullus tota nitor in cute.

Votas & preces agendas. 30

Ceſſas in vota precesq́; Virg. li. 6. Aeneid.
Tros, ait, Aenea? ceſſas?
Flectitur iratus voce rogante Deus. Oui. 1. de Ar.
Sępe Iouem vidi, quum iam ſua mittere vellet Idem 5. Faſtorū.
Fulmina, thure dato ſuſtinuiſſe manum.

Pœnitentiam iuuare. 31

Sæpe leuāt pœnas, ereptaq́; lumina reddūt, Oui. li. 1. de Pōto.
Quum bene peccati pœnituiſſe vident.
Quem pœnitet peccaſſe, penè eſt innocens. Senec. in Thyeſte.

Non credendum cantibus. 32 O. 1. de re me. amo.

Deme veneficiis, carminibusq́; fidem.
Teſtor chara deos, & te germana, tuumq́; Dido Mātuana.
Dulce caput, magicas inuitam accingier artes.

Solam peccandi voluntatem haberi pro facti crimine. 33

Iuu. Sa. 13. Has patitur pœnas ſola peccandi voluntas.
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimen habet.
Auſi omnes immane nefas, auſoq; potiti.

Virg. in 6 Ae. eoſdē doceteſſe ī tartaro

Feſta luce non eſſe vendendum, emendumue. 34

Quæ tam feſta dies, vt cenſet prodere furē?
Iuu. Sa. 13. Perfidiam? fraudes? atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio, vel pyxide numos?

Vindictam quæri non debere. 35

Ibidem. Quippe minuti
Semper, & infirmi animi, exiguiq; voluptas,
Vltio, continuò ſic collige, quòd vindicta
Nemo magis gaudet quàm fœmina.

Animas immortales eſſe. 36

O. 15. Me. Morte carent animæ.
Tul. 6. de Repub. Et vt mūdum ex quadam parte mortalem ipſe Deus æternus, ſic fragile corpus anim⁹ ſempiternus mouet.
Man. li 4. An dubium eſt habitare Deum ſub pectore noſtro,
In cælumq; redire animas, cæloq; venire?
Se. i Thy. Mortem aliquid vltra eſt? vita.

Infern

Infernum esse malorum pœnam. 37

Hac iter Elysium nobis: at læua malorum Virgil. 6. Aeneid.
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.
Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna,
Castigatque, auditque dolos, subigitq́; fateri
Quæ quis apud superos furto lætatus inani,
Distulit in seram commissa piacula mortẽ,
Hic quibus inuisi fratres dum vita manebat,
Pulsatúsve parens, & fraus innexa clienti,
Aut qui diuitiis soli incubuere repertis,
Nec partem posuere suis, quæ maxima turba est:
Quíque ob adulterium cæsi, quíque arma secuti
Impia, nec veriti dominorũ fallere dextras,
Inclusi pœnas, &c.
Vendidit hic auro patriam, dominúmque potentem
Imposuit, fixit leges pretio, atque refixit.
Hic thalamum inuasit natæ, vetitósque hymenæos.
Ausi omnes immane nefas, ausoque potiti.
Ergo exercentur pœnis, veterumq́; malorũ
Supplicia expẽdunt: aliæ panduntur inanes
Suspensæ ad ventos, alij sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Certus inclusos tenet locus nocentes. Sé. Tra. 1.

Puniri

Puniri post mortem qui non purgarint scelus. 38

Virgil. 6. Aened. Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna,
Castigatq́ue, auditq́; dolos, subigitq́; fateri
Quæ quis apud superos furto lætatus inani
Distulit in seram cōmissa piacula mortem.

Cice. pro Milone. Et pœnam semper ante oculos versari putent qui peccauerint.

Paradisum seu beatorum locum inueniri. 39

Virgili. 6. Aeneid. Deuenêre locos lætos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum, sedésque beatas.
Hîc manus ob patriam pugnando vulnera passi,
Quiq́ue sacerdotes casti dum vita manebat,
Quiq́; pij vates, & Phœbo digna locuti,
Inuentas aut qui vitam excoluere per artes,
Quiq́; sui memores alios fecere merendo.

Impium displicere Deo. 40

Dido Ouidiana. Pone deos, & quæ tangendo sacra prophanas,
Non bene cælestes impia dextra colit.

Catullus. Nec fata impia fallacium hominum cælicolis placeant.

...e. Trag. 1 Vt fert fama, impios supplicia vinculis
Sæua perpetuis domant.

Quid orandum à Deo. 41

...uu. Sa. 10 Orādū est vt sit mens sana in corpore sano,

Fortem

Fortem posce animum, & mortis terrore carentem,
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat,
Naturæ qui ferre queat quoſcunq; labores,
Neſciat iraſci, cupiat nihil, & potiores
Herculis ærumnas credat, ſæuóſq; labores
Et Venere, & pœnis, & plumis Sardanapali.
Permittes ipſos expendere numinibus quid
Conueniat nobis, rebuſque ſit vtile noſtris.
Nam pro iocundis aptiſsima quæque dabūt dij.
Charior eſt illis homo q̄ ſibi, nos animorū
Impulſu, & cæca, magnaq; cupidine ducti
Coniugiū petimus, partúmq; vxoris: at illis
Notum qui pueri, qualíſque futura ſit vxor.
Iuſta ite precati — Sil. lib. 4
Thure pio, cædúmque feros auertite ritus.

Ira Dei quid poßit. 42

Plus valet humanis viribus ira Dei. — O. 5. Tri.
Dura quidē res eſt mortalibus ira Deorum. — Home. 5 Iliad.

Venena non danda, nec ſcelera cogitanda. 43

Nec mea mortiferis infecit pocula ſuccis,
Dextera nec cuiquam certa venena dedit: — Tibu. Ep. 4. libr. 5
Nec nos ſacrilegi tēplis amouimus ægros,
Nec cor ſollicitant facta nefanda meum.
Quid queror infœlix? turpes diſcedite curæ.

Cult

Cultum honestum fore. 44

Idé Epi.7 lib.3. Sint procul à nobis iuuenes, vt fœmina, compti.

Phædra Oui.liana Fine coli modico forma virilis amat.

Oui.lib.1 de Arte. Sed tibi nec ferro placeat torquere capillos
Nec tua mordaci pumice crura teras.
Forma viros neglecta decet.

Quales esse oporteat. 45

Iu.Sat.8. Malo pater tibi sit Thersites, dũmodo tu sis
Æacide similis, Vulcaniáque arma capessas,
Quàm te Thersitę similem producat Achilles.

Aleam fugiendam. 46

Idé Sat.1. Et quando vberior vitiorum copia? quando
Maior auaritiæ patuit sinus? alea quando
Hos animos: neque enim loculis comitantibus itur
Ad casum tabulæ, posita sed luditur arca.
Prælia quanta illic dispensatore videbis
Armigero: simpléxne furor sestertia centũ
Perdere? & horrenti tunicam non reddere seruo?

Idé Sa.14 Si damnosa senẽ iuuet alea, ludit & hæres.

O.1.de ar. Disce bonas artes, moneo, Romana iuuẽtus.

Idé 2. de Arte. Sic procul omne nephas: vt ameris, amabilis esto.

Non esse publicanda malefacta. 47

Idé 3.Tri. Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra

Fort

Fortunam debet quisque manere suam.
Alium silere quod voles, prius sile. Se.in Hip
Quis furor est, quæ nocte latent in luce fateri? Oui.3. de Amorib.
Et quæ clàm facias, facta referre palàm? Idem 2. de Remed.
Nec peccata refer. Virg.2. Aeneid.

Sacra non tangenda à prophanis. 48

Tu genitor cape sacra manu, patrióśque penates,
Me bello ex tanto digressum, & cęde recēti
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.
Pone deos, & quæ tangendo sacra prophanas, Dido Ouidiana.
Non bene cælestes impia dextra colit.

Non esse facinus legere versus molles 49

Non tamen est facinus molles euoluere versus, Ou.2. Tr.
Multa licet castè non facienda legant.
Nam castum esse decet pium poëtam Catullus.
Ipsum, versiculos nihil necesse est.

Quare mortalium quidam à Dei cultu abhorrent. 50

Omnibus in terris, quæ sunt à Gadibus vsq; Iu. Sat. 10
Auroram, & Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera bona, atq; illis multū diuersa, remota
Erroris nebula. quid enim ratione timem⁹,
Aut

Aut cupimus? ...

Idē Sa. 13 Rari quippe boni, numero vix sunt totidem, quot
Thebarum portæ, vel diuitis ostia Nili.
Sunt qui in fortunæ iam casibus omnia ponant,
Et nullo credunt mundum rectore moueri
Natura voluente vices, & lucis, & anni,
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tāgunt.
Est alius metuens ne crimē pœna sequatur
Hic putat esse deos, & peierat, atq; ita secum,
Decernat quodcunq; volet de corpore nostro
Isis, & irato feriat mea lumina sistro:
Dummodo vel cæcus teneam quod abnego, nummos,
Vt sit magna, tamē certè lenta ira deorū est.

Sil. lib. 4. Heu primæ scelerum causæ mortalibus ægris,
Naturam nescire Deûm! iusta ite peccati
Thure pio, cædumq; feros auertite ritus,
Mite & cognatum est homini Deus.

FINIS.

SENTEN
VETER

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm